ADVOCATENBLAD
SINDS 1918

ACHTERGROND
Go West! De onweerstaanbare lokroep van de randstad

INTERVIEW
Marcel Heuvelmans over zijn gang naar de tuchtrechter

OPINIE
Peter Plasman over spreekrecht: weg met het slachtoffer

Triple A
Doctoren in het recht

Boomjuridisch

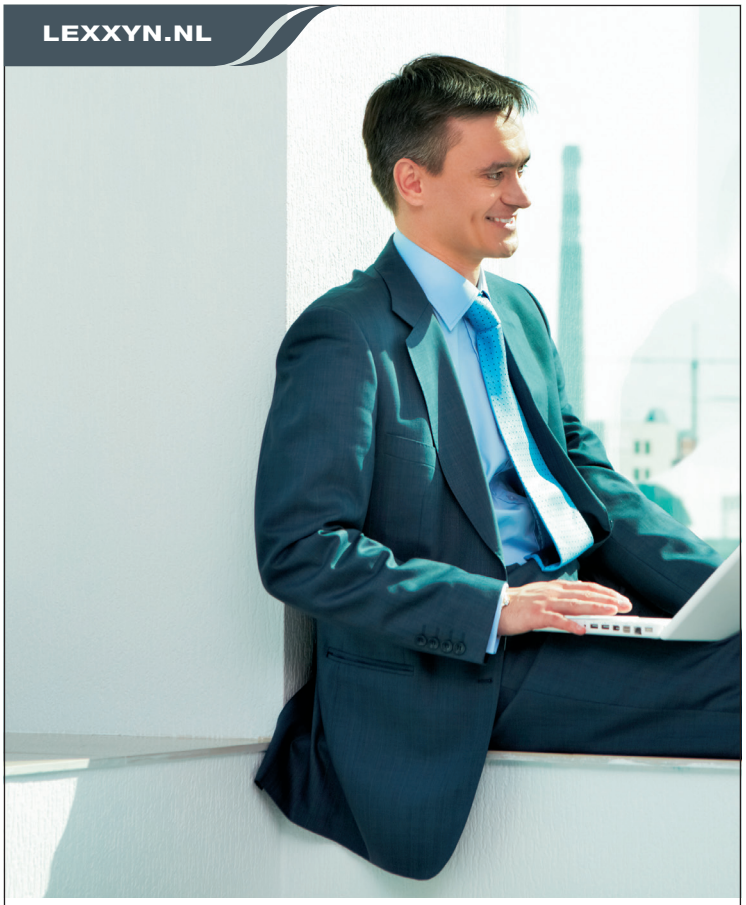

Software voor het advocaten-kantoor...

Kent u NEXTmatters van Trivium Software? Dit handige jonge zusje van ons bekende pakket FORTUNA doet alle andere specifieke software voor de advocatuur verbleken. Het helpt uw kantoor heel gemakkelijk efficiënter werken en kosten besparen.

NEXTmatters
zaken op orde

Trivium Software BV | Paterserf 3 | 4904 AA Oosterhout
T 0162 49 89 89 | E info@trivium.nl | www.trivium.nl

ict concept.

...altijd en overal probleemloos te gebruiken

Met de cloud-diensten van ICT Concept kunt u NEXTmatters overal gebruiken waar een internetverbinding is. Op uw kantoor, thuis, bij een cliënt of onderweg… met een paar klikken hebt u veilig toegang tot uw volledige systeem.

T 088 002 84 82
www.ict-concept.nl

Amersfoort Amsterdam Eindhoven
Joure Oosterhout Rotterdam

COLOFON

September 2017

97e jaargang
Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek.

Hoofdredacteur
Kees Pijnappels

Redactie
Sabine Droogleever Fortuyn, Nathalie Gloudemans-Voogd, Sylvia Kuijsten, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden
Jan Wouter Alt, Halime Celik, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Martijn Maathuis, Robert Malewicz, Coline Norde, Marc Padberg, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen

Beeldredactie
Charlotte Helmer

Vormgeving
Textcetera, Den Haag

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Wilco, Amersfoort

Citeerwijze
Adv.bl. 2017-7, p.

Aan dit nummer werkten mee
Jan Adelaar, Maarten Bakker, Ton Bennink, Erik Jan Bolsius, Jiri Büller, Mark van der Heijden, Jean-Pierre Jans, Matthijs Kaaks, Lars Kuipers, Tijn van Osch, Peter Plasman, Robert Sanders, Tatiana Scheltema, Ella Schepel, Herman Schilperoort, Trudeke Sillevis Smitt, Bart van Tongeren, Jaap-Jelle Vollaard, Norbert Waalboer, Jolenta Weijers, Mark West, Paul van Wijngaarden

Redactionele bijdragen
Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl.
Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op.
De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.
De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch
Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde
Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070 - 335 35 54.

Abonnementen
De abonnementsprijs bedraagt € 240 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met het kalenderjaar, dan wordt over het resterende gedeelte van dat jaar een evenredig deel van de abonnementsprijs in rekening gebracht. Het abonnement kan alleen schriftelijk tot uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een jaar verlengd. Voor vragen over uw abonnement kunt u contact opnemen met Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijdschriften@boomdistributiecentrum.nl.

Adreswijzigingen
Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijdschriften@boomdistributiecentrum.nl. Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies
Maarten Schuttél

Advertentiedeelname
Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en verveelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: Jiri Büller

HOI 2017 KEURMERK

Nederlandse uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

© Sjoerd van der Hucht

REDACTIONEEL

KRUIWAGEN

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Wij van de redactie wilden graag weten of u als lezer tevreden bent met het *Advocatenblad*. Vandaar dat we deze zomer een lezersonderzoek hielden. Zo'n peiling draagt een zeker risico in zich. De uitkomst kan immers tegenvallen, dat niemand de moeite neemt om het cellofaantje open te scheuren bijvoorbeeld. In dat geval kunnen we de tent wel sluiten.
Als redacteur word je sowieso heel nederig van enquêtes onder lezers. Bij een krant blijkt de waardering voor strips en rouwadvertenties doorgaans ook groter dan voor de redactionele artikelen. Dat plaatst de pretentie van journalisten om zich op te werpen als waakhond van de democratie toch in een wat ander perspectief.
Gelukkig pakt ons 'klanttevredenheidsonderzoek' best goed uit. Alleen al de bereidheid om mee te werken, bleek plezierig groot. Meer dan duizend advocaten gaven gehoor aan de oproep om een online vragenlijst in te vullen. Hoofdconclusie: ruim zeventig procent van de respondenten toont zich tevreden met het *Advocatenblad*.
Dat verklaart ook de hoge leescijfers: 68 procent leest het magazine regelmatig, 26 procent af en toe. Drie op de tien advocaten leest het *Advocatenblad* van voor tot achter, veertig procent ongeveer de helft. Een kwart leest een enkel artikel.
Dat advocaten het blad lezen om op de hoogte te blijven van relevante ontwikkelingen voor de beroepsgroep, zal niet verbazen. Dat de betrouwbaarheid hoog wordt ingeschat, is goed om te weten, maar ook niet heel verrassend.
Opmerkelijk – althans in mijn ogen – is de conclusie dat het *Advocatenblad* een belangrijke bijdrage levert aan de onderlinge cohesie. Bijna de helft van de respondenten zegt een gevoel van verbondenheid te ervaren met de beroepsgroep. Een derde meent zelfs dat het magazine helpt een betere advocaat te zijn. Kijk, daar kun je mee thuiskomen. Het *Advocatenblad* levert een bijdrage aan de advocatuurlijke gemeenschapszin én aan de kwaliteit van de branche.
Misschien is dat ook niet zo verwonderlijk. Dé advocatuur laat zich steeds moeilijker onder één noemer vangen. Het is een eilandenrijk met een enorme verscheidenheid aan disciplines en rechtsgebieden. De strafrechtadvocaat die op toevoegingsbasis werkt, heeft vrij weinig gemeen met de ondernemingsrechtspecialist. Het *Advocatenblad*, per definitie algemeen van karakter, legt bij de selectie de nadruk op onderwerpen die voor de hele goegemeente van belang (kunnen) zijn. 'Het geeft me het gevoel erbij te horen', zei één van de ondervraagde advocaten.
Laat dat de *raison d'être* zijn van het *Advocatenblad*: de gemeenschappelijke kruiwagen waar alle 18.000 beëdigde kikkers zich thuis voelen.

DEZE EDITIE

Beëdigde advocaten in beeld
Nieuwe oogst

Reportage
Eerste hulp bij KEI

RUBRIEKEN
3 Redactioneel, Colofon
6 Het Dilemma, @Advocatenblad, Vacature
7 Cijfers, Citaat, Column Matthijs Kaaks
9 In Beeld
18 Frisse Neus
27 Ter zitting, Agenda
54 Gezien
55 Tuchtrechtcolumn Trudeke Sillevis Smitt
77 Lawyers for Lawyers
79 Canon

ACTUEEL
11 Letselschadecongres
16 Nieuwe oogst
37 Omarm het onverwachte
38 Splitsing ministerie Veiligheid en Justitie: 'Een simpele pennenstreek is voldoende'
43 Allrounders gekant tegen PO-puntenplan
57 Extra gedragsregels voor vFAS-advocaat

COVER
21 Driemaal doctor in het recht

REPORTAGE
29 Eerste hulp bij KEI

INTERVIEW
33 Voor het hekje van de tuchtrechter: 'De schade lag vooral in de privésfeer'
47 Interview Thom de Graaf: Meepraten vanaf de zijlijn

ACHTERGROND
13 Go West! De onweerstaanbare lokroep van de Randstad
51 De juridische scheidslijnen voorbij
60 Wie controleert de hackende politieagent?
64 Over de grenzen in de Gelderse vallei

PRAKTIJK
75 Tien tips voor een meesterlijk merk

JURIDISCH
66 Opinie: Weg met het slachtoffer
69 Ingezonden reactie: 'Winnen of verliezen niet relevant'
70 Analyse: Wie betaalt, bepaalt. De tuchtrechtelijke prijs van polderen
78 Even Opfrissen: Een boete van de deken

VAN DE NOVA
81 Ordeberichten
88 Transfers
96 Uitspraken van de tuchtrechter
98 Ten slotte: column algemeen deken Bart van Tongeren

Thom de Graaf
'We houden de advocatuur een spiegel voor'

Holistische advocaten tonen compassie
De juridische scheidslijnen voorbij

ALLE BALLEN VERZAMELEN!

KIENHUIS HOVING ZOEKT JONGE
JURISTEN DIE VEEL SPEELRUIMTE WILLEN

Als je toekomstige ideale werkgever willen we eerst even wat rechtzetten. Namelijk dat er in ons kantoor een ballerig sfeertje zou hangen. Wij zien onszelf vooral als een innovatieve pionier op het gebied van moderne advocatuur. Hier telt het langetermijnbelang van onze cliënten. Als advocaat draag je de volle verantwoording voor je relaties en trek je alles voor ze uit de kast. Ben jij een jonge, ambitieuze jurist die veel vrijheid en speelruimte wil? Gooi dan eens een balletje op en bel Hugo Hekket voor een afspraak.

kienhuishoving.nl

KIENHUIS HOVING
ADVOCATEN EN NOTARISSEN

HET DILEMMA

Een tevreden cliënt vraagt u om juridisch advies in een rechtsgebied waar u eigenlijk niet zo goed in thuis bent. Wat doet u? Drie advocaten geven antwoord op deze vraag.

DOOR / SYLVIA KUIJSTEN

Sonya Taheri (29), advocaat vreemdelingenrecht bij Advocatenkantoor Bostan te Utrecht

'Bezint eer ge begint'

'Ik heb een eenmanszaak. Het komt in mijn praktijk vaak voor dat het nodig is door te verwijzen. Het is zowel in het belang van mijn cliënt als in het belang van mijn kantoor om de zaak neer te leggen bij een andere advocaat binnen mijn netwerk. Elke kwestie dient immers afzonderlijk te worden beoordeeld. Ik wil het niet op mijn geweten hebben dat ik iemands leven negatief beïnvloed en dat dit ook nog leidt tot ongewenste publiciteit voor mijn kantoor. Zeker jonge advocaten zoals ik moeten goed nadenken of ze een zaak aankunnen. Deskundigheid is naar mijn mening de belangrijkste kernwaarde van een advocaat. Uiteindelijk zal de cliënt ook begrijpen dat een doorverwijzing in zijn of haar belang is.'

Marcus Draaisma (54), advocaat arbeidsrecht Palthe Oberman Advocaten te Amsterdam

'Je moet er nuchter mee omgaan'

'Als de moeite niet te groot is én dit in het belang van je cliënt is, kun je je best in een zaak verdiepen die wellicht niet meteen in je straatje past. Ook meedenken en -kijken kunnen immers in het (financiële) belang van de cliënt zijn. Ik zal als civielrechtelijk advocaat geen strafzaak behandelen, maar er zijn naast je eigen specialisatie genoeg nevengebieden. Het is prima om af en toe buiten de geijkte paden te lopen en je nieuwsgierigheid voor andere rechtsgebieden te bevredigen. Daar kan je cliënt wat aan hebben en het is ook zeker goed voor je eigen (intellectuele) ontwikkeling.'

Valerie Luijten (31), advocaat familierecht bij Luijten Advocaten te Heerlen

'Belang cliënt staat altijd voorop'

'Zaken op rechtsgebieden waarin ik onvoldoende ervaring heb, neem ik niet aan. Ik wil mijn cliënten zo goed mogelijk bijstaan. Op grond van artikel 4.1 van de Verordening op de advocatuur en gedragsregel 5 acht ik mij daartoe overigens ook gehouden. Deze artikelen bepalen immers dat een advocaat alleen zaken dient aan te nemen "waarvoor hij de deskundigheid bezit dan wel waarvoor hij gebruikmaakt van de deskundigheid van een ander". Daarbij dient het belang van de cliënt voorop te staan. Een geschil binnen een rechtsgebied waarin ik niet thuis ben, zal ik daarom doorverwijzen naar een collega.'

Dit dilemma is ontleend aan de DilemmApp, te downloaden via de Google Play Store en in de App Store.

@ADVOCATENBLAD

In de trein naar de Rechtbank Utrecht met het nieuwe @Advocatenblad inclusief kroniek familierecht van @ChristianeV2
@jannekemulder

@Advocatenblad probleem: mijn vakantie is korter dan de lijst met klassiekers...
@carlijnvdvegt

Dit is de commissie die de gedragsregels voor advocaten gaat herzien. Niet echt een afspiegeling van de huidige orde... @Advocatenblad
@Fundamentadv

Leuk, die tuchtrechtquiz in @Advocatenblad!
@mevrouwadvocaat

VACATURE

GEZOCHT: REDACTIELEDEN

Het *Advocatenblad* is op zoek naar enkele advocaten die zich als redactielid willen inzetten voor het blad. Eind dit jaar loopt de termijn af voor enkele zittende redacteuren, waardoor er vacatures ontstaan. Gezien de samenstelling van de advocatenredactie genieten specialisten op het terrein van aansprakelijkheidsrecht, ondernemingsrecht en algemeen civiel recht de voorkeur. De tienkoppige advocatenredactie staat borg voor de juridisch-inhoudelijke kwaliteit van het *Advocatenblad* en doet suggesties voor de inhoud. Van de redacteuren wordt verwacht dat ze geregeld artikelen schrijven voor het magazine. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie vergadert op de tweede dinsdag van de maand. Voor het bijwonen van deze vergaderingen ontvangen de advocaat-redacteuren een vacatievergoeding. Zij worden benoemd voor de duur van vier jaar en zijn eenmaal herbenoembaar. Geïnteresseerden kunnen vóór maandag 23 oktober een motivatie en cv sturen naar redactie@advocatenblad.nl. Een gesprek met enkele leden van de advocatenredactie maakt deel uit van de selectieprocedure.

CIJFERS

42 %

Van alle advocaten die in 2016 bij de NOvA ingeschreven stonden, is **42 procent** actief als rechtsbijstandverlener binnen het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand. Dat is één procentpunt minder dan het jaar daarvoor.

Bron: *Monitor Gesubsidieerde Rechtsbijstand 2016.*

CITAAT

‘Zie je dat een collega schimmige activiteiten onderneemt, dan zou je dat als advocaat verplicht moeten melden. Je loyaliteit hoort bij de samenleving te liggen.’

Recherchechef Rienke de Groot (politieregio Zeeland-West-Brabant) constateert in *NRC* dat advocaten soms te nauw betrokken raken bij criminaliteit.

COLUMN

DOOR / MATTHIJS KAAKS

Kwaliteitstoets of karwats

Op mijn kantoor doen we al jaren aan intercollegiaal overleg. Bij voorkeur op vrijdagmiddag, als de vijf in de klok zit. Sinds kort mogen we dit ook *gestructureerde feedback* noemen. Eén van de kantoorgenoten moet dan wel voor coach spelen. Dit kunnen we lezen in een nieuw voorschrift, de Wijzigingsverordening Kwaliteitstoetsen, die aan het begin van de zomer tamelijk terloops door het college van afgevaardigden is gejast. Binnenkort zijn advocaten verplicht om jaarlijks hun kwaliteit te toetsen door middel van intervisie, peer review of intercollegiaal overleg. Natuurlijk is ook deze regeling hoofdzakelijk bedoeld om de Haagse haviken te apaiseren. Zij zouden de kwaliteitstoets graag als een karwats hanteren, in het bijzonder om de éénpitter te geselen. Gelukkig is het vooralsnog een wassen neus. Je zou kunnen zeggen dat de vrijmibo nu door de orde wettelijk is vastgelegd. Maar landelijk deken Bart van Tongeren lijkt niet tevreden. ‘We moeten dit als startpunt zien naar een serieuzer en strenger kwaliteitsbeleid,’ heeft hij verklaard.

Wij proberen het alvast serieus te nemen. Op vrijdagmiddag wijzen we nu een speciale gespreksbegeleider aan, die we de Bart noemen. Voor de goede orde is Bart is ook altijd de Bob. Hoe dat gaat zo’n gestructureerd intercollegiaal overleg? We doen bijvoorbeeld eerst een rollenspel. Ik speel een arme werknemer die voor de deur staat met de mededeling dat hij net ontslagen is. Een collega doet open en zegt iets als: ‘Nee, wij doen alleen werkgevers.’ Vanachter de bar roept een kantoorgenoot: ‘Ga maar lekker naar die éénpitter hier tegenover.’ En Bart vraagt dan kritisch of we die toonzetting wel professioneel vinden. Of we vragen kantoorveteraan Van Drimmelen iets te vertellen over een ouwe zaak. Uit de tijd dat hij voor een pleidooi in Groningen logeerde bij de procureur die hem de volgende dag bij de rechtbankpresident zou introduceren. Goed voor het historisch besef.

De bedenkers van de kwaliteitstoets gaat dit niet ver genoeg. Liefst zouden zij een speciale Haagse Bart langs sturen voor een ‘peer review’. Dat is dan een deskundige die voor veel geld in de dossiers komt snuffelen, om vervolgens te vertellen wat er anders had gekund. Vroeger heette zo iemand een patroon. Dat was een ervaren advocaat die de tijd nam om zijn stagiaire het vak bij te brengen. Kwaliteitstoets en feedbacksystemen zijn overigens al jaren onderwerp van discussie binnen de orde. En er waren best aardige ideeën bij. Zo opperde oud-deken Jan Loorbach in 2012 om zittingen te laten bijwonen door een soort ‘panel van hoogwaardige gepensioneerde advocaten’. Zij zouden dan kunnen observeren hoe advocaten presteren in de rechtszaal. Dat idee haalde het niet. De meeste advocaten blijken namelijk nooit een zitting te hebben. Misschien moet de orde ook daar eens over nadenken.

Bespaar tijd door digitaal te procederen met Armarium.

Rol- en zaakadministratie, automatische termijnbewaking en 15 jaar ervaring maken Armarium de meest efficiënte oplossing voor digitaal procederen.

Ontdek hoeveel tijd u kunt besparen op www.armarium.nl/tijdsbesparing

ARMARIUM

Snel, eenvoudig en veilig

www.armarium.nl

IN BEELD

Professionele rondemiss

DOOR / KEES PIJNAPPELS BEELD / MARIJN BACKX

'Het contact met cliënten, de zittingen en het oplossen van juridische vraagstukken: de advocatuur is afwisselend en veelzijdig. Dat past bij mij,' zegt de 24-jarige advocaat Anita Baan op de website van haar kantoor Brusse & Masselink.

Wat extra afwisseling kan echter geen kwaad, dacht Anita, toen ze werd gevraagd op te treden als rondemiss tijdens de Profronde van Almelo eind augustus. Enthousiast stemde ze in, met als eindresultaat dat ze winnaar Bauke Mollema de beker mocht overhandigen, vergezeld van de traditionele zoenen.

Anita is sinds een jaar beëdigd advocaat. Haar specialisaties zijn arbeidsrecht, personen- en familierecht en verbintenissenrecht. 'Maar ons kantoor is met vijf advocaten en een bedrijfsjurist relatief klein. Dat betekent dat er diverse zaken voorbijkomen en ik me ook op andere rechtsgebieden begeef,' licht ze toe.

De Twentse heeft het uitstekend naar haar zin in haar baan. Ambitie om naar de Randstad te verkassen, voelt Anita allerminst. Sterker nog, ze heeft net een nieuwe woning betrokken in het nabijgelegen Vroomshoop.

Aan de Profronde van Almelo denkt ze met plezier terug. 'Het was een erg leuke dag. Iedereen kent je op zo'n moment. Dat was trouwens wel even wennen.'

In de viptent ontmoette ze veel mensen. Of dat tot extra clientèle heeft geleid, durft de Tukkerse advocaat niet te zeggen. 'Mocht het zo zijn, dan is dat mooi meegenomen.'

JMS Textservice
juridisch vertaalbureau

20 YEARS
1997 – 2017
IN LEGAL TRANSLATION

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart!

Er zijn genoeg redenen te bedenken waarom u 's avonds om 21.00 uur een juridisch vertaalbureau nodig heeft. JMS Textservice is altijd bereikbaar en beschikbaar om direct met uw vertaalopdracht aan de slag te gaan en ook binnen korte deadlines de juiste kwaliteit te leveren.

Zo wordt uw deadline onze zorg.

T 0299-351851 | E info@jmstext.nl | W www.jmstext.nl

BIOGRAAF MAX MOSZKOWICZ ZOEKT GETUIGEN

NRC-journalist Marcel Haenen schrijft de biografie van een van de meest kleurrijke advocaten van Nederland: mr. Max Moszkowicz sr. (1926) uit Maastricht. Voor zijn werk aan dit boek over oorlog en advocatuur is Haenen op zoek naar bronnen en getuigen.
De afgelopen twee jaar heeft Haenen samen met de Leidse historica dr. Claire Weeda het oorlogsverleden van de Limburgse advocaat gereconstrueerd. Moszkowicz heeft de concentratiekampen van Auschwitz, Mauthausen, Melk en Ebensee overleefd. De biografie hoopt antwoord te geven op de vraag wat Moszkowicz – die zelf nooit veel heeft verteld over zijn tijd in Duitse gevangenschap – als krijgsgevangene allemaal heeft meegemaakt en hoe hij in staat was bijna duizend dagen in concentratiekampen te overleven.
Het tweede deel van het boek gaat over zijn leven als advocaat. Moszkowicz opende in 1958 zijn advocatenkantoor in Maastricht. Hij leidde een groot aantal civilisten op en was onder meer leermeester van strafadvocaten als Piet Doedens, Theo Hiddema en Geert-Jan Knoops. Met zijn zonen wist hij een van de bekendste maatschappen van Nederland op te zetten.
Via het *Advocatenblad* hoopt Haenen in contact te komen met mensen die Moszkowicz beroepsmatig hebben meegemaakt. Zijn e-mailadres: m.haenen@nrc.nl.

De biografie verschijnt naar verwachting eind 2018 bij Uitgeverij Querido.

LETSELSCHADE EN VERZEKERINGEN

DOOR / SYLVIA KUIJSTEN

De Hoge Raad heeft bepaald dat een werkgever dient te zorgen voor een behoorlijke verzekering van zijn werknemers die aan het wegverkeer deelnemen en bij een verkeersongeval betrokken kunnen raken. Dat geldt voor een taxichauffeur, maar ook voor een advocaat onderweg naar een zitting.

'In de praktijk laten werkgevers dit nog weleens na. Ook is onduidelijk wanneer een verzekering als "behoorlijk" geldt. Zowel werkgevers als werknemers hebben behoefte aan meer duidelijkheid in dit verband,' meent Arvin Kolder, advocaat bij PUNT Letselschade Advocaten in Groningen en docent bij de Rijksuniversiteit Groningen. Kolder is een van de organisatoren van de elfde editie van het **Gronings Letselschadecongres op maandag 2 oktober**.
Het congres richt zich dit jaar op contractuele verhoudingen in het letselschaderecht. 'Dit thema sluit aan op de ontwikkelingen van de afgelopen tijd,' zegt Kolder. Een daarvan betreft de vaststellingsovereenkomst. Op basis hiervan worden letselschadezaken veelal afgewikkeld door betaling van een geldsom aan het slachtoffer. 'Dat gaat niet zelden om aanzienlijke bedragen, die ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor bepaalde vermogensafhankelijke toeslagen, denk aan zorg of huur,' aldus Kolder. 'Het komt voor dat de letselschadeuitkering een negatieve invloed heeft. De schadevergoeding wordt dan gebruikt om die potjes aan te vullen. De vraag is hoe kan worden gewaarborgd dat de schadevergoeding wél voor de juiste zaken wordt gebruikt.'
Ook de vaak lastige verhaalspositie van slachtoffers van geweldsmisdrijven komt tijdens het congres aan bod. 'De veroorzaker van het letsel zelf biedt regelmatig geen (volledig) verhaal, terwijl diens aansprakelijkheidsverzekeraar met een beroep op de zogeheten "opzetclausule" ook niet hoeft uit te keren. Het slachtoffer blijft zodoende vaak in de kou staan,' zegt Kolder.
Het wordt volgens hem nog problematischer als het gaat om criminele gedragingen van jonge kinderen. Ter illustratie noemt hij de zogeheten 'Facebookmoord' uit 2014. Een vijftienjarig meisje werd daarbij door een veertienjarige jongen om het leven gebracht in opdracht van twee andere minderjarige kinderen. Aanleiding was een ruzie op Facebook. 'De vraag die dan opkomt is niet alleen wie aansprakelijk kan worden gehouden, het kind en/of diens ouders, maar vooral ook hoe het zit met de dekking op grond van de betrokken verzekeringsovereenkomst.'
Volgens Peter Knijp, advocaat bij Stadermann Luiten Advocaten in Rotterdam is de positie van het slachtoffer in 2006 wel verstevigd door aan het slachtoffer een rechtstreeks vorderingsrecht op de aansprakelijkheidsverzekeraar toe te kennen. 'Maar dat levert natuurlijk een spanningsveld op. Ik verwacht dat die discussie zich de komende jaren zal doorzetten.' Knijp is een van de sprekers op het congres in Groningen.

GO WEST!

DE ONWEERSTAANBARE LOKROEP VAN DE RANDSTAD

DOOR / MARK VAN DER HEIJDEN

Veel kantoren openen een nevenvestiging in de Randstad. De reden? Meer (potentiële) klanten en werknemers. 'Je telt meer mee met een vestiging in Amsterdam.'

© Berlinda van Dam / HH

Huub de Jong

‘Amsterdam klinkt toch beter,’ zegt Jan Schutrups, advocaat-partner en voorzitter van het algemeen bestuur van Damsté advocaten-notarissen uit Enschede, over de juist geopende vestiging in de hoofdstad. ‘We zien dat de praktijk steeds internationaler wordt. Een vestiging in Amsterdam neemt een drempel weg wanneer men overweegt om zaken met je te doen.’
‘Het kantoor heeft cliënten in het hele land. Het is niet altijd handig daar ver vandaan te zitten,’ zegt Huub de Jong, sinds augustus 2014 in Den Haag gevestigd als advocaat-partner van het Eindhovense Louwers IP|Technology Advocaten. ‘Ik wilde graag met het kantoor gaan samenwerken, maar was gebonden aan de Randstad. Dat was een mooi moment om naast een vestiging in de kennisregio Brainport in Eindhoven ook te kiezen voor een vestiging in Den Haag, tussen de TU Delft, het Leiden Bio Science Park en The Hague Security Delta.’
De Haan Advocaten & Notarissen opende in januari een negende vestiging, in Schiphol-Rijk met een specialisatie in logistiek en transport. Winfryd de Haan, oprichter en algemeen directeur, zegt daarover: ‘Rotterdam en Schiphol zijn de grote logistieke havens van Nederland. Daar zitten we nu middenin. Dat past heel mooi in onze ambitie.’
Deze drie kantoren staan niet alleen in hun opvatting. De laatste maanden, jaren zelfs, openden veel advocatenkantoren een extra vestiging in de Randstad, vaak in Amsterdam, om dichter bij hun clientèle te zijn, daar nieuwe klanten te vinden of om aantrekkelijker te zijn voor nieuwe medewerkers. Zo opende Nysingh advocaten-notarissen (Apeldoorn, Arnhem en Zwolle) een vestiging in Utrecht en Hertoghs advocaten (Breda) een in Amsterdam, nadat het vier jaar terug al een vestiging in Rotterdam opende. En dat is, met Damsté en De Haan, alleen nog maar de oogst van dit jaar.
De inschrijvingen bij de Kamer van Koophandel bevestigen dit beeld. In 2012 hadden 22 Amsterdamse kantoren de hoofdvestiging buiten de stad; begin dit jaar was dat gestegen tot 32. Het aantal kantoren in de Randstad (minus Amsterdam) met de hoofdvestiging daarbuiten steeg eveneens met tien van 17 tot 27.
De stijging van het aantal nevenvestigingen gaat bovendien sneller dan die van onafhankelijke kantoren – al zijn de aantallen daarvan vele malen groter. Het aantal onafhankelijke kantoren groeide in deze jaren met een derde tot 964; voor nevenvestigingen was de groei bijna de helft. In de Randstad zijn er een kwart meer zelfstandige kantoren bijgekomen ▶

Eva Knipschild

Uitzondering

Het Amsterdamse kantoor Kennedy Van der Laan zwemt tegen de stroom in, als het op 1 april dit jaar een tweede vestiging in Eindhoven opent. Advocaat-partner Eva Knipschild: ‘Eindhoven is de techhoofdstad van Nederland.’

‘Ons kantoor heeft een sterke reputatie in de techindustrie. Daarnaast voegen wij in ons advies steeds vaker ook legal tech-oplossingen toe, waarmee wij processen binnen juridische afdelingen helpen optimaliseren. Volgens ons is dat de toekomst. Nu vroeg onze controller uit Eindhoven zich af waarom we als technologiekantoor niet in Eindhoven zitten. Dat was een goed punt. Vanuit Amsterdam bedien je de hele wereld. Maar zo is het in Eindhoven niet; hier wordt veel met lokale leveranciers gewerkt. We hebben drie doelstellingen. Met onze kennis van de techindustrie moeten we in de regio zitten waar het gebeurt. Het team dat we hier hebben, moet happy zijn. En, we willen stappen zetten op het gebied van legal tech. In deze regio willen juridische afdelingen vooroplopen met legal tech-oplossingen.
De belangrijkste reden voor onze aanwezigheid in Eindhoven: onze specialistische kennis van de technologiesector. Wij zijn ervan overtuigd dat we een sterke partner zijn voor technologiebedrijven. Daarnaast willen wij onze teams een omgeving bieden die minder conventioneel is. We zitten in Eindhoven met een team van jonge advocaten. We willen hen een kans geven zich buiten de kaders van onze industrie te ontwikkelen.
Ik zie Eindhoven echt als onderdeel van Kennedy Van der Laan Amsterdam. We rouleren met personeel. Het kernteam bestaat uit tien tot vijftien mensen, van wie er elke dag vier of vijf in Eindhoven zitten. Ik sluit niet uit dat we lokaal mensen gaan aannemen – ik denk ook dat dat goed is voor de stabiliteit – maar nu is dat nog niet nodig. We halen heel veel energie uit hoe we het nu doen.
Eindhoven is voor ons een nieuwe bron. We hebben een extreme *drive* om nieuwe mensen te leren kennen en vinden het inspirerend onderdeel te zijn van het ecosysteem in Eindhoven. Je proeft de energie die bedrijven hier hebben.’

(tot 2314) tegenover 58 procent voor de nevenvestigingen. Overigens zijn iets meer dan de helft van de kantoren eenpitters.

BUSINESSCASE

Bij Damsté kwamen de eerste idee-en drie, vier jaar geleden op, zegt Schutrups. 'Amsterdam zegt onze relaties meer. Een belangrijke klant in Amsterdam heeft een inhouse advocaat van ons, dat is een extra aanleiding. En er zijn veel professionals beschikbaar, meer dan in het oosten. We willen onze cassatiepraktijk aanvullen, daar konden we in Enschede moeilijk de mensen voor vinden. We hebben dat idee verkend en onderzocht. De belangrijkste afweging was: is de businesscase haalbaar? Nu zien we, met een aantrekkende economie, dat de tijd er rijp voor is.'
Dus opende Damsté in juni dit jaar een kantoor in het Amstelgebouw, nabij station Amsterdam Amstel. Drie medewerkers uit Enschede werken in de nieuwe vestiging, afhankelijk van bijvoorbeeld wie afspraken in de stad heeft. Schutrups: 'Het heeft nog geen enorme structuur. We streven ernaar vanaf volgend jaar *full operational* te zijn. Daarom zitten we er nu al; laten zien dat we er zijn, voor klanten en potentiële samenwerkingen.'
De nieuwe vestiging van De Haan kwam op een andere manier tot stand. Winfryd de Haan raakte juli vorig jaar in gesprek met René de Bondt en Eric de Waart, twee in transport en logistiek gespecialiseerde advocaten die al werkten in Schiphol-Rijk. Nu vormen zij met een derde advocaat en ondersteuning het jongste kantoor van De Haan. 'Met de nieuwe vestiging kunnen we onze klanten in de rest van het land beter bedienen en een veel groter clientèle bereiken in de Randstad,' legt De Haan uit. 'Onze andere kantoren zijn *full service* kantoren, de nieuwe vestiging is gespecialiseerd in transport en logistiek. Omdat we al behoorlijk wat transportbedrijven als cliënt hebben, ondersteunt het nieuwe kantoor alle andere kantoren.'

Jan Schutrups

INTEGRATIE

De Jong begon in 2014 als eerste en enige advocaat van Louwers IP|Technology Advocaten in een bedrijfsverzamelgebouw aan het Malieveld. Inmiddels zijn drie advocaten voornamelijk in de hofstad aanwezig. De nieuwe collega's komen allen uit de regio. 'De medewerkers moeten ook privé in de regio zijn ingebed om het te laten slagen. Ze kennen meer mensen en hebben een verfijnder netwerk, wat belangrijk is op alle vlakken: voor kennisvergaring, contacten met cliënten en het werven van eigen personeel.' De Jong waakt ervoor dat de afstand Eindhoven-Den Haag een probleem wordt. 'Fysiek is er veel uitwisseling. We zorgen ervoor dat er elke week wel iemand in Eindhoven is. Je moet elkaar voldoende ontmoeten om op afstand te kunnen samenwerken.'
Die aanpak staat bij De Haan zelfs zwart op wit. 'We hebben een draaiboek klaarliggen. In het begin gaan we vrij intensief bij elkaar op bezoek. In de rest van het jaar creëren we ontmoetingsmomenten om te kijken hoe we met elkaar de acquisitie vormgeven,' zegt De Haan. Dat is minder lastig dan lijkt. 'We hebben een gezamenlijk doel en dat verbindt: onze markt in transport en logistiek verstevigen. Bovendien zijn de nieuwe medewerkers zeer deskundig. Ze worden door andere advocaten in ons kantoor gezien als medewerkers die iets toevoegen.'

GROEI

De Haan ziet dat internationale bedrijven zich vestigen rondom Schiphol en zijn kantoor profiteert daarvan. 'We hebben nu al een aantal nieuwe cliënten rondom Schiphol en Rotterdam, waaronder ook een groot bedrijf met meer dan vierduizend werknemers in ruim vijftig landen; precies de clientèle die we zoeken. En we zien dat bestaande klanten met andersoortige opdrachten komen. Waar ze vroeger via een andere weg naar externe specialisten gingen, kunnen we hen nu ook op dat terrein bedienen.'

Winfryd de Haan

Ook Louwers IP|Technology Advocaten kijkt tevreden naar de groei in Den Haag. De Jong: 'De doelstelling was dat het Haagse kantoor zelfstandig bestaansrecht heeft; dus met voldoende cliënten, voldoende mensen en een goede opbouw. Ik denk dat je realistisch moet zijn dat het een paar jaar kost om dat autonoom te bereiken. We kijken daarom vooral of er vooruitgang wordt geboekt en wat dat betreft zitten we absoluut op schema.'
Damsté kijkt zelfs al verder. 'Ik sluit niet uit, sterker, ik verwacht dat we op termijn een vaste huurlocatie zoeken waar we onze naam op de muur kunnen hangen,' zegt Schutrups. 'Het is heel goed denkbaar dat bestaande partijen of mensen uit Amsterdam zich bij ons aansluiten. Dat kan in allerlei vormen zijn, samenwerking of indiensttreding.'
Uiteindelijk is het een kwestie van gewoon doen. Schutrups: 'We zijn een ondernemend kantoor, altijd op zoek naar nieuwe kansen en mogelijkheden. We zijn van oudsher verankerd in Twente en hebben daar een aanzienlijk marktaandeel. Laten we eens kijken of we ook nieuwe markten kunnen ontginnen.' ■

ICT VOOR DE JURIDISCHE PRAKTIJK
LEXXYN GROEP

Legal Eagle stopt. Wat doet u als de vogel is gevlogen.

Een passend alternatief? Bepaal uw eigen koers met de Lexxyn Groep

Clip Consultants
Architect en leverancier van CClaw, een compleet softwarepakket voor de advocatuur

www.clipconsultants.nl

Trivium Software
Architect en leverancier van FORTUNA en NEXTmatters, complete softwarepakketten voor de juridische praktijk

www.trivium.nl

ICT Concept
Marktleider in het ontzorgen van de ICT-omgeving voor juristen

www.ictconcept.nl

Werkt u nu met Legal Eagle? Kom vrijblijvend naar de Lexxyn Groep 'Legal Eagle' bijeenkomsten.

Programma

14:00-14:30	Ontvangst & inloop
14:30-15:00	Algemene informatie & mogelijkheden
15:10-16:00	***Partnersessies:*** Clip Consultants, ICT Concept & Trivium Software (keuzesessie)
16:10-17:00	***Partnersessies:*** Clip Consultants, ICT Concept & Trivium Software (keuzesessie)

Gedurende de middag is er voldoende gelegenheid om met de Lexxyn Groep Partners 1 op 1 uw vraagstukken te bespreken.

Niet in de gelegenheid om bij een van deze bijeenkomsten aanwezig te zijn? Uiteraard maken wij graag een afspraak bij u op kantoor.

Meer informatie en aanmelden
088 002 84 00
info@lexxyn.nl
www.lexxyn.nl/LegalEagle

Eindhoven
Donderdag
26 oktober 2017

Utrecht
Dinsdag
31 oktober 2017

BigHand · Clip Consultants · Cloud Concept · devoon · epona · helder telecom & ICT · ict concept. · trivium software bv

#NIEUWE OOGST

In augustus zijn bij de diverse rechtbanken weer honderden kersverse advocaten beëdigd. Op de sociale media werd het ceremonieel moment natuurlijk volop gedeeld. Op deze pagina's een handjevol mobiele kiekjes.

- Plaats beëdiging
- Naam kantoor
- Leerlijn
- Minor

Kirsten Lindeman (27)

Rechtbank Groningen
Borsch Advocatuur te Tolbert
Burgerlijk recht
Strafrecht

Jo-Ann Brahm (29)

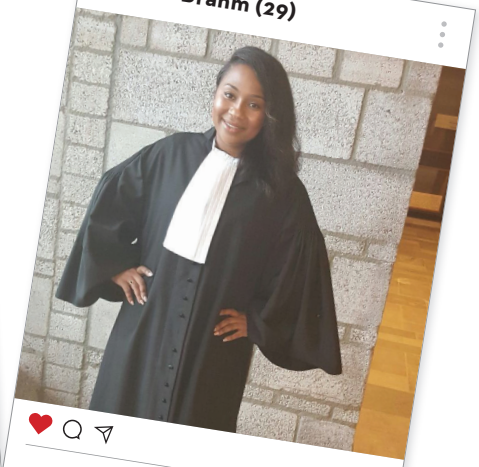

Rechtbank Den Haag
Berghout te Rijswijk
Strafrecht
Bestuursrecht

Genevive Compagner (28) & Wanda Hogenkamp (38)

Rechtbank Groningen
Hogenkamp te Meppel
Beiden burgerlijk recht
Strafrecht (Genevive) & bestuursrecht (Wanda)

Cansu Degirmenci (28)

Rechtbank Groningen
PlasBossinade te Groningen
Burgerlijk recht
Bestuursrecht

Marnix Jumelet (32)

Rechtbank Den Haag
FDJ Advocaten te Den Haag
Burgerlijk recht
Bestuursrecht

Sharon Looden (28)

Rechtbank Groningen
Rechtshulp Advocaten te Assen
Burgerlijk recht
Strafrecht

Romana van der Leij (25)

Rechtbank Breda
Rijppaert & Peeters te Oosterhout
Burgerlijk recht
Strafrecht

Iris Docter (27)
Yvette van den Heuvel (24)
Jaleesa van den Hof (25)
Bart Jacobs (31)
Stefan Donkelaar (26)
Coen van Schaijk (26)
Pauline Janssen (26)

Rechtbank Arnhem
Dirkzwager te Arnhem
Burgerlijk recht
Strafrecht

Martijn Foolen (27)

Rechtbank Breda
Koch Advocaten te Breda
Bestuursrecht
Burgerlijk recht

Tristan Westra (27)

Rechtbank Leeuwarden
Rotshuize Geense te Leeuwarden
Burgerlijk recht
Bestuursrecht

Gamze Toprak (27)

Rechtbank Den Bosch
Yeniasci & Kaya te Den Bosch
Burgerlijk recht
Strafrecht

Pauline Ros (24)

Rechtbank Rotterdam
Haaze te Rotterdam
Strafrecht
Bestuursrecht

Daniëlla van Rooij (30)

Rechtbank Den Bosch
SMART te Eindhoven
Burgerlijk recht
Strafrecht

Deel van het groter geheel

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / JEAN-PIERRE JANS

De samensmelting van Boekel met Dentons voltrok zich in hoog tempo, zegt managing partner Wendela Raas. 'Mijn collega in Parijs of Tbilisi is evenzeer een partner als degene die twee deuren verderop zit.'

Wendela Raas lacht, ziet de vergelijking wel: een fusie tussen het kleine Nederlandse Boekel (70 advocaten) en het grote internationale Dentons (8000) is een beetje als de grap van de muis en de olifant die samen op een brug lopen. Zegt de muis: wat stampen we lekker samen, hè? 'En toch is het echt een fusie, en geen overname. We hebben elkaar nodig. Zij zaten nog niet in Nederland, wij hebben een goede praktijk en zien dat internationalisering nodig is om dat voort te zetten. Iedereen van ons is gebleven en zet zijn praktijk voort. Boekel brengt ook behoorlijk wat in, met een goede naam en een goedlopende praktijk.' Op hoge hakken – 'ze lopen heerlijk' – wandelt Raas (40) vanaf de Zuidas richting Amsterdam-Zuid. Ze noemt de fusie tussen Dentons en Boekel nu al geslaagd, al is het proces nog niet helemaal klaar. 'We zijn in april gefuseerd en de integratie van systemen en mensen brengt heel wat met zich mee.' Ze bestuurt parttime, naast haar vastgoedpraktijk. De verhouding is ongeveer 40 - 60 procent. Toen ze twee jaar geleden als bestuurder aantrad, hadden voorganger Frederieke Leeflang en CEO Marien Glerum het pad geëffend door flink te reorganiseren. Dat het slecht ging met Boekel, ontkent ze. 'We hebben een mindere tijd gehad, in 2014 en een stukje van 2015. Sinds die transitiefase zit er een hechte groep partners en collega's. In 2016 draaiden we ons beste jaar in tijden.' Raas begon haar bestuurswerk niet met de concrete opdracht een fusiepartner te zoeken, maar het kantoor stond wel open voor een nieuwe stap. 'Ik denk dat over vijf jaar het werk en de cliënten in de Amsterdamse advocatuur nog veel internationaler zijn. We zien de markt voor sterke nationale kantoren kleiner worden.' Het oude Boekel werkte ook al over de grens, via een *referral* netwerk, maar een internationaal kantoor is echt anders, weet Raas inmiddels. 'Een *referral* is werk dat je in het buitenland wegzet, maar nu trekken we echt gezamenlijk op bij het bedienen van cliënten. Mijn collega in Parijs of Tbilisi is evenzeer een partner als degene die twee deuren verderop zit.' Dentons ontstond vier jaar geleden uit een aantal fusies van grote kantoren en groeide razendsnel uit tot 's werelds grootste advocatenkantoor. Zelf zit ze in het Europese bestuur van Dentons. 'Er is heel bewust geen hoofdkantoor, elke vestiging telt even zwaar mee. Het Europese bestuur en managementteam sturen de financiën aan, marketing, ICT. Waar ze zitten, maakt niet uit. Het is altijd ergens op de wereld twee uur 's middags. Als je moet pitchen, of een cliënt vraagt extra informatie, zit er een business-

Wendela Raas

2010-heden	Dentons Boekel, vanaf 2016 managing partner
1999-2010	Advocaat en partner Lexence
	Getrouwd, drie kinderen

‘Over vijf jaar is de Amsterdamse advocatuur nog veel internationaler’

developer achter zijn computer om te helpen.’ De slagkracht van Dentons bleek al in het eerste weekend, toen het kantoor werd omgebouwd tot Dentons Boekel. ‘Vrijdag deden we de deur achter ons dicht en maandagochtend was de verandering doorgevoerd. De website, alle systemen, het kantoor, CRM, mail, tijdregistratie. Er werden twintig ICT’ers ingevlogen, samen met marketing- en brandingmateriaal. Er zitten altijd wat kinderziektes in, maar alles was direct *up and running*.’

Hoewel Raas met zichtbaar plezier vertelt over de fusie met Dentons is het niet haar ambitie om beroepsbestuurder te worden. Als haar termijn als managing partner erop zit, roept de vastgoedpraktijk weer. ‘Ik vind retail een boeiende wereld, het heeft mijn persoonlijke interesse. Ja, ik hou ook van shoppen, dat helpt. Ik behandel vaak issues met huurders, namens vastgoedeigenaren of beleggers. Sommige huurders moeten verplaatsen, er wordt gerenoveerd, soms moeten ze het winkelcentrum uit als het niet meer past.’ Al die dingen spelen nu bij de herontwikkeling van winkelcentrum Leidsenhage in Leidschendam, een van haar projecten. Daar komt de grootste *mall* van de Benelux. ‘Ik moet aan de rechter kunnen uitleggen wat de belangen van de eigenaar zijn en inhoudelijk goed weten wat mijn cliënt doet. Ik zit aan tafel bij de strategiesessies, erg leuk.’

Poserend voor de fotograaf vertelt ze over een studiereis naar New York, met vastgoedontwikkelaars en investeerders. ‘Winkels zijn geen winkels meer, het worden allemaal showrooms. In de grote Samsung winkel kun je niets kopen, het is het paradepaardje van het merk. Kopen doe je vanuit huis. In de Nike *store* kun je basketballen tussen de grootheden, in *virtual reality* en in de *outdoor* winkel zie je mensen kleding testen in de vrieskou, of bergbeklimmen.’ In al die veranderingen zit ook een juridisch component, weet Raas. ‘Bijvoorbeeld vraagstukken rond dataprotectie en hoe je informatie kunt verzamelen in een winkelcentrum.’ Tussen bouwwerkzaamheden op de Zuidas door manoeuvrerend, zegt Raas overtuigd te zijn dat ook de ontwikkelingen in *legal tech* hard gaan. Trendwatcher Susskind voorspelde recent een mooie toekomst voor advocaten die ‘tech’ omarmen. Raas is het met hem eens. ‘Dentons loopt hierin voorop met *Nextlaw labs*, een platform waarin wij investeren, met tien start-ups die bezig zijn met *legal tech*-ontwikkelingen.’ Ze heeft al demonstraties en onderzoeken gezien die aantonen dat computers beter de relevante jurisprudentie kunnen vinden en risico’s uit contracten kunnen halen in het kader van *due diligence* bij transacties. ‘Daar zijn computers echt goed in. Maar je hebt nog altijd advocaten nodig voor een andere blik erop, en de interpretatie ervan.’

DRIEMAAL DOCTOR IN HET RECHT

DOOR / FRANCISCA MEBIUS BEELD / JIRI BÜLLER

Het mag zonder twijfel een unicum heten: drielingzussen, alle drie hoogleraar in het recht. In gesprek met Elaine, Vanessa en Chantal over hun vak.

Het getal drie heeft een bijzondere symbolische betekenis, zeker in het recht. Driemaal is scheepsrecht, wil het gezegde. In vervlogen tijden werd driemaal per jaar een rechtszitting gehouden, van drie dagen. Op een veiling moet nog steeds drie keer worden geboden: eenmaal, andermaal, verkocht!

De zusjes Mak (38) ervaren de symbolische macht van het getal drie niet zo sterk. Zelf noemen Elaine, Vanessa en Chantal het vooral toeval dat ze allemaal voor een juridisch-academische carrière kozen. De liefde voor het recht werd ze niettemin met de paplepel ingegoten. Aannemer en projectontwikkelaar vader Mak besloot op zijn veertigste, tijdens de vroege jeugd van de drieling, een avondstudie rechten te gaan doen. Daarna startte hij in Rotterdam zijn eigen sociale praktijk. Zijn vrouw deed het secretariaat. ▶

Prof. mr. Vanessa Mak (38)

Functie: hoogleraar Nederlands en Europees verbintenissenrecht aan de Tilburg University
Onderzoek: rechtsvorming in het privaatrecht, met name economische regulering en privaatrecht in verband met de *sharing economy*
Eerdere onderzoeken: proefschrift aan Oxford (Performance-oriented remedies in European sale of goods law)
Nevenfuncties: vicedecaan onderzoek Tilburg Law School

Prof. mr. Elaine Mak (38)

Functie: hoogleraar Encyclopedie en Rechtstheorie aan de Universiteit Utrecht
Onderzoek: de ontwikkeling van rechtspraakculturen binnen de Europese Unie
Eerdere onderzoeken: hoe gaan rechters om met managementdenken en de invloed van globalisering
Vorige functie: bijzonder hoogleraar Empirische studie van het publiekrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

Prof. mr. Chantal Mak (38)

Functie: hoogleraar privaatrecht aan de Universiteit van Amsterdam
Onderzoek: de wisselwerking tussen nationale rechtspraak en de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie
Eerdere onderzoeken: doorwerking van grondrechten in het contractenrecht
Nevenfuncties: onderzoeksdirecteur van de rechtenfaculteit van de UvA

'We hebben dat heel bewust meegemaakt,' vertelt Vanessa vanuit het kantoor van haar zus in Utrecht. 'Onze vader deed vooral vreemdelingenrecht en daarbij jeugdstrafrecht. Hij vertelde er veel over tijdens het avondeten. We vonden het mooi om te zien dat onze ouders zich inzetten voor mensen die het hard nodig hebben. Het was zwaar en je moet lef hebben om dat op die leeftijd te gaan doen. Dat heeft ons wel geïnspireerd om ook rechten te gaan studeren.'
De zussen gingen na hun afstuderen aan de Erasmus Universiteit in 2001 (allemaal *cum laude* in de richting van privaatrecht en internationaal recht) hun eigen weg. Om uiteindelijk op een leerstoel aan een van Nederlands universiteiten terecht te komen. Ondanks dat ze alle drie op een andere universiteit werken en in verschillende woonplaatsen wonen, zien de zussen elkaar geregeld. 'Maar meer om met elkaar te shoppen of te borrelen dan met elkaar te sparren over juridische zaken en onze individuele onderzoeken.'

> 'Toekomstige juristen moeten met complexe maatschappelijke vraagstukken om weten te gaan'

WISSELWERKING

Chantal, sinds 2015 hoogleraar privaatrecht aan de Universiteit van Amsterdam, houdt zich voornamelijk bezig met de wisselwerking tussen nationale rechtspraak en de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie. Ze kijkt onder meer naar de vraag in hoeverre rechtsvorming door de rechter democratisch gelegitimeerd kan worden.
'Het privaatrecht laat redelijk wat ruimte wat betreft de verhoudingen tussen particulieren. Het Burgerlijk Wetboek geeft de grenzen aan van wat partijen kunnen afspreken. Mijn onderzoek gaat over de publieke dimensie van deze partijautonomie. Dus in hoeverre moet je in een verhouding tussen particulieren ook rekening houden met het algemeen belang en de bescherming van grondrechten?'
Het onderzoek van zus Vanessa, die sinds 2014 hoogleraar privaatrecht is aan de Tilburg University, handelt over vraagstukken van economische regulering waar het privaatrecht ook een rol in heeft. 'Ten dele is privaatrecht economisch recht, omdat regels van contractenrecht, aansprakelijkheidsrecht of eigendomsrecht een weerslag zijn van politieke keuzes die door wetgevers zijn gemaakt. De ene private partij krijgt iets toebedeeld en de ander niet. Ik ben geïnteresseerd in hoe die keuzes zich verhouden tot ongelijkheidsvraagstukken in de samenleving.'
Vanessa verdiept zich met name in

economische regulering en privaatrecht in verband met de *sharing economy*. 'Partijen als Airbnb of Uber vind ik heel interessant. Waar consumenten normaal gesproken diensten en goederen afnemen van professionele aanbieders doen ze dat nu van andere consumenten. Op dit soort overeenkomsten is het consumentenrecht niet van toepassing en er is dus geen wettelijke bescherming. Dat is zorgwekkend. Je kunt je afvragen of er niet nieuwe regels moeten komen om daar wat aan te doen.'
Elaine onderzoekt sinds vorig jaar vanuit haar leerstoel Encyclopedie en Rechtstheorie aan de Universiteit Utrecht de ontwikkeling van rechtspraakculturen binnen de Europese Unie. 'Wat is de rol van de rechter en hoe is het gesteld met de ontwikkeling van tradities van de rechtspraak? En uiteindelijk: hoe kunnen rechters uit verschillende lidstaten beter met elkaar samenwerken?'
De Utrechtse oratie van Elaine ging onder meer over de eisen die aan juristen worden gesteld vanuit de ontwikkeling van professionalisme. 'Wanneer je kijkt naar de vraag wat juristen moeten kennen en kunnen om een bepaald juridisch beroep uit te oefenen dan zie je dat de laatste jaren met name organisatorische ontwikkelingen van invloed zijn. Effectiviteit en efficiency zijn voorop komen te staan. Dat zie je ook in de advocatuur en dat heeft een weerslag op de individuele advocaat. Als advocaat in een groot kantoor moet je je afvragen wat de organisatie van je verwacht. Soms heb je meer tijd nodig voor een zaak. Dat brengt spanning met zich mee en kan leiden tot ethische dilemma's.'

Wat betekent dat voor aankomend juristen?
Elaine: 'Toekomstige juristen moeten hierop worden voorbereid. Ze moeten zowel een plaats binnen een organisatie in kunnen nemen als met complexe maatschappelijke vraagstukken om weten te gaan. Dat verklaart ook de opleidingen met een meer interdisciplinaire invalshoek, zoals University College in Utrecht en het Global Law Program in Tilburg. Opleidingen moeten naar mijn idee multidimensionaal zijn. Die verandering is gaande, maar het kan beter.'
Vanessa: 'Er is ook een andere stroming. Advocaten en andere juristen die zeggen dat het veel beter is als studenten eerst een goede opleiding krijgen in klassieke rechtsgebieden. In Tilburg zijn we steeds aan het kijken hoe we deze twee ideeën met elkaar kunnen verbinden.'

> 'Ik weet niet of we in de toekomst moeten vasthouden aan de eisen van het civiel effect'

Het eerst goed opleiden binnen klassieke rechtsgebieden is ook de gedachte achter het civiel effect. Hoe kijken jullie daar tegenaan?
Chantal: 'Voor studenten die een interdisciplinaire *bachelor* doen en dan al weten dat ze de praktijk in willen, is het op dit moment vanwege de civiel-effecteisen soms handiger om over te stappen naar een volledige rechten-bachelor.'
Vanessa: 'Je ziet dat advocatenkantoren brede internationale opleidingen als University College heel interessant vinden. Deze waardevolle studenten lopen na het afstuderen tegen het civiel effect aan en kunnen niet aan de slag als advocaat. Dat moet anders.'
Elaine: 'Ik weet niet of we in de toekomst moeten vasthouden aan de eisen van het civiel effect. Grote kantoren willen ook een econoom aan kunnen nemen als die uit de voeten kan met advocatenwerk.'

En het idee van de NOvA om ook een toelatingstoets voor de beroepsopleiding voor advocaten in te voeren?
Elaine: 'Een toelatingstoets correspondeert niet met het civiel effect. Ik vind het gek als de toelatingstoets naast het civiel effect gaat gelden.'
Vanessa: 'Er moet inderdaad een keuze worden gemaakt. In de Verenigde Staten doe je een *bar exam* als je de advocatuur in wilt. In Engeland kun je na een studie geschiedenis en een éénjarige *conversion course* een training tot advocaat volgen. Dat werkt ook. Die systemen stellen één eis en wij zouden straks twee eisen hebben. Dat is vreemd.'
Elaine: 'Maar het civiel effect geldt alleen voor juristen die een togaberoep willen uitoefenen. Als universiteit zijnde is het goed om na te denken hoe we alle toekomstige juristen het best kunnen bedienen. Ik vind dat er vanuit de praktijk te snel wordt gedacht dat wij mensen afleveren die direct inzetbaar zijn. Wat mij betreft, legt de universiteit een basis en moet daarin ruimte zijn voor differentiatie. Studenten die een goede klassieke jurist willen worden, moeten hiertoe de mogelijkheid hebben. Daarnaast moet er ruimte zijn voor specialisaties en interdisciplinaire opleidingen voor juristen die zich meer zien werken in een omgeving waarin die kennis en kunde van waarde zijn.'

Wat zijn jullie eigen ambities?
Elaine: 'Ik zou mijn werk aan de universiteit over niet al te lange tijd willen combineren met de rechterlijke macht. Daarmee kun je nog directer een maatschappelijke bijdrage leveren. Ik kan dan bijdragen aan de rechtspraak, maar ik kan ook beter onderwijzen als ik in de praktijk heb ervaren hoe het is om zaken af te doen.'
Vanessa: 'Dat heb ik ook voor ogen. Je wilt geen studeerkamergeleerde worden. Je moet voeling hebben met wat er in de maatschappij gebeurt.'
Chantal: 'Zelf geef ik regelmatig cursussen voor de rechterlijke macht. In de komende jaren wil ik me verder richten op nieuwe onderzoeksprojecten en onderzoeksbeleid.' ▶

Jullie hebben geen van drieën kinderen. Heeft dit te maken met de hoge werkdruk?
Vanessa: 'Je ziet bij vrouwen in de wetenschap dat kinderen vaak laat komen, maar zeg nooit nooit.'
Elaine: 'Het combineren van werk en privé is lastig in de wetenschap. Er zijn onbedoeld toch vaak obstakels voor vrouwen om een gezin te stichten. Binnen bijvoorbeeld de rechterlijke macht is dat anders. Dat kun je gemakkelijker parttime doen.'
Chantal: 'Feit blijft dat er te weinig vrouwen op hoge posities zitten in de wetenschap.'

Zijn er meer maatregelen nodig?
Elaine: 'Er worden wel maatregelen genomen om de positie van vrouwen gelijk te trekken met die van mannen. Zo kennen we hier in Utrecht bijvoorbeeld de maatregel dat vrouwen na hun zwangerschapsverlof vrijstelling krijgen van onderwijs, zodat ze aan hun publicaties kunnen werken. Het gaat niet vanzelf. Als we gewoon maar afwachten, duurt het meer dan honderd jaar tot er evenveel vrouwen als mannen op hoge posities in de wetenschap werken.'
Vanessa: 'Ik ben het daar niet helemaal mee eens. Van onze generatie zitten er al veel meer vrouwen op hoge posities. Er is ontwikkeling, maar een beetje stimuleren kan geen kwaad.'
Chantal: 'Jonge vrouwen die nu studeren, moeten weten dat er goede voorbeelden zijn binnen de wetenschap en de advocatuur. Het is belangrijk dat ze weten dat het niet ophoudt bij de rol van advocaatmedewerker als ze een gezin willen stichten.'

Hoe is het gesteld met de kwaliteit van de Nederlandse rechtspraak?
Elaine: 'Nederland staat hoog op de internationale lijstjes. Als er incidenten zijn, is er ineens veel discussie. Neem rechterlijke dwalingen, zoals bij de Schiedammer parkmoord of de zaak van Lucia de Berk. Op institutioneel niveau is de kwaliteit goed. Er is niet zoveel mis met onafhankelijkheid en onpartijdigheid.'
Chantal: 'Als je kijkt naar Europees recht dan zijn nationale rechters cruciaal voor de effectieve waarborging van de rechten die burgers aan het Unierecht ontlenen. Nederlandse rechters zijn hier ver in gevorderd en actief mee bezig. Zij kijken heel serieus naar de vraag hoe je Europees recht inpast in nationaal privaatrecht. Dat is niet altijd vanzelfsprekend.'
Elaine: 'Punt van aandacht is of rechters voldoende gespecialiseerd zijn om op bepaalde rechtsgebieden zaken goed te behandelen. De specialisatie in rechterlijke organisaties, zoals de Ondernemingskamer, is ontstaan vanuit deze gedachte. Rechters moeten voldoende kennis en ervaring opdoen met dat soort moeilijke zaken. Vanuit de advocatuur zie je dat er al veel meer specialisatie heeft plaatsgevonden.'
Chantal: 'De Europese Commissie investeert daar momenteel fors in. Er worden subsidies verstrekt om rechters goede bijscholing te geven.'

En de toegang tot het recht? Moet de rechtspraak een service zijn voor burgers, zoals een onlangs verschenen rapport van HiiL stelt?
Elaine: 'Natuurlijk moet rechtspraak er voor burgers zijn, maar op institutioneel niveau zitten daar keuzes in. De vraag is welke zaken bij de rechter moeten komen. Uiteindelijk wordt een heel klein percentage van de geschillen door de rechter afgedaan. Dat is niet per se slecht. Rechtspraak is niet alleen een service, maar ook een rechtsstatelijke institutie die een rol heeft in onze samenleving. Deze is er ook om sturing te geven aan de ontwikkeling van het recht.'
Vanessa: 'De vraag is of de rechtzoekende altijd toegang moet hebben tot de rechter. Of kan een goed alternatief wellicht ook volstaan? Dat we geschillencommissies hebben is gunstig, maar de vraag is of dat een volwaardig alternatief is voor de rechtspraak. Daar bestaan twijfels over, onder andere omdat onvoldoende zicht is op de kwaliteit van uitspraken van geschillencommissies.'

> 'De vraag is of de rechtzoekende altijd toegang moet hebben tot de rechter'

Elaine: 'Alternatieven moeten wel voldoen aan bepaalde rechtsstatelijke en wettelijke minimumeisen.'
Chantal: 'Ik vind dat we er altijd voor moeten blijven zorgen dat de rechter voor iedereen bereikbaar is of er nu goede alternatieven zijn of niet.'
Elaine: 'Discussies zoals laatst met Fred Teeven moet je in elk geval niet hebben. Gefinancierde rechtsbijstand is heel belangrijk. Er moet voldoende ondersteuning zijn om de toegang tot het recht te waarborgen.'
Vanessa: 'Ook door de snelle digitalisering is er een groot risico op ongelijkheid van mensen die niet om kunnen gaan met digitalisering. Dat is zorgwekkend.'

Maken jullie je zorgen over de Nederlandse rechtsstaat?
Vanessa: 'Nee, we hebben het heel goed. We hebben een democratie die goed functioneert, een samenleving die stevig staat met een gefundeerde rechtspraak.'
Elaine: 'Ik maak me meer zorgen over Polen, Hongarije of de Verenigde Staten. Het is belangrijk dat we er in Nederland aan blijven werken om de rechtsstaat in stand te houden. We zijn onderdeel van de EU waarin lidstaten zitten waar de rechtsstaat ineens hard achteruit gaat. Een goed functionerend systeem kan met een politieke verandering snel wegzakken.'
Chantal: 'Wat we van andere landen kunnen leren, is dat de rechtsstaat geen rustig bezit is. Het is belangrijk dat we ons dat realiseren.' ■

PETERS ADVOCATEN

AMERSFOORT

Zoekt per 1 januari 2018 een **advocaat** (op kostenbasis) met voorkeur een strafrecht- en/of vreemdelingenpraktijk, eventueel gecombineerd met een ander rechtsgebied.

Wij bieden u een mooie en prettige werkplek aan ons kantoor te Amersfoort voor een professionele samenwerking.
Meer informatie kan worden ingewonnen bij: mr. J. Peters
info@strafrechtadvocaten.nu – www.strafrechtadvocaten.nu

MCG

MCG werkt uitsluitend voor professionals. Dat doen we in de gezondheidszorg, advocatuur, overheden, onderwijs en het bedrijfsleven. We geven strategisch- en organisatieadvies. We coachen en trainen uw maatschap. Bij spanningen verzorgen we mediation. We verzorgen assessments bij selectie- en loopbaanstappen. Samen zorgen we dat uw kantoor nog betere prestaties levert.

www.meijerconsultinggroup.nl

Snel en simpel **tijdschrijven** en **declareren**
voor slechts **€ 22,50 per maand**

Vraag de **gratis demo** aan op www.urios.nl

Urios Standaard | Dossiers | Partijen | Stopwatch | Toevoegingen | Insolventies | Meertalig declareren en herinneren
Urios Plus | E-facturering | iDEAL-knop | Export naar boekhouding | Managementrapporten | Documenten | Outlook-koppeling | Agenda

urios
eenvoud bespaart tijd

Koningsweg 4 | 1811 LM Alkmaar | **tel** 072 512 22 05 | info@urios.nl | www.urios.nl

DÉ VERZEKERINGSSPECIALIST VOOR NOTARIAAT EN ADVOCATUUR

Ron Borgdorff is verzekeringsspecialist voor notarissen, advocaten en vrijgevestigde juristen. Ron kent de specifieke risico's van deze juridische beroepsgroepen. Met ruim 25 jaar ervaring staat hij borg voor een persoonlijk, gedegen advies op maat en korte lijnen.

U wilt een financieel adviseur met verstand van úw zaken?

Neem contact op voor een afspraak.
Bel 033-20 35 000 of mail naar
ron@ronborgdorff.nl

WWW.RONBORGDORFF.NL
van Boetzelaerlaan 24H
3828 NS Hoogland

RON BORGDORFF
FINANCIEEL ADVISEUR VOOR NOTARIAAT & ADVOCATUUR

ADVISEUR IN NOTARIAAT & ADVOCATUUR RUIM 25 JAAR

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID • GELD- EN FRAUDE • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • RECHTSBIJSTAND • RECONSTRUCTIE

AantjesZevenberg
ADVOCATEN

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@aantjeszevenberg.nl

Mr. F.I. van Dorsser
vandorsser@aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.azcassatie.nl

Procederen in Oostenrijk?

Wijnkamp Advocatuur / Advokatur GmbH

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal.

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk
T: +43 (0) 5412 / 64640 F: +43 (0) 5412 / 64640-15
M: office@wijnkamp-advocatuur.com W: www.wijnkamp-advocatuur.com

i.v.m. naderend pensioen
ter overname aangeboden

advocatenkantoor met algemene praktijk in West-Brabant

Interesse?

groeikansen@gmail.com

Call Care

Telefoonservice voor de advocatuur

Telefoonservice | Agendabeheer | Opvang Overflow

Wij werken voor +200 advocatenkantoren,
kennen de juridische terminologie en werken discreet

Call Care Nederland | 010 – 280 3333 | info@callcare.nl | www.callcare.nl

KORTMAN ADVOCATEN

Kortman Advocaten is een gerenommeerd advocatenkantoor in het centrum van Den Haag.

WIJ ZIJN OP ZOEK NAAR NIEUWE KANTOORGENOTEN DIE BINNEN ONS KANTOOR HUN EIGEN PRAKTIJK UITBOUWEN.

Advocaten op ons kantoor zijn zelfstandig ondernemer.

Bent u geïnteresseerd in een boeiende werkomgeving met professionele ondersteuning, prettige collegiale sfeer en ervaren collega-advocaten? Lees verder op www.kortmanadvocaten.nl of neem telefonisch contact op: 070 - 302 40 30.

Legal Eagle gaat stoppen
Stap nu over op **AdvocaatCentraal**

Al meer dan **700** kantoren werken tot volle tevredenheid met AdvocaatCentraal.

Wij laten u ook graag kennismaken.

Bel nu (035) 543 55 66

Geen dubbele kosten, binnen één uur klaar

Wachten op de afloop van uw Legal Eagle contract is niet nodig.
U begint pas te betalen na afloop van uw Legal Eagle overeenkomst.
De overstap is binnen een uur gerealiseerd.

AdvocaatCentraal: continuïteit en zekerheid

- Eenvoud in gebruik met alles wat een advocaat nodig heeft.
- De laagste kosten per gebruiker.
- Unieke integratie met Outlook voor e-facturatie en opslag e-mail.
- Geen server meer nodig, uw data veilig in onze Nederlandse cloud.

"Dankzij AdvocaatCentraal een zorgeloze conversie."

mw. mr. Carolien Peper
Centrum Advocaten

"De overstap van Legal Eagle naar AdvocaatCentraal verliep zo soepel, dat we ons afvroegen waarom we dit niet eerder hadden gedaan. We zijn zeer tevreden over het gebruiksgemak van AdvocaatCentraal."

mw. mr. Heidi Lichteveld
Advokatenkollektief Oost

T (035) 543 55 66
M info@advocaatcentraal.nl
W www.advocaatcentraal.nl

ADVOCAAT CENTRAAL

TER ZITTING

Chinese mummie

DOOR / LARS KUIPERS

Chinese dorpelingen willen een verdwenen mummie terug van een Nederlandse kunstverzamelaar. Maar is het wel dezelfde?

Is het Boeddhabeeld – met daarin een mummie – dat kunstverzamelaar Van O. in 1996 in bezit kreeg, hetzelfde beeld dat in december 1995 verdween uit een tempel in het Chinese dorpje Yangchun? Het dorpscomité denkt van wel. In 2015 gingen foto's van het beeld en de CT-scan van de mummie *viral* op internet. Inwoners van Yangchun zagen het meteen: die is van ons. En omdat ze het met Van O. niet eens konden worden, treffen beide partijen elkaar vandaag bij de rechtbank in Amsterdam.

Twee uur lang hebben de advocaten het woord gevoerd, en dan is het woord aan Van O. zelf. Kort en *to the point* antwoorden als de rechter een vraag stelt – dat is wat advocaat Turan Teke hem van tevoren heeft geadviseerd. Maar dat is niet wat Van O. doet. Twee jaar lang is hij in de wereldpers neergezet als een harteloze kunstdief. Nu, blij dat hij eindelijk zijn verhaal kan doen, praat hij honderduit.

Hoe hij aanvankelijk het beeld helemaal niet wilde hebben – hij verzamelt beelden uit een veel oudere periode.

Hoe hij aanvankelijk geen idee had dat er een mummie in het beeld zat – dat bleek pas tijdens de restauratie.

Hoe hij, nadat de dorpelingen het beeld hadden herkend als hun verloren schat, een radioloog onderzoek liet doen, en tot de conclusie kwam dat het niet de mummie uit Yangchun kon zijn.

Hoe de gesprekken om het beeld toch naar China terug te laten gaan op niets uitliepen.

En hoe hij, moe van het getouwtrek en het zwartepieten, het beeld uiteindelijk ruilde met een Chinese verzamelaar die anoniem wil blijven.

De hamvraag blijft: gaat het om dezelfde mummie? Van O. kan wel zeggen dat het een andere is, betoogt advocaat Jan Holthuis die de Chinese eisers vertegenwoordigt, maar hoe kunnen zijn cliënten in hemelsnaam aantonen dat het hun beeld is als ze het niet te zien krijgen?

'Kan de anonieme nieuwe eigenaar misschien via een tussenpersoon in het gesprek worden betrokken?' probeert de rechter.

'Ik denk dat hij wil afwachten,' zegt Van O.

'Krijg ik u zo ver dat iemand naar dat beeld mag kijken?'

'Ik denk dat dat onmogelijk is,' zegt Van O.

'Dan vrees ik dat mijn creativiteit om te komen tot een minnelijke oplossing is uitgeput,' zegt de rechter. Hij besluit tot een nieuwe schriftelijke ronde. 'Deze zaak gaat nog even duren, het is niet anders.'

Meer weten? Lees de uitgebreide versie op advocatenblad.nl, rubriek Ter Zitting.

AGENDA

DAG VAN DE RECHTSPRAAK

De rechter van de toekomst – De toekomst van de rechter. Dat is het thema van de Dag van de Rechtspraak dit jaar. Welke nieuwe mogelijkheden bieden technologische ontwikkelingen als *big data* en *artificial intelligence*? Kan een robot op de stoel van de rechter zitten? De rechtspraaklezing wordt gehouden door Lord John Thomas.
Datum: 28 september 2017 vanaf 13.00 uur.
Plaats: TivoliVredenburg, Utrecht.
Ga naar https://www.rechtspraak.nl/Uitspraken-en-nieuws/Themas/rechter-van-de-toekomst voor meer informatie.

HET EU-GRONDRECHTEN-HANDVEST IN HET VREEMDELINGENRECHT

Het EU-Grondrechtenhandvest speelt een steeds grotere rol in het vreemdelingenrecht. Toepassing van het Handvest leidt soms tot vragen, bijvoorbeeld over de reikwijdte van het Handvest en over de relatie van het Handvest tot het EVRM. Tijdens deze gratis studiedagen leert u meer over die onderdelen van het Handvest die relevant zijn voor de vreemdelingenrechtpraktijk.
Datum: 27 oktober 2017 en 23 november 2017.
Locatie: Universiteit Utrecht.
U kunt zich aanmelden door een e-mail te sturen naar m.m.julicher@uu.nl.

STICHTING JONGE BALIE CONGRES 2017

Wat zijn de kenmerken van deze generatie van jonge advocaten? Welke kwaliteiten moeten advocaten hebben? Welke kansen zijn er en wat zijn de valkuilen? Wat zijn de recente ontwikkelingen binnen de advocatuur? Verschillende sprekers en trainers gaan over deze thema's in gesprek.
Datum: 2 en 3 november 2017.
Plaats: TivoliVredenburg, Utrecht.
Ga naar http://www.jongebaliecongres.nl/2017/ voor meer informatie en aanmelding.

Meer agendanieuws vindt u op advocatenblad.nl/agenda.

EERSTE HULP BIJ **KEI**

DOOR / NATHALIE GLOUDEMANS-VOOGD
BEELD / NORBERT WAALBOER

Geschiedenis in ontwikkeling: KEI wordt uitgerold. Wie belt of tweet met vragen over de digitale procedure krijgt het Rechtspraak Servicecentrum aan de andere kant.

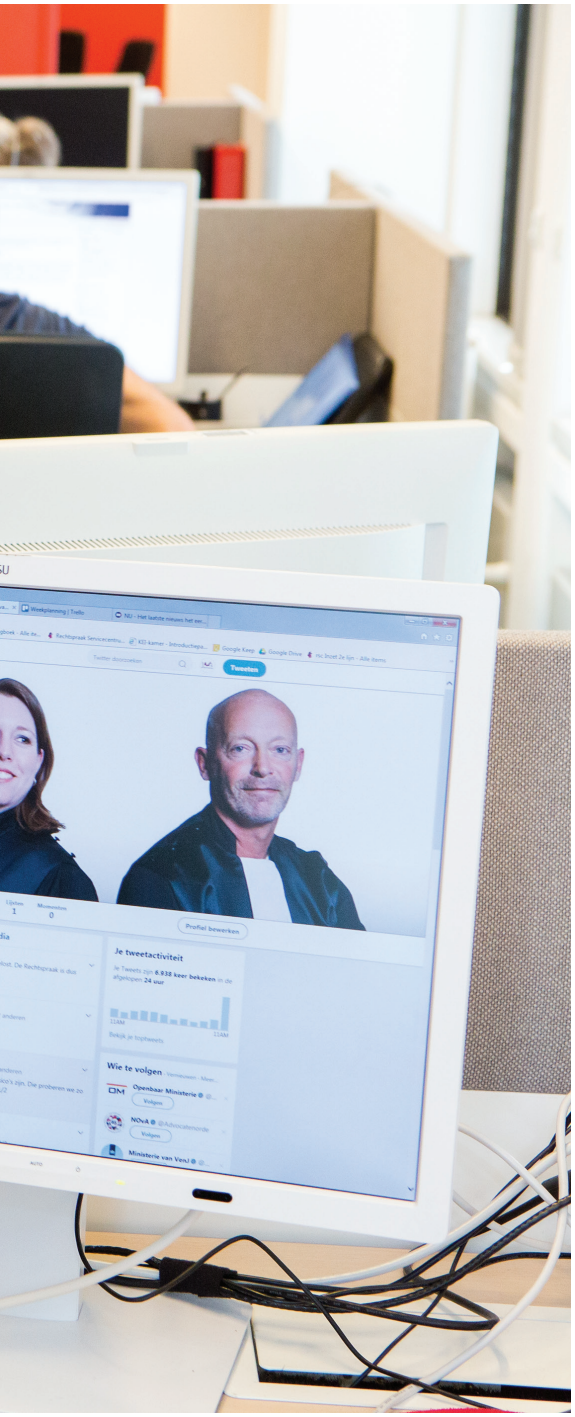

Vincent verschuift het vinkje op zijn scherm naar 'beschikbaar' en een minuut later gaat zijn telefoon. Een advocate meldt dat het haar niet lukt in te loggen op het strafrechtportaal: de naam van haar kantoorgenoot blijft maar in het scherm staan. 'Drukt u eens op ctrl, shift, delete. Dan kunt u de *cookies* wissen,' zegt Vincent. De advocaat wist zo de geschiedenis en kan weer inloggen. Opluchting is hoorbaar over de lijn. 'Ik geef u nog een meldingsnummer,' besluit Vincent. 'Dan weet iedereen de volgende keer dat er eerder contact is geweest en wat ik toen heb geadviseerd,' legt hij later uit. Haar probleem hoeft de advocate in dat geval niet nog een keer uit de doeken te doen. Al gaat de helpdeskmedewerker ervanuit dat deze kwestie nu wel is opgelost.
Vincent heeft dienst in de KEI-kamer van het Rechtspraak Servicecentrum, of het RSC zoals de ruim twintig medewerkers hun afdeling noemen. Tegenover hem zit een functioneel beheerder; naast hem een techneut van Spir-it, het ICT-bedrijf van de Rechtspraak. Vijf telefoonmedewerkers en een webcaremedewerker van het Utrechtse RSC draaien elke week een dag de KEI-kamer. Dan beantwoorden zij vragen over het digitaal procederen, die niet na het eerste contact opgelost kunnen worden. Bij een technisch probleem kan de helpdeskmedewerker meteen collega's van een andere discipline aantikken. Dat blijkt deze ochtend, vlak na de start van het verplicht digitaal procederen in civiele zaken met vorderingen boven de 25.000 euro, nog niet nodig. Het is rustig aan de telefoon.

VINKJE

'Dat ze een bestand niet kunnen uploaden of dat een stuk niet zichtbaar is.' Vincent somt vragen op die binnenkwamen sinds 12 juni, toen asiel- en bewaringszaken verplicht digitaal gingen. In handelszaken moeten advocaten sinds 1 september bij twee rechtbanken digitaal procederen. De stress bij advocaten valt mee, concludeert Vincent. KEI civiel 1.0 (vorderingsprocedures met verplichte procesvertegenwoordiging in eerste aanleg) leidt nauwelijks tot paniekerige telefoontjes. Wel belde iemand die vastliep: hij bleek vergeten op 'indienen' te drukken na het selecteren van de geüploade bijlagen. Een ander werd automatisch uitgelogd en vreesde alles kwijt te zijn. De RSC-medewerker kon deze advocaat geruststellen.

> 'We hopen op een beetje vergevingsgezindheid van beide kanten'

Ook de raadsman die het verplichte vinkvakje aan het eind over het hoofd zag, was snel geholpen.
In de periode voor 1 september waren er meer vragen. Over overgangsrecht bijvoorbeeld, en over de inlogcodes die deurwaarders nu gebruiken bij de oproeping. 'We zien bij civiel meer inhoudelijke vragen,' zegt RSC-coördinator Fenje Hengelaar. 'Bij asiel en bewaring waren de vragen meer systeemgerelateerd.' Het RSC had niet anders verwacht. KEI in civiele zaken betekende immers ook een afscheid van de bont versierde kerstboom van bepalingen uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Dag dagvaarding, hallo procesinleiding.

POPELEN

De allereerste verplichte civiele procesinleiding kwam vrijdagnacht 1 september om 00.32 binnen. *Business as usual* was dat zeker niet voor de Rechtspraak. Het leverde een feestmomentje op, ook bij de rechtbanken zelf. De presidenten speechten en de Rechtbank Midden-Nederland en Gelderland kregen een boom cadeau. 'Vanuit de symboliek van verder groeien,' licht woordvoerder Annelies van Knippenbergh toe.
De rechtbanken stonden te popelen om digitaal te procederen, weet ze. In de niet-verplichte prepilot voor civiel, die begon in november 2016, werden slechts vier zaken ingediend. En al waren er ook een aantal gefingeerde zaken en nepzittingen om te oefenen; het is tijd voor het echte werk. 'Er was een lange aanloop,' zegt Van Knippenbergh. 'Nu wil iedereen verder leren en ervaringen opdoen.' Digitaal procederen, veranderingen in Rechtsvordering; het is allemaal ▶

GT GreenbergTraurig | 50TH ANNIVERSARY

2000 ATTORNEYS | 38 LOCATIONS WORLDWIDE*

Open your door to new opportunities

Greenberg Traurig Amsterdam (GT) is de Nederlandse vestiging van een gerenommeerde Amerikaanse law firm met 38 kantoren in de VS, Europa, Azië, Latijns-Amerika en het Midden-Oosten.

We zijn op zoek naar **advocaat medewerkers** die de ambitie hebben om een eigen praktijk uit te bouwen en partner te worden. GT biedt je de mogelijkheid je ondernemerschap breed te ontwikkelen, waardoor je het beste uit jezelf haalt. Je werkt intensief samen met ervaren collega's en bouw je een groot netwerk op door directe toegang tot 2000 advocaten. Benut je kansen en een partnerschap ligt binnen handbereik.

Tevens breiden wij ons kantoor graag uit met gedreven **partners** die hun praktijk willen uitbouwen. Heb jij een solide praktijk en de wens om deze op internationaal niveau te ontwikkelen? Volg dan de koers van Greenberg Traurig Amsterdam (GT).

Ben je benieuwd naar de mogelijkheden? Neem dan contact op met één van onze managing partners:

CEES VAN OEVELEN
Managing Partner
vanoevelenc@gtlaw.com
+31 (0)20 3017 358

THOMAS VAN DER VLIET
Managing Partner
vandervliett@gtlaw.com
+31 (0)20 3017 387

HIRSCH BUILDING | LEIDSEPLEIN 29 | 1017 PS AMSTERDAM

Greenberg Traurig is a service mark and trade name of Greenberg Traurig, LLP and Greenberg Traurig, P.A. ©2017 Greenberg Traurig, LLP. Attorneys at Law. All rights reserved. *These numbers are subject to fluctuation. 29027

nieuw voor de deelnemers aan de civiele procedure. 'We hopen op een beetje vergevingsgezindheid, van beide kanten,' zegt Van Knippenbergh. Zo wordt de termijn verlengd tot het eind van de volgende dag als er storingen zijn die toe te wijzen zijn aan de Rechtspraak. Binnen rechtspraak.nl is een aparte pagina ingericht met alle onderhouds- en storingsmeldingen. Advocaten die even geen internet op kantoor hebben, kunnen beter een andere plek opzoeken waar ze wel verbinding hebben. Termijnoverschrijdingen die in de risicosfeer van advocaten liggen zijn namelijk niet verschoonbaar.
Wensen en suggesties rondom KEI verzamelt de Rechtspraak op de 'Verbeteringenpagina' binnen rechtspraak.nl. Zo lieten advocaten al weten graag pdf'jes te kunnen maken van het berichtenverkeer, zodat ze die makkelijker kunnen doorsturen. Wordt aan gewerkt, bevestigen Hengelaar en Van Knippenbergh. Aan de notificatiemails werd na vragen van advocaten al iets gewijzigd: nu is direct te zien bij welke rechtbank de zaak in kwestie dient, wat het zaaknummer is en wat de reden van het versturen is. 'Daardoor is makkelijker te beoordelen of er iets urgents is gewijzigd,' zegt Hengelaar. 'Er zijn twee kampen. Het ene wil alles weten; het andere zegt doodgegooid te worden met onze notificatiemails. Daar moeten we een vorm voor vinden.'

HIKJE

Bij de invoering van het verplicht digitaal procederen bij de Rechtbank Midden-Nederland en Gelderland op 1 september deden zich geen grote problemen voor. Wel was er kort een technische *hiccup*. Bij een enkele zaak constateert de Rechtspraak die vrijdagmiddag vertraging waardoor de procesinleiding niet meteen zichtbaar is. Meteen wordt besloten tot spoedonderhoud, vanaf 19.00 uur 's avonds al, in plaats van de gebruikelijke 20.00 uur. Het hikje is diezelfde avond nog verholpen.

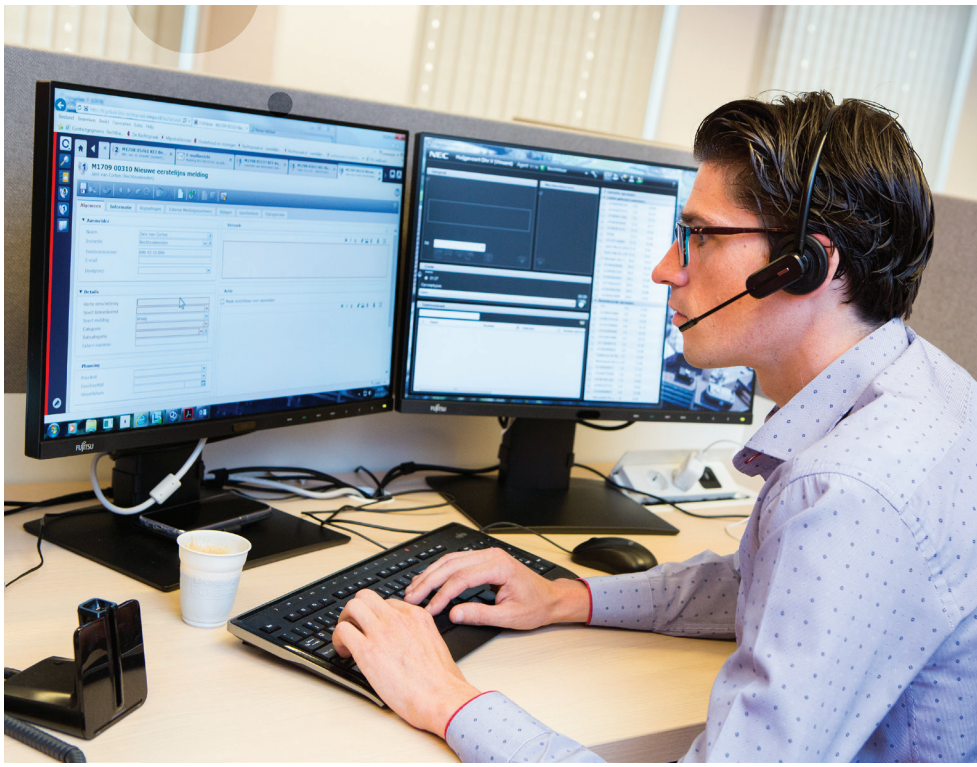

Helpdeskmedewerker Vincent draait dienst in de KEI-kamer

HOOFDMOOT

Het Rechtspraak Servicecentrum werd opgericht vanwege de digitalisering. Toch vormt het digitaal procederen niet de hoofdmoot van de vragen die binnenkomen. Vijf procent van de tweets en Facebook-berichten die het RSC beantwoordt gaan over KEI. Vragen over digitaal procederen vormen ongeveer een kwart van de belletjes. 'We krijgen nu veel algemene vragen,' zegt Hengelaar. 'Maar we verwachten wel dat straks driekwart van de vragen over KEI gaat.'
Het RSC is op werkdagen bereikbaar tussen 8.00 en 20.00 uur. Op zondag tussen 16.00 en 20.00 is er bij wijze van proef ook iemand beschikbaar voor vragen uit de advocatuur.
Elke avond tot 22.00 uur, ook in het weekend, monitort het webcareteam bovendien de kanalen op rechtspraaktermen, hashtags die iets met rechtspraak te maken hebben, rechtbankjournalisten. 'We willen als Rechtspraak uit onze ivoren toren komen,' zegt coördinator Annemarie Bardoel. Service verlenen rekent het team ook tot zijn taken. 'Advocaten die vragen of we willen laten weten als een storing voorbij is, sturen we zodra alles is opgelost een apart bericht.'
Revolutionair voor de Rechtspraak is de aanspreekvorm in de berichten: tweets en Facebookreacties uit de koker van Bardoel en co zijn in de tweede persoon. 'We zien dat het gebruik van jij en je werkt,' zegt Bardoel. Telefoniecollega's blijven 'u' zeggen tegen bellende advocaten. Coördinator Hengelaar hoopt dat advocaten het Rechtspraak Servicecentrum ook in de toekomst blijven benaderen. 'Natuurlijk verdwijnt het contact dat advocaten met de griffies hebben niet helemaal.
Het RSC is de ingang voor contact met de Rechtspraak. Maar bij zaakinhoudelijke vragen brengen we advocaten alsnog vlot in contact met de plaatselijke griffies. We willen het contact laagdrempelig houden. Veel is eenvoudig op te lossen, al lijkt het soms ingewikkeld. Advocaten denken misschien ook dat ze enorm in de penarie moeten zitten voordat ze contact met ons opnemen. Maar dat is echt niet zo.' Schroom niet om te bellen of tweeten, wil Hengelaar maar zeggen. Ondertussen komt bij Vincent in de KEI-kamer een nieuw telefoontje binnen. ■

VOOR HET HEKJE VAN DE TUCHTRECHTER

‘DE SCHADE LAG VOORAL IN DE PRIVÉSFEER’

De impact van een tuchtzaak is niet gering. Het verhaal van advocaat Marcel Heuvelmans en zijn advocaat Frank van Ardenne.

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT BEELD / JIRI BÜLLER

Op 10 april 2017 verklaarde het hof van discipline een tuchtklacht van het Openbaar Ministerie tegen Marcel Heuvelmans ongegrond. Heuvelmans (53) is strafrechtadvocaat in Venlo. Het OM beschuldigde hem van beïnvloeding van een getuige, maar het hof had ‘niet kunnen vaststellen dat Heuvelmans zich ten onrechte op zijn geheimhoudingsplicht had beroepen’. Daarom kon ook ‘niet met voldoende zekerheid worden aangenomen dat deze handelingen en gedragingen het tuchtrechtelijke verwijt van beïnvloeding van de getuige’ opleverden. Het was de einduitkomst van een zaak die begon met een onverwacht bezoek aan zijn kantoor.

Heuvelmans: ‘Op een dag in 2011 stond plotseling justitie bij ons op de stoep. Een doorzoeking op verzoek van het Duitse Openbaar Ministerie, dat mij verdacht van getuigenbeïnvloeding. Een rechter-commissaris, een officier en verbalisanten – ik kende ze allemaal. Ze spitten je hele kantoor door, ze nemen stukken in beslag, ze lezen je telefoon uit – al mijn telefoonnummers, mijn appjes! En dat alles op de verklaring van één persoon. De deken was erbij en zei dat ze alleen mochten meenemen wat met de zaak te maken had. Maar controleren kun je dat niet. Wat er dan door je heen gaat, is met geen pen te beschrijven. Heel erg angstig.’

Die ene persoon, dat was een getuige in een strafzaak tegen een drugshan- ▶

delaar die door Heuvelmans werd bijgestaan. Die getuige zat vast in Frankrijk, en Heuvelmans had hem gevraagd niets te verklaren tot hij hem in de gevangenis zou hebben bezocht. Hij had de getuige ontmoet en geld gestuurd, naar zijn zeggen voor primaire levensbehoeften. Maar het OM rook lont.

HENK VAN DIJK

Misschien speelde ook mee dat Heuvelmans eerder in een andere zaak voor getuigenbeïnvloeding was veroordeeld. 'Ja, dat was in 2004. Henk van Dijk, de voormalige deken in Den Bosch die onlangs overleed, heeft me toen erg geholpen. Daar bewaar ik goede herinneringen aan, al is de zaak niet afgelopen zoals we hoopten. Helaas kan ik Henk niet meer om advies vragen. Over die zaak wil ik verder niets meer zeggen, dat hoofdstuk is afgesloten.'
Na de doorzoeking in 2011 bleef het jarenlang stil, maar vlak voor het verstrijken van de tuchtrechtelijke verjaringstermijn diende het OM een klacht in bij de Limburgse deken. Heuvelmans: 'Die zag niets in de klacht, en hij zei: als ze doorzetten beroep je je op je verschoningsrecht.' Het OM zette inderdaad door, maar bij de raad van discipline werd de klacht ongegrond verklaard: Heuvelmans mocht zwijgen omdat hij ook verdachte was in een strafzaak in Duitsland, en hij kon zich bovendien beroepen op het verschoningsrecht om zijn cliënt te beschermen. Die strafzaak werd begin 2017 overigens geseponeerd.
Maar het OM zette door. Op 11 januari 2016 moest Heuvelmans verschijnen voor het hof van discipline. Drie dagen daarvoor stond het verhaal in *NRC*, met naam en toenaam. Getipt door het OM, zegt Heuvelmans. 'De volgende dag een groot verhaal in *De Limburger* – Limburg, waar ik mijn hele familie en een groot deel van mijn klandizie heb. Je imago wordt er ontzettend door beschadigd. Niet dat cliënten wegliepen; de schade lag vooral in de privésfeer. Mijn moeder was tot dat moment onkundig van de zaak. Het sloeg keihard in. Waarom het OM de zaak op straat heeft gegooid, weet ik niet. En je kunt niet reageren, de zaak is onder de rechter.'

HARTSLAG

Heuvelmans, die de feestdagen toch al piekerend had doorgebracht, kreeg een 'extreem hoge hartslag'. De zitting werd uitgesteld. In april kwam die zitting toch, en er volgde een tussenuitspraak waarin het hof korte metten maakte van het oordeel van de raad van discipline: zwijgen bij de tuchtrechter omdat je zelf misschien in strafrechtelijke problemen komt, dat mag een advocaat niet. En het verschoningsrecht geldt volgens het hof alleen voor informatie die de cliënt in het kader van de juridische dienstverlening aan zijn raadsman heeft toevertrouwd. Daarom had moeten worden onderzocht of Heuvelmans' contact met de getuige viel binnen de normale uitoefening van de rechtsbijstand aan zijn cliënt.
De zaak lag dus weer helemaal open, en Heuvelmans haalde Frank van Ardenne erbij. Van Ardenne (52) is advocaat bij Van Ardenne & Crince le Roy Advocaten in Rotterdam. Heuvelmans: 'Je verschoningsrecht is je grootste goed, anders kan de cliënt zijn verhaal, zijn geheimen niet aan je toevertrouwen. Frank is deskundige op dit gebied. Als je in het beklaagdenbankje zit, heb je iemand die nodig die niet met je meehuilt, maar die het overzicht blijft houden. Als je iets leest in je eigen zaak denk je alleen maar: ze zeggen dit, ze zeggen dat – waar halen ze het vandaan? Je eigen dossier behandelen, dat werkt niet.'

> 'Het is heel moeilijk verweer te voeren als het jezelf betreft'

Van Ardenne: 'Ik sta kantoren, advocaten en notarissen bij als ze met een toezichthouder te maken krijgen. Het verschoningsrecht is dan één van de hot items. Het OM ziet weleens over het hoofd dat het een essentieel recht van de cliënt is.'
In dat opzicht vond Van Ardenne de tussenuitspraak van het hof een unieke vondst. 'Marcel werd niet gedwongen om voor het hof te verklaren, maar het onderzoek werd uitbesteed aan een deken in den lande, die daarvan zonder inhoudelijke toelichting aan het hof verslag mocht doen. Aan een onderzoek van de deken moet je meewerken; die heeft zelf ook een geheimhoudingsplicht. Deze oplossing is rechtsstatelijk zuiverder dan de weg die het hof in een zaak uit 2015 bewandelde. Toen werd de

klager gevraagd de zaal te verlaten en hebben de advocaten tegenover het hof verklaard.'
Maar dat er beslist wordt op basis van gegevens die noch het hof, noch de klager kent – is dat niet in strijd met het beginsel van een eerlijk proces? Van Ardenne: 'Nu beschikte het hof in elk geval niet over meer gegevens dan de klager. Je moet een modus vinden voor de geheimhoudingsplicht – dat is geen speeltje van de advocaat, maar een essentieel recht van de cliënt. Vertrouwen in de deken, respect voor het verschoningsrecht – daar staat het OM als het goed is ook voor.'

GEDUCHTE TEGENSTANDER

In welke staat verkeerde Heuvelmans toen Van Ardenne hem ging bijstaan? 'Natuurlijk merkte je aan hem dat het OM, een geduchte tegenstander, het op hem gemunt had. Dat doet wat met je als strafadvocaat. Maar ik vond hem wel heel strijdbaar. Ik heb ook meegemaakt dat cliënten het bijltje erbij neergooien. Het is heel moeilijk verweer te voeren als het jezelf betreft.' Volgens Van Ardenne heeft het optreden voor een medeadvocaat een aparte dimensie. 'Het belang is zo invoelbaar. Het was voor Marcel erop of eronder, zijn toekomst zou er heel anders uit kunnen gaan zien bij een negatieve beslissing.'
Heuvelmans: 'Ik heb veel slapeloze nachten gehad. Als er een poosje niets gebeurde, zakte het weg, je bent druk en je denkt er niet meer aan. Maar als er dan weer een stap volgt, is de spanning terug. Juist in de weekends en vakanties, juist als je je ontspant, ben je er heel veel mee bezig.'
Zeker na die tussenuitspraak van het hof was het menens. Heuvelmans: 'Stel nu dat het hof een heel vervelende eindbeslissing neemt? Je moet ervan leven! Ik ben een snoeiharde werker, dat durf ik wel te zeggen. Ik heb nu twee kleine kantoortjes. Daarnaast heb ik een druk privéleven. Mijn vriendin heeft een gehandicapte dochter die veel zorg nodig heeft, ook van mij. Als ik het meisje naar bed heb gebracht, ga ik weer aan het werk. Het zou een groot verdriet zijn als alles wat ik in 25 jaar heb opgebouwd teloorgaat.'

> 'Stel dat het hof een vervelende eindbeslissing neemt? Je moet ervan leven!'

DEKENONDERZOEK

Wat hield dat onderzoek van de deken in? Heuvelmans: 'We hebben tweeënhalf uur gesproken, en hij heeft inzage gekregen in het strafdossier. De deken liet niet merken hoe hij erover dacht.' Van Ardenne: 'Ik was daar niet bij. Marcel moest zelf de deken informeren, frank en vrij antwoorden.'
Dat lukte – de deken schreef in zijn verslag dat Heuvelmans 'inhoudelijk, concreet, helder en openhartig', en voor zover de deken kon nagaan ook naar waarheid had geantwoord. En dat de contacten tussen Heuvelmans en de getuige zich hadden afgespeeld 'in het kader van de rechtsbijstand'. De deken had niet kunnen vaststellen dat Heuvelmans had geprobeerd de getuige te beïnvloeden.
Er volgde nog een spannende zitting – 'Ik wist niet wat de deken zou gaan zeggen, en wat het OM zou vragen' – maar op 10 april jongstleden kwam er dan eindelijk een definitieve uitspraak in de tuchtzaak, na Heuvelmans: 'Ik stond toevallig bij het Gerechtshof in Den Bosch te praten met een collega die ook in de problemen had gezeten, toen jouw verlossende telefoontje kwam, Frank. Ik sprong een gat in de lucht, en die advocaat heeft me zowat doodgeknuffeld. Twee heren in toga, dat moet er grappig uit hebben gezien.' ■

Zaak Heuvelmans

Raad van discipline 's-Hertogenbosch 7 september 2015, ECLI:NL:TADRSHE:2015:193
Hof van discipline 22 april 2016, ECLI:NL:TAHVD:2016:78
Hof van discipline 10 april 2017, ECLI:NL:TAHVD:2017:62

Zaak waarin het hof zelf de advocaten buiten aanwezigheid van klager hoorde:
Hof van discipline 2 november 2015, ECLI:NL:TAHVD:2015:281

OMARM HET ONVERWACHTE

DOOR / NATHALIE GLOUDEMANS-VOOGD BEELD / ALLEN & OVERY

Op kosten van Allen & Overy een weekje doorbrengen in San Francisco en *Silicon Valley*. Dat wil menig student wel. Dus toen de Amsterdamse tak van het kantoor aankondigde dat de *business course* dit jaar in California plaatshad, stroomden de aanmeldingen binnen. 'Iedereen heeft het erover, maar ze hebben eigenlijk geen idee wat er in San Francisco allemaal gebeurt,' zegt Aafke Landsmeer, advocaat bij Allen & Overy en een van de mentoren. 'Nu konden ze het met eigen ogen zien.'
De uitverkorenen kregen aan het begin van de business course in Amsterdam een college over ondernemingsrecht en pitchten vervolgens de diensten van Allen & Overy bij een fictieve cliënt. De aansluitende borrel kreeg die vrijdagavond voor de twintig geselecteerde 'hipo's' een onverwacht staartje. Ze hadden de pitch gewonnen en moesten *stante pede* naar het hart van de *high-tech* industrie. Allen & Overy's recruitmentleus is per slot van rekening *'Embrace the unexpected'*.
Dat bleek de leidraad voor de week, net als in het echte leven van een advocaat, zeker een die transacties doet. Tussen een uitstapje naar de Golden Gate Bridge en een rondleiding over Universiteit Stanford, kwam abrupt een hoorzitting bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Ook werden de deelnemers verrast door een nagebootste cyberaanval. En aan het eind van de week stonden de aankomend juristen ineens voor Greg Roussel, de man die voor Facebook de overnames van Whatsapp en Instagram begeleidde. 'Dan denk je wel twee keer na of alles voldoet aan de eisen,' zegt deelnemer Daniel Agranovich. 'Gelukkig kregen we positieve feedback van hem.'
De *war stories* van M&A-veteraan Roussel maakten duidelijk dat transacties in de Verenigde Staten echt anders verlopen, merkte advocaat en mentor Landsmeer. 'Verwacht geen uitgebreide *due diligence* en partijen die er nog even tien nachtjes over slapen,' zegt ze. 'In de Verenigde Staten stellen de advocaten pagina's na pagina's garanties op en als het misgaat, hoor je het wel.' Dus als in Nederland een buitenlandse cliënt moeilijk doet bij een overname kan dat komen omdat ze iets anders gewend zijn, leerden de studenten. Dat is als ze eenmaal advocaat zijn (het merendeel solliciteert na *The Voyage to the Valley* bij Allen & Overy) dan in elk geval niet onverwacht.

© Rijksoverheid

SPLITSING MINISTERIE VEILIGHEID EN JUSTITIE

‘EEN SIMPELE PENNENSTREEK IS VOLDOENDE’

DOOR / MAARTEN BAKKER

Wordt het geplaagde ministerie van Veiligheid en Justitie opgesplitst en krijgt het ministerie van Binnenlandse Zaken weer zeggenschap over de politie? D66 en ChristenUnie willen dat graag, maar niet iedereen loopt warm.

Na de publicatie van het tweede rapport van de commissie-Oosting over de Teevendeal vorig jaar mei klonk de roep om de opsplitsing van het ministerie weer luid en duidelijk op het Binnenhof. De oud-ombudsman concludeerde dat er chaos heerst op het departement, dat de ambtelijke top geen regie voert. Het vernietigend oordeel van Oosting kwam boven op eerdere ophef over de bezuinigingen op de rechtsbijstand, het disfunctioneren van het OM, de financiële tekorten bij de rechtspraak en de problemen bij de Nationale Politie.

‘We zien dat sinds de VVD dit monsterdepartement in 2010 creëerde er heel veel zaken misgaan,’ zei SP-justitiewoordvoerder Van Nispen naar aanleiding van de bevindingen van Oosting. Fractievoorzitter Segers van de ChristenUnie viel hem bij. ‘Het ministerie van Veiligheid en Justitie moet echt weer het ministerie van de rechtsstaat worden,’ meende hij. Het beheer over de politie – de organisatorische taken en de budgetverdeling – diende terug te gaan naar het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). D66-fractievoorzitter Pechtold van D66 was het daarmee eens. Hij meende dat Veiligheid en Justitie onder leiding van de VVD een ‘persberichtenkanon’ was geworden. Ook de NOvA heeft herhaaldelijk laten weten niet gelukkig te zijn met het duo-departement.

STRAFRECHTKETEN

Toenmalig minister Van der Steur wilde vorig jaar niets weten van een afsplitsing van het beheer van de politie. In een brief aan de Eerste en Tweede Kamer schreef hij in juli 2016 dat een overheveling geen oplossing biedt voor de problemen waarmee de politie kampt. Voor de samenhang in het beleid van het departement zou het noodzakelijk zijn dat het korps bij Veiligheid en justitie blijft. De politie is niet alleen de ‘beginschakel’ van de strafrechtketen maar ook van de vreemdelingenketen en de executieketen.

Deze opvatting wordt gedeeld door Cyrille Fijnaut. De hoogleraar Criminologie en Strafrecht had in 2012 nog felle kritiek op de vormgeving van de Nationale Politie, maar hij vindt wel dat het korps thuishoort bij het minis-

terie. ‘Justitie is van oudsher het politiedepartement,’ zegt hij. Fijnaut deelt de conclusie van de commissie-Oosting dat het flink mis is op Veiligheid en Justitie. ‘Het ministerie is gedesorganiseerd. Op het niveau van directeuren en directeuren-generaal ontbreekt het aan vakkennis. Het ministerie kwam in handen van mensen die geen sjoege hebben van politiewerk.’ Om de knowhow terug te brengen, zou de Nationale Politie juist veel meer een onderdeel moet worden van het departement. ‘Het korps moet geen zelfstandige dienst zijn, maar een soort buitendienst van Veiligheid en Justitie.’
De pleidooien voor de splitsing van het ministerie worden door Fijnaut getypeerd als ‘onnozel’. ‘Ik heb nog geen samenhangend verhaal voor de ontvlechting gelezen, het zijn alleen maar *snapshots*.’ Hij vindt het een slechte zaak als Veiligheid en Justitie door de ophef en verontwaardiging over de Teevendeal wordt opgesplitst. ‘Dan wordt het speelbal van de emoties.’

RECHTSSTATELIJK

De pleidooien voor de opsplitsing van het ministerie klonken echter al voordat de commissie-Oosting vorig jaar haar tweede rapport publiceerde. Minister van BZK Ronald Plasterk (PvdA) zei in oktober 2015 dat de ‘rechtsstatelijke’ taak en de ‘veiligheidstaak’ van het ministerie van Veiligheid en Justitie wel uit elkaar getrokken konden worden. Jeroen Recourt, de toenmalige PvdA-justitiewoordvoerder, zinspeelde dat najaar in de Tweede Kamer ook op een terugkeer van de politie naar BZK. Het takenpakket van de twee bewindslieden op het ‘superministerie’ van Veiligheid en Justitie was te uitgebreid geworden, het was niet meer ‘te behappen’. ‘In een volgend kabinet moet het anders,’ zei Recourt in 2015.
Bij de huidige kabinetsformatie zit de gedecimeerde PvdA-fractie niet aan tafel, maar wel de ChristenUnie en D66. Volgens D66-senator Thom de Graaf hoeft het niet moeilijk te zijn om het beheer van de politie weer te stallen bij Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. ‘Met een simpele pennenstreek ▶

is het directoraat-generaal in 2010 van BZK naar Veiligheid en Justitie gegaan. Dan kan het ook met een simpele pennenstreek weer terug.'

GEMEENTEBESTUREN

In 2015 werd een motie van De Graaf voor de opsplitsing van het ministerie van Veiligheid en Justitie aangenomen door de Eerste Kamer, waarin de minister al de opdracht kreeg voorbereidingen te treffen voor de terugkeer van de politie naar BZK in de nieuwe kabinetsperiode. Thom de Graaf vindt dat het huidige ministerie van Veiligheid en Justitie te veel gericht is op het strafrecht en criminaliteitsbestrijding. De handhaving van de openbare orde, onder leiding van de regioburgemeesters, komt er bekaaid af, terwijl dat toch ook een taak is van de politie. 'Ik heb het zelf meegemaakt dat alle blikken bij de regionale eenheid van de politie op Den Haag werden gericht,' zegt De Graaf, die tot 2012 burgemeester van Nijmegen was. Hij verwacht dat als BZK weer het beheer van de politie krijgt, ook de wensen van de burgemeesters beter gehoord gaan worden. 'Bij dat departement liggen immers de contacten met de gemeentebesturen.'

De Graaf bestrijdt dat het ministerie van Veiligheid en Justitie van oudsher hét politiedepartement is. 'De politie is als organisatie ontstaan op lokaal niveau. BZK had altijd al een vinger in de pap bij de voormalige gemeentepolitie. De spreiding van de zeggenschap over twee departementen zorgde voor een balans. Die is nu zoek.' Er zijn onvoldoende 'checks-and-balances' die voorkomen dat het ministerie van Veiligheid en Justitie te machtig wordt, aldus De Graaf.

'Burgemeesters klagen niet voor niets dat ze te weinig politieagenten krijgen,' vult zijn partijgenote Magda Berndsen aan. Ze meent dat het ministerie van Veiligheid en Justitie te ver afstaat van de alledaagse politiepraktijk. Personeelsuitwisselingen tussen het departement en de politie vinden niet meer plaats, weet ze. Bij BZK gebeurde dat nog wel. Berndsen was burgemeester van Beverwijk, korpschef in Regio Gooi en Vechtstreek, en D66-justitiewoordvoerder in de Tweede Kamer tot najaar 2015. In 2010 waarschuwde ze al dat het 'superministerie van V en J' te groot werd.

BESTUURLIJKE DRUKTE

Ernst Hirsch Ballin was driemaal minister van Justitie voor het CDA, het laatst tussen 2007 en 2010, en in die periode was hij ook acht maanden minister van BZK. Als ervaringsdeskundige is hij gekant tegen verhuizing van de politie naar BZK. 'Het punt dat het ministerie van Veiligheid en Justitie te groot zou zijn geworden, vind ik niet overtuigend,' zegt hij. 'Het komt veel meer aan op de manier van functioneren dan op de grootte.'

Net als Fijnaut beschouwt Hirsch Ballin het ministerie van Justitie als het echte politiedepartement. 'Justitie was altijd eerstverantwoordelijke voor de Politiewet. Pas in 1998 kreeg BZK rechtstreekse beheerstaken over de landelijke politiediensten,' zegt hij. Dat leidde volgens hem wel tot veel bestuurlijk drukte. 'Ik heb in mijn tweede periode op Justitie prettig samengewerkt met de toenmalige minister Ter Horst van BZK, maar we moesten wel heel veel overleggen met elkaar.' Volgens hem is het ministerie van Justitie heel goed in staat om alleen het beheer over de politie te voeren.

'Het departement is nog altijd het ministerie van de rechtsstaat,' meent hij. Omdat veiligheid een integraal onderdeel is van die rechtsstaat, hoeft dat van Hirsch Ballin niet apart vermeld te worden in de naam van het ministerie. Hij vindt bovendien dat het Haagse departement en de korpsleiding van de Nationale Politie zich niet te veel moet ontpoppen als een 'beleidsmachine'. De oud-bewindsman is er voorstander van dat op regionaal niveau de politie krachtig aangestuurd wordt, door de burgemeester én de hoofdofficier van justitie als vertegenwoordiger van het Openbaar Ministerie. Die lokale en regionale inbedding zorgt er zijns inziens voor dat het ministerie van Veiligheid en Justitie niet te machtig wordt. 'Het OM moet natuurlijk ook altijd weer gecontroleerd worden door de rechter. Dat is voor mij het allerbelangrijkst.' ■

Het superministerie op de formatietafel

De toekomst van het ministerie is één van de onderwerpen waarover de onderhandelaars van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie beslissen. De laatste twee zeiden in hun verkiezingsprogramma's de politie onder te willen brengen bij Binnenlandse Zaken. Het CDA toonde zich daartegen.

Binnen de VVD leven verschillende opvattingen. Premier Rutte heeft zich tot dusver geen voorstander getoond van het opknippen van het ministerie. Justitiewoordvoerder Foort van Oosten van de VVD in de Tweede Kamer wil dat in elk geval de strafrechtketen, inclusief de politie, bij het ministerie blijft. Zijn fractievoorzitter Halbe Zijlstra opperde vorig jaar dat het vreemdelingenbeleid dan mogelijk bij een ander ministerie ondergebracht kan worden. Annemarie Jorritsma, fractievoorzitter van de VVD in de Eerste Kamer, liet zich in december 2015 ontvallen dat de politie beter onder BZK kan vallen. Een optie voor de onderhandelaars is ook, hoewel er weinig over wordt gesproken, om economisch gerelateerde onderwerpen weg te halen bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Alles wat met privaatrecht, handelsrecht en faillissementsrecht te maken heeft, zou naar het ministerie van Economische Zaken kunnen. Op die manier wordt het superministerie toch afgeslankt, maar zonder al te veel impact. SP-woordvoerder Michiel van Nispen vindt dat weer een slecht idee. 'Het economisch belang komt dan te veel voorop te staan, terwijl faillissementen toch ook een sociale kant kennen.'

BILDERDIJK
academie

De Bilderdijk Academie is het opleidingsinstituut van Van der Feltz advocaten.

VAN DER FELTZ
advocaten

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

- Cursus
  Omgevingswet
  5 oktober 2017
  3 PO punten
- Cursus
  Openbaarheid van bestuur
  16 november 2017
  3 PO punten
- Cursus
  Fiscaliteit voor advocaten
  30 november 2017
  3 PO punten
- Cursus
  Succesvol procederen in hoger beroep
  7 december 2017
  3 PO punten

Voor meer informatie ga naar:
www.bilderdijkacademie.nl

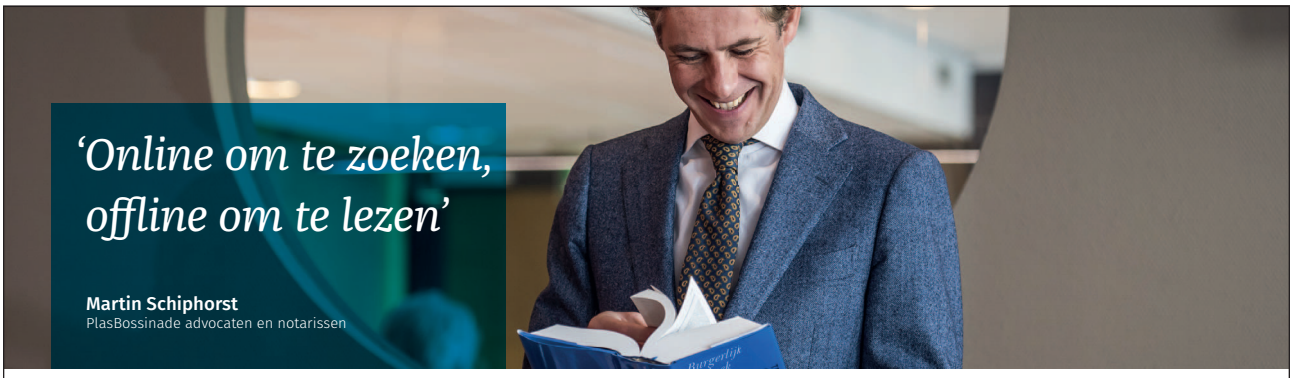

Tekst & Commentaar
Meest geliefd. Meest gebruikt.

Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek

Met 4200 actuele commentaren en 450 gewijzigde artikelen is de twaalfde druk van Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek een absolute must-have voor u als juridische generalist. Onmisbaar bij een eerste verkenning van uw vraagstuk, het voorbereiden van een zitting en het opstellen van uw adviezen en processtukken. In drie banden vindt u de belangrijkste wet- en regelgeving uit het Burgerlijk Wetboek, voorzien van korte en glasheldere commentaren.

- Dé eerste bron voor de juridische generalist.
- Glashelder en compact commentaar per wetsartikel.
- Zeer actueel met het commentaar naar de stand van de wet per 1 juli 2017.
- Inclusief behandeling van KEI.
- Door de beste auteurs.

Uiteraard ook online verkrijgbaar

Bestel nu op wolterskluwer.nl/shop
gratis verzending | voor 17.00 besteld, morgen op uw bureau

Wolters Kluwer
When you have to be right

→ www.boomjuridisch.nl

HÉT HANDBOEK RECHTSPSYCHOLOGIE DAT NIET IN UW BOEKENKAST MAG ONTBREKEN

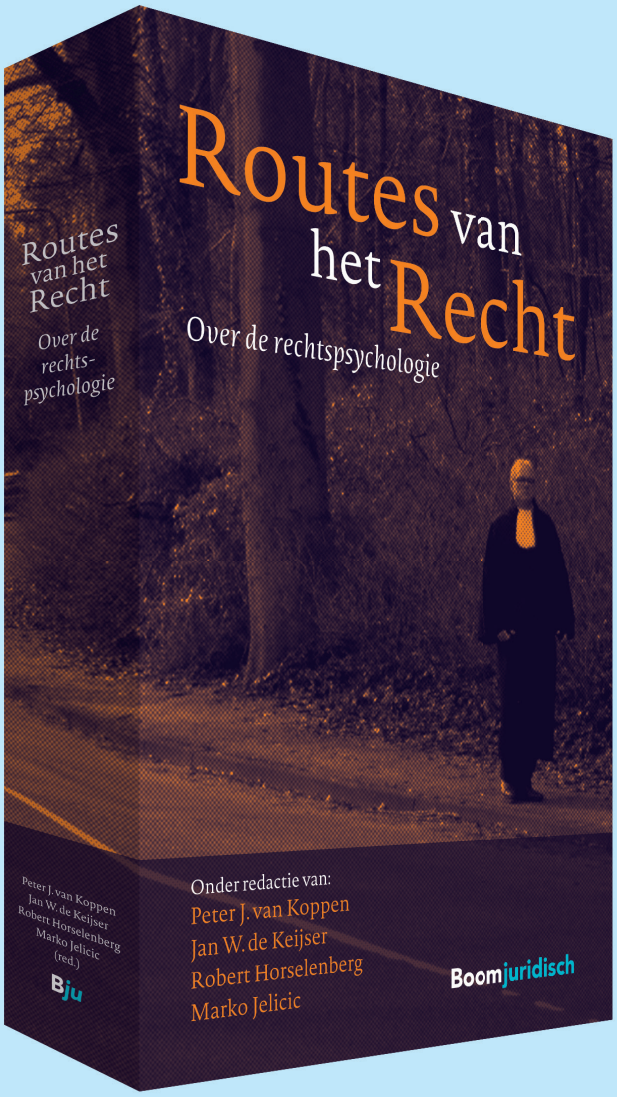

- 100 jaar kennis uit het vakgebied verzameld in één handboek
- Onderwerpen als leugendetectie, getuigen, rechterlijke dwalingen en verhoren worden zonder gebruik van onnodig juridisch en psychologisch jargon behandeld
- Onder redactie van: Peter J. van Koppen, Jan W. de Keijser, Robert Horselenberg en Marko Jelicic
- Ruim 1200 pagina's

SLECHTS € 65,-

Boomjuridisch

Oog voor vernieuwing

ALLROUNDERS GEKANT TEGEN PO-PUNTENPLAN

DOOR / FRANCISCA MEBIUS
BEELD / JIRI BÜLLER

Advocaten konden tot de zomer reageren op het NOvA-plan om tien verplichte opleidingspunten voor acht rechtsgebieden in te voeren. Ruim honderd reacties kwamen binnen. Vooral kantoren met een algemene praktijk zijn kritisch.

De algemene raad van de NOvA opperde dit voorjaar om in de nabije toekomst een minimum van tien PO-punten per specialistisch rechtsgebied verplicht te stellen en schreef een baliebrede consultatie uit. 'We moeten ervoor zorgen dat de advocatuur zich blijft onderscheiden met kwaliteit. Kwaliteitsbewaking is een zaak van de orde en niet van andere instanties als de Raad voor Rechtsbijstand,' aldus algemeen deken Bart van Tongeren tijdens de vergadering van het college van afgevaardigden in april.
De NOvA heeft in het voorstel een selectie gemaakt van de rechtsgebieden waarop het minimumvereiste geldt. Dat gaat om arbeidsrecht, sociaal zekerheidsrecht, huurrecht, jeugdrecht, personen-, familie- en erfrecht, psychiatrisch patiëntenrecht, strafrecht en asiel- en vreemdelingenrecht.

SPECIALISATIE

Een kleine peiling via de nieuwsbrief en de website van het *Advocatenblad* toonde eerder dit jaar aan dat een nipte meerderheid, 114 van de 205 stemmers, de tienpunteneis een goed idee vindt. Ook uit een rondgang bij specialisatieverenigingen voor het *Advocatenblad* in mei bleek dat er veel positieve reacties zijn. De meeste specialisatieverenigingen stellen zelf al eisen aan het aantal te behalen punten door hun leden.

De meeste kritiek komt uit de hoek van advocaten die een algemene praktijk voeren. 'Het voorstel discrimineert advocaten die hun gewone praktijkoefening in de sociale advocatuur zoeken,' stelt Jos Hemelaar van Ad Astra Advocaten in Leiden. 'Het plan is desastreus voor eenpitters die nog iets van een generalist proberen te zijn.'
Volgens Jeroen Holthuijsen van Tripels Advocaten in Maastricht wordt de advocaat door de verplichtstelling 'onnodig vergaand beknot in zijn mogelijkheden om, elk jaar opnieuw, zelf te bepalen op welke rechtsgebieden hij zijn kennis en kunde op dat moment wil bijspijkeren of opfrissen'. Hij denkt dat het voorstel ▶

is bedacht door personen die op grotere kantoren en in secties werkzaam zijn. 'Het houdt onvoldoende rekening met de omstandigheid dat advocaten op kleinere kantoren veelal op meerdere vakgebieden werkzaam zijn.'

'Het voorstel discrimineert advocaten die hun gewone praktijkoefening in de sociale advocatuur zoeken'

Robert de Gruijl van Advocatenkantoor De Gruijl in Rotterdam stelt dat de voorgenomen maatregelen voor hem als sociaal advocaat met een volledige toevoegingspraktijk een enorme lastenverzwaring betekenen. 'Concreet betekent dit voor mij dat ik zeker vijftig opleidingspunten zal moeten behalen. In deze tijd waarin de vergoedingen toch al zo onder druk staan en al jaren niet eens zijn geïndexeerd, zijn de voorgenomen kwaliteitsbevorderende maatregelen voor mij onacceptabel.' Advocatenkantoor Van Baaren in Rotterdam: 'Het gaat zogenaamd om kwaliteitsbewaking, maar de achterliggende gedachte is natuurlijk om advocaten die een algemene praktijk voeren de nek om te draaien. Dit ten koste van de clientèle.'

NIET VAN DEZE TIJD

De voorstanders van het plan zijn over het algemeen voor specialisatie en vinden een algemene praktijk niet meer van deze tijd. 'Kort en goed, ga verder op de ingeslagen weg,' aldus Paul van Lange van Veldhuijzen & Nuiten Advocaten in Dordrecht in zijn reactie. 'Hoogstens kan een discussie gevoerd worden op het aantal te behalen punten. Acht punten lijkt mij ook voldoende.'
Charlotte Dingemans, advocaat bij DingemansVanderKind Advocaten in Amsterdam en voorzitter van de Vereniging Arbeidsrecht Advocaten Nederland (VAAN): 'Wij stellen de eis aan onze leden dat er minimaal zestien opleidingspunten op het terrein van het arbeidsrecht per jaar worden gehaald. Ik vind de eis van tien punten vanuit de orde dan ook prima.'
Jacob van den Beldt van Advocatenkantoor Van den Beldt in Haarlem vindt het stellen van eisen aan specialisaties een goede zaak. 'Bij artsen is immers ook duidelijk dat zij niet alles kunnen en niet alles doen. Misschien zou er naar het voorbeeld van de huisarts ook een "kwaliteitsformat" kunnen worden bedacht voor de generalist die veelvoorkomende kwesties behandelt.'
Advocaat C. van Dam uit Amsterdam meent dat de huidige opleidingsvereisten tekortschieten gezien de complexe samenleving van tegenwoordig. 'Ik haal jaarlijks gemiddeld het dubbel aantal punten om gewoonweg bij te blijven.'
De fractie Gelderland van het college van afgevaardigden stelt voor de referentietermijn langer te maken. 'Bij dertig punten in drie jaar bestaat eerder het beeld van een specialist dan bij tien punten in één jaar.'

KWALITEIT CURSUSSEN

In de inzendingen komt verder meerdere malen naar voren dat het volgen van cursussen waarmee PO-punten worden behaald geen garantie is voor kwaliteit. Hemelaar: 'Het betekent alleen maar dat degenen waar de orde zich zorgen om maakt vaker ergens zullen aanschuiven zonder er iets te leren.'
Ook volgens Afra Muller van Advocatenkantoor Mutsaers in Haarlem is de kwaliteit van de meeste aangeboden cursussen onder de maat. 'Er zitten vaak, zeker naarmate het einde van het kalenderjaar in zicht komt, deelnemers bij die alleen voor de punten komen en niet voor de inhoud. Dat beïnvloedt het verloop van de cursus niet positief.'
De fractie Oost-Brabant vraagt zich in haar reactie af of met het enkel behalen van (extra) PO-punten op een rechtsgebied de kwaliteit wordt versterkt. 'Het gelijktrekken van het aantal te behalen PO-punten per rechtsgebied is op zich begrijpelijk. Daarbij verdient wel aandacht dat niet op elk rechtsgebied evenveel goede, nieuwe en actuele cursussen worden gegeven. Het elk jaar volgen van dezelfde cursussen lijkt weinig zinvol en leidt zeker niet tot kwaliteitsversterking.'

VRIJE ADVOCAATKEUZE

Ander punt van kritiek ziet op het recht van de cliënt op vrije advocaatkeuze. Volgens Holthuijsen wordt dit fundamentele grondrecht geweld aangedaan wanneer een cliënt zich niet kan laten bijstaan door de advocaat van zijn keuze, enkel omdat die advocaat toevallig het voorafgaande jaar geen tien PO-punten heeft behaald op het specifieke rechtsgebied waarvoor de cliënt zijn bijstand inroept. Hemelaar noemt het voorstel betuttelend. 'Het beroep van advocaat is een vrij beroep, en elke advocaat is vrij om de zaak aan te nemen die hij wenst aan te nemen. Zolang hij het maar goed doet en geen beroepsfouten maakt.'
Verder zijn er klachten over het feit dat ook andere instanties opleidingseisen stellen. Zo stelt de Raad voor Rechtsbijstand eisen aan opleiding binnen de genoemde rechtsterreinen en vragen specialisatieverenigingen veelal een bepaald aantal punten per jaar. Verschillende advocaten vragen zich af of de kwaliteit hiermee niet voldoende gewaarborgd is.
De fractie Oost-Brabant noemt het wenselijk dat de inschrijvingsvoorwaarden van de Raad voor Rechtsbijstand worden aangepast aan de door de NOvA op te stellen regels. 'De Raad voor Rechtsbijstand zou niet meer PO-punten moeten voorschrijven voor een specifiek rechtsgebied.'
De algemene raad buigt zich nu opnieuw over het plan en over 'de vraag of het wenselijk is door te gaan op de ingeslagen weg'. De consultatiereacties worden daarbij uiteraard meegewogen, aldus de algemene raad tijdens de vergadering van het college van afgevaardigden in juni. ■

vFAS-ADVOCATEN:

MEESTERS IN SCHEIDEN, ERVEN EN MEDIATION

De vFAS, de vereniging van advocaten die gespecialiseerd zijn in het personen- en familierecht, leidt leden op tot specialist in dit vakgebied en tot mediator. Sinds kort zijn hieraan Erfrecht en Bijzondere Curator toegevoegd. Ook dit zijn namelijk onderwerpen waar de vFAS-advocaat mee te maken krijgt en zich bij de vereniging verder in kan bekwamen. Het peraçonen- en familierecht is in beweging!

SPECIALIST WORDEN IN HET FAMILIERECHT?

vFAS staat voor kwaliteit, zowel op het gebied van het familierecht als erfrecht, jeugdrecht en mediation. De vFAS-advocaat is erin gespecialiseerd om cliënten deskundig en gericht op duurzame oplossingen in moeilijke tijden te begeleiden. Niet voor niets is het van het allergrootste belang dat de cliënt kan vertrouwen op de kwaliteit van de dienstverlening die onder meer wordt geborgd door toelatingscriteria, specialisatie-opleidingen en verplichte educatie. De vFAS is een door de NOvA erkende specialisatievereniging. Voordat de advocaat als aspirant-lid wordt toegelaten, dient hij/zij drie jaar als advocaat in de praktijk van het personen- en familierecht werkzaam te zijn. Tijdens het aspirant-lidmaatschap volgt de advocaat het opleidingstraject tot advocaat-scheidingsmediator. Daarna kan de advocaat zich desgewenst specialiseren in het Erfrecht, het Jeugdrecht en als Bijzondere Curator.

De vFAS is een vereniging van advocaten die gespecialiseerd zijn in het personen- en familierecht. Het merendeel van de 1000+ aangesloten leden heeft zich bovendien gespecialiseerd tot advocaat-scheidingsmediator.

- Bent u advocaat in het personen- en familierecht?
- En u wilt verder specialiseren?
- Gebruikmaken van de kennis en kwaliteit van 1000 leden?

Meldt u dan aan om te beginnen aan de specialisatie opleiding tot vFAS advocaat scheidingsmediator.

WWW.VERENIGINGFAS.NL

DE vFAS IS HOUDER VAN HET KEURMERK SPECIALISATIEVERENIGING VAN DE NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN.

IMFO
Instituut voor Mediation en Familierecht Opleidingen

NEDERLANDSE VERENIGING
Familierecht
Advocaten
Scheidingsmediators

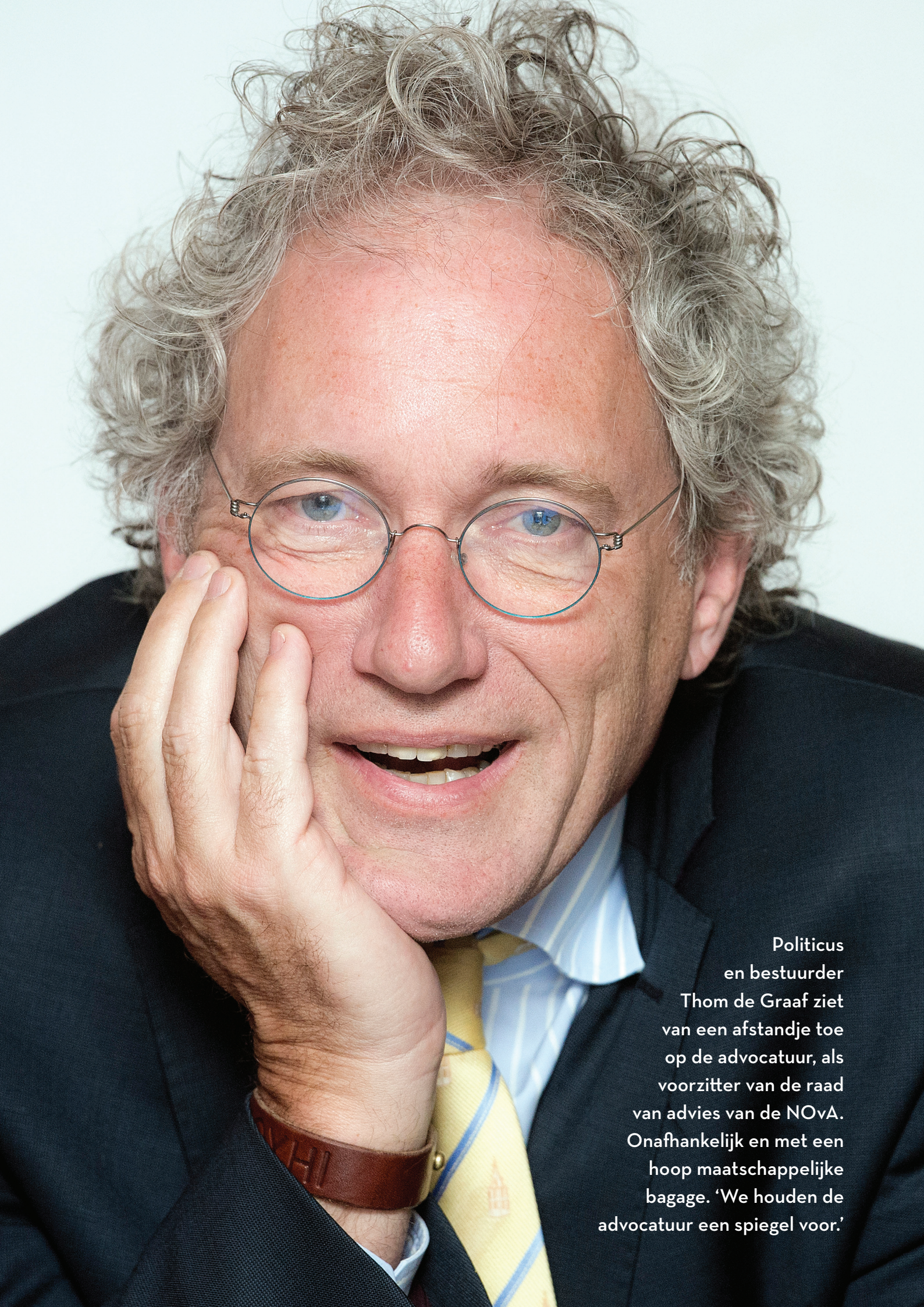

Politicus en bestuurder Thom de Graaf ziet van een afstandje toe op de advocatuur, als voorzitter van de raad van advies van de NOvA. Onafhankelijk en met een hoop maatschappelijke bagage. ‘We houden de advocatuur een spiegel voor.’

MEEPRATEN VANAF DE ZIJLIJN

DOOR / KEES PIJNAPPELS BEELD / BERT BEELEN/HH

Het was tijdens een gewone vergadering van het college van afgevaardigden (CvA) dat het bestaansrecht van de raad van advies (RvA) in twijfel werd getrokken. De toegevoegde waarde stond zo ongeveer gelijk aan nul, oordeelde een van de CvA-leden.
We zijn inmiddels een jaar verder, maar het voorval zit Thom de Graaf nog altijd niet lekker. 'Ik vind het vervelend dat de raad van advies in het CvA plots zo over tafel kwam. Daar zijn we niet bij, daar kunnen we niet op reageren. We werken op een verantwoorde manier, met niet meer pretenties dan we aankunnen. Onze reflecties kunnen her en der hun toegevoegde waarde hebben. Maar als na evaluatie blijkt dat de orde er geen toegevoegde waarde in ziet: schaf het morgen af, jongens. Daar ben ik heel open in.'
De Graaf (60) is sinds december 2013 voorzitter van de raad van advies, een instituut dat bij wet is ingesteld. Voor vragen over nut en noodzaak moet je niet bij hem zijn, vindt De Graaf, maar bij de wetgever. 'Die heeft ervoor gekozen om in de Advocatenwet een onafhankelijke raad van advies op te nemen. In de tweede plaats is er de NOvA. De primaire rol van de raad van advies is advisering van de algemene raad. De orde heeft de plicht om wijzigingen van de verordening voor advies aan ons voor te leggen. Verder kunnen we ook gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen over andere zaken.'
De raad van advies vergadert doorgaans vier keer per jaar, in elk geval met de algemeen deken, soms met andere leden van de algemene raad erbij. Daar komen schriftelijke adviezen uit voort, maar heel vaak betreft het een gedachtewisseling.

> 'Onze reflecties kunnen her en der hun toegevoegde waarde hebben'

De Graaf: 'Wij leveren advies als dat wettelijk verplicht is. Dat gebeurt maar zelden, want er zijn niet elke dag wijzigingen van de verordening. Wij geven ook advies op onderwerpen als ons dat gevraagd wordt. En we dragen bij de algemeen deken of de directeur/algemeen secretaris onderwerpen aan waarvan wij vinden dat het de moeite waard is om over na te denken.
De gedragsregels van Jan Loorbach bijvoorbeeld brengen geen wettelijke verplichting tot advies met zich mee. We hebben zelf gezegd dat we daarover willen praten.'
De Graaf zegt ook graag bereid te zijn om van gedachten te wisselen met het college van afgevaardigden. 'Er is geen directe verbinding tussen het college en de raad. Ik ben te allen tijde bereid om naar het CvA te gaan, maar ben nog nooit uitgenodigd. Het CvA heeft nog nooit een adviesaanvraag gedaan.'

INZICHT

De raad van advies heeft in de achterliggende jaren geadviseerd over de kwaliteitstoets, de derdengeldenregeling, maar ook gesproken over de bezuinigingen in de rechtsbijstand, digitalisering van de rechtspraak en het imago van de advocatuur. De vijf ▶

Thom de Graaf (1957) is Eerste Kamerlid voor D66. Sinds juni 2015 is hij fractievoorzitter. In 2007-2012 was hij burgemeester van Nijmegen en sinds 1 februari 2012 is hij voorzitter van de Vereniging Hogescholen. Mr. Th.C. de Graaf werd op jonge leeftijd gemeenteraadslid in Leiden en was daarnaast topambtenaar op Binnenlandse Zaken. In 1994 werd hij Tweede Kamerlid. Hij was lid van de enquêtecommissie IRT. In 1997 volgde hij Wolffensperger op als fractievoorzitter en hij leidde de D66-fractie tijdens paars II en Balkenende I, maar stapte na de verkiezingsnederlaag van 2003 op. Keerde in het kabinet-Balkenende II terug als vicepremier en minister voor bestuurlijke vernieuwing. Zag in 2005 zijn voorstel voor de gekozen burgemeester stranden in de Senaat en trad toen af.

Het CvA benoemt op aanbeveling van de AR de leden van de raad van advies (RvA). De raad van advies adviseert de AR en het CvA over de hoofdpunten van het beleid van de NOvA.
Samenstelling raad van advies:
- mr. Thom C. de Graaf, voorzitter (voorzitter Vereniging Hogescholen; lid Eerste Kamer)
- drs. Peter B. Mensing (voormalig directielid Booz & Company)
- prof. mr. Lex F.C.M.A. Michiels (staatsraad, voormalig hoogleraar Tilburg Law School)
- mr. Francien J. Rense (advocaat)
- mr. drs. Arnold Croiset van Uchelen (advocaat)

leden hebben een diverse achtergrond (zie kader.) De Graaf zelf is onder meer oud-burgemeester van Nijmegen en fractievoorzitter van D66 in de Eerste Kamer. 'Wij adviseren niet over technische details, wij kijken van buiten naar binnen. We reflecteren over vraagstukken waar je niet per se zware juridische kennis voor nodig hebt, maar vooral maatschappelijk inzicht. We houden de advocatuur als het ware een spiegel voor.'
Die spiegel kost de NOvA circa 30 mille per jaar, blijkens het jaarverslag over 2016. Daarvan wordt ook een eigen secretaris betaald. 'Wij geven een advies gebaseerd op de veronderstelling dat wij andere werelden, die van de politiek, wetenschap en bedrijfsleven, redelijk goed kennen en dat we inzichten daarover teruggeven. Als het een verzamelverordening betreft met allerlei technische dingen, dan moeten we formeel adviseren. De raad van advies buigt zich daar niet intensief over, dat kun je beter aan de adviescommissie regelgeving van de NOvA overlaten. Maar als het gaat om het verschoningsrecht of de opleidingen, op die gebieden kunnen wij misschien net een inzicht aanreiken dat nog niet bestaat. Of men daar iets mee doet of goede gronden heeft om er niets mee te doen, dat is aan de orde.'

HOMOGEEN

Vanaf de zijlijn ziet De Graaf het nodige veranderen binnen de advocatuur. De diversiteit van de beroepsgroep neemt toe, constateert hij. 'De advocatuur klinkt als een homogene doelgroep, maar dat is het natuurlijk niet. Er zijn advocaten die verdomd goed zijn in wat ze doen, maar nooit een rechtszaal vanbinnen zien. Dat zijn uitstekende adviseurs die processen voorkomen of contracten sluiten. Maar er zijn er ook die alleen echtscheidingen doen of asielzaken. Wordt allemaal gezien als advocatuur. Er zijn overeenkomsten, maar evenzoveel verschillen.'
Die verschillen worden eerder groter dan kleiner, meent hij. 'De beroepsgroep staat onder druk. Er wordt gevraagd om specialisatie, de oude eenpitter met een brede portefeuille behoort langzamerhand tot het verleden. Specialisatie is onvermijdelijk.'
Die trend wordt versterkt door de voortschrijdende technologie, ziet De Graaf. 'De zogeheten massaproductie, het opstellen van standaardcontracten en het afhandelen van standaardprocedures, wordt overgenomen door machines en algoritmes. De toegevoegde waarde zit 'm niet meer in standaardkennis, maar in specialisatie.'

> 'Ik wil weten wat er met ons advies gebeurt'

De Graaf spendeert het merendeel van zijn tijd aan het voorzitterschap van de Vereniging Hogescholen. Ook in die branche worden steeds meer eisen gesteld. '*De T-shaped professional* is in de onderwijswereld ook een bekend begrip. Je zult als advocaat goed thuis moeten zijn in moderne communicatiemiddelen, omdat je anders je cliënt benadeelt. Dat moet onderdeel zijn van het instrumentarium van de advocaat. De samenleving wordt daarnaast complexer. Dan is de vraag hoe de adviesrol van de advocaat, naast de bestaande procesrol, zich gaat ontwikkelen. En hoe dat zich verhoudt tot andere *legal advisors*. De advocaat heeft tenslotte niet het alleenrecht op advies. Een advocaat heeft de voordelen van de kernwaarden, zoals partijdigheid, vertrouwelijkheid en onafhankelijkheid, maar wie zegt mij dat een goede juridisch adviseur ook niet een hoop van de kernwaarden kan hebben? Waarom is het dan nodig als bedrijf per se een advocaat in de arm te nemen?'

IMAGO

Een goed imago van de beroepsgroep is daarbij essentieel, meent De Graaf. Vertrouwen komt te voet en gaat te paard, wil hij maar gezegd hebben. 'Eén advocaat die kwade zaken doet of een slechte naam heeft, kan het de hele beroepsgroep moeilijk maken. Advocaten die bepaalde uitspraken doen namens zichzelf worden vaak gezien als vertegenwoordigers van de complete beroepsgroep. Het is de verantwoordelijkheid van iedere advocaat afzonderlijk om zich rekenschap te geven van het imago van de advocatuur. Wat voor gezag hebben we, hoe komen we over? Dat moet je niet laten afhangen van een enkele advocaat die graag in de publiciteit komt en boude uitspraken doet waar de hele beroepsgroep op wordt afgerekend. Ik vind dat de beroepsgroep daar onderling over moet praten.'
Eind september brengt de raad advies uit over de nieuwe gedragsregels. Wat de advocatuur ermee doet, is aan de beroepsgroep. Maar De Graaf wil sowieso een reactie. 'Als wij formeel advies geven, dan wil ik ook antwoord. Dat heb ik bij mijn aantreden geëist. Niet dat het advies moet worden overgenomen, maar ik wil weten wat er met ons advies is gebeurd. Anders is het een kwestie van *l'art pour l'art*, dan verdwijnt het ergens in een la en hoor je er niets meer van. Dat vind ik niet acceptabel.' ■

Flexchair® Sets you free

Rugklachten?

Pijnvrij, fit en alert op elk moment van de dag.

info@flexchair.com | 010 416 93 93

Door de groei van de cassatiepraktijk en de verdere uitbouw van die praktijk oefent mr. R.J. Baumgardt, met ingang van 1 augustus 2017, de praktijk uit onder de naam “Baumgardt Strafcassatie Advocatuur”.

Het kantoor richt zich voornamelijk op het verlenen van rechtsbijstand in strafcassatieprocedures.

Vasteland 78 3011 BN Rotterdam
T: + 31 (0)10 3100 270 • F: + 31 (0)10 3100 274

www.bacas.nl

Call Care

Telefoonservice voor de advocatuur

Telefoonservice | Agendabeheer | Opvang Overflow

Wij werken voor +200 advocatenkantoren, kennen de juridische terminologie en werken discreet

Call Care Nederland | 010 – 280 3333 | info@callcare.nl | www.callcare.nl

Prikbord voor professionals

ARMARIUM

Zorgeloos digitaal procederen

- ✓ Snel digitaal stukken inleveren
- ✓ Jarenlang verstand van zaken
- ✓ We staan voor veilig werken

Robert Stallmann
robert@armarium.nl, 088 550 4482, www.armarium.nl

RON BORGDORFF

Ron Borgdorff Financieel Advies
info@ronborgdorff.nl
www.ronborgdorff.nl
Hoogland | 033 - 203 50 00

Essentieel is dat het in- en uitlooprisico goed verzekerd is en dat alle werkzaamheden die u verricht ook verzekerd zijn. Ik adviseer zowel zelfstandig werkende notarissen en advocaten als middelgrote en grote kantoren op basis van mijn meer dan 25-jarige deskundigheid, persoonlijke benadering, snelheid en bereikbaarheid.

Ook het A.O.V.-advies is vakwerk, mijn werk!

IJSBRAND OUDSHOORN

Urios
info@urios.nl
www.urios.nl
Alkmaar | 072 - 512 22 05

Na jaren van papieren dossiers en uitgeprinte stukken is de advocatuur nu volop bezig met een digitaliseringsslag, waarvan het toekomstige digitaal procederen ook onderdeel is.

In voorbereiding hierop werkt ook Urios aan een koppeling met de Raad voor de Rechtspraak, waarbij gebruiksgemak, net als functionaliteit, niet uit het oog verloren zullen raken.

FRANS MEIJER

Meijer Consulting Group
www.meijerconsultinggroup.nl | Utrecht | 030 236 94 85

Wij helpen advocaten en notarissen bij het efficiënt en marktgericht inrichten van hun kantoor. We begeleiden bestuurders bij vragen rondom aansturing, maatschapsvraagstukken en partnerevaluatie. We ondersteunen bij de optimale selectie, inzet en ontwikkeling van junior- tot seniortalent, bijvoorbeeld door assessments uit te voeren. In spannende situaties begeleiden we als mediators. Tot slot ondersteunen we bij de ontwikkeling van ondernemerschap door gerichte training. Concrete oplossingen, daar houden wij van.

Professionals. Meijer Consulting Group

Voor meer informatie: 024 - 360 77 10 óf mail@capitalmediaservices.nl

© Shutterstock

DE JURIDISCHE SCHEIDSLIJNEN VOORBIJ

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN

Holistische advocaten tonen compassie voor hun cliënt én de wederpartij. Is er een structurele markt voor deze vernieuwers?

Sonja Ortmans werkte als advocaat in Haarlem in een algemene praktijk. Al na anderhalf jaar besloot ze uit het vak te stappen. Dat is inmiddels ruim dertien jaar geleden. Ze had het gevoel dat ze haar beroep niet kon uitoefenen op een manier die bij haar paste. 'Ik had moeite met de juridisering van conflicten. Het was in die tijd niet gebruikelijk om als advocaat met de wederpartij rond de tafel te gaan en het conflict op een simpele, welwillende manier op te lossen. De geschilbeslechting begon vaak met een juridische onpersoonlijke brief naar de wederpartij. In principe moet de rechter een laatste middel zijn, maar het voelde alsof er vrij snel die kant op werd gegaan.'
In de beroepscultuur miste ze vriendelijkheid, zachtheid, creativiteit. Op zoek naar een andere manier van conflictoplossing verdiepte Ortmans zich in de holistische advocatuur. Ze trok naar Amerika waar de stroming haar oorsprong heeft en ging te rade bij Bill van Zyverden, grondlegger van de *International Alliance for Holistic Lawyers*. In 2012 verscheen Ortmans' boek *Recht uit het hart. Een zoektocht naar holisme en compassie in het recht*.
Ortmans (42) is nu geen advocaat meer. Ze schrijft fictie en is werkzaam als *journey therapeut*. Ook biedt ze als vrijwilliger Syrische en Irakese vluchtelingen praktische en juridische hulp. Ortmans wil wel een rol blijven spelen in de holistische advocatuur in Nederland. Zo organiseert ze regelmatig bijeenkomsten, onder meer met de Amerikaanse Kim Wright.

OLIFANT

Advocaat Kim Wright (59) gaf in 2008 haar huis op en reist sindsdien de wereld over om lezingen te geven over *integrative law*, de Engelstalige term voor holistische advocatuur. In 2011 richtte ze de *Integrative Law Movement* op. De American Bar Association gaf haar boeken *Lawyers as Peacemakers* (2010) en *Lawyers as Changemakers* (2016) uit. In het laatste boek beschrijft Wright aan de hand van een parabel wat *integrative law* is. Zes blinde mannen komen voor het eerst in aanraking met een olifant. Iedere man betast een deel van het dier. De slurf voelt als een slang, de slagtanden als zwaarden, de oren als waaiers, de rug als een muur, een been als een boom en de staart als een touw. Allemaal voelen ze iets anders, toch hebben ze het over dezelfde olifant.
Net zoals de olifant kent de holistische advocatuur vele verschijningsvormen. *Conscious contracting*, *restorative justice*, *collaborative law*, mediation en mindfulness maken er onder meer deel van uit. Ze hebben met elkaar gemeen dat voorbij het feitelijke juridische probleem wordt gekeken. Er is meer oog voor de emotionele kant van het verhaal.
Holistische advocaten gebruiken elementen uit andere vakgebieden zoals psychologie, filosofie of communicatie en gaan op zoek naar oplossingen waarin alle partijen zich kunnen vinden.
De beweging van *integrative law* heeft aanhangers over de hele wereld. Hoeveel het er precies zijn, is lastig te zeggen. 'Holistische advocaat' *of 'integrative lawyer'* is een verzamelterm. Niet elke advocaat die holistisch te werk gaat, gebruikt dat ▶

Strafrechtadvocaat en mediator (Freeke & Monster, Amsterdam)

SONJA ORTMANS

Auteur van *Recht uit het hart. Een zoektocht naar holisme en compassie in het recht.*

stempel. 'Mijn mailinglijst bestaat uit zesduizend adressen, maar ik ontdek elke dag nieuwe holistische advocaten. Vandaag ontmoette ik een Pakistaanse holistische advocaat, die dacht dat hij de enige was,' laat de oprichter van de *Integrative Law Movement* Kim Wright via de mail weten.

ONDERLIGGENDE EMOTIES

Ook Nederlandse advocaten gaan op uiteenlopende manieren holistisch te werk. Strafrechtadvocaat en mediator Klaartje Freeke (40) (Freeke & Monster) bijvoorbeeld, heeft bijzondere aandacht voor *restorative justice*, ofwel herstelrecht. Dat is een rechtsvorm waarbij de dader en het slachtoffer met elkaar in contact komen en met begrip voor elkaars situatie de schade proberen te herstellen. Freeke adviseert cliënten daarbij hun verhaal te vertellen en hun verantwoordelijkheid te nemen. 'Met mijn cliënt sta ik stil bij vragen als: waarom kom je in deze situatie terecht, hoe ga je ermee om en wat kun je ervan leren? Als ze eerlijk zijn tegen de politie, de rechter, de officier en het slachtoffer, kunnen ze weer in de spiegel kijken.' Ook werkt eerlijkheid volgens Freeke eerder lagere dan hogere straffen in de hand.
Personen- en familierechtadvocaat Petra Beishuizen (49) (Delissen Martens) verdiept zich tijdens een mediationzaak uitvoerig in de emotionele processen van haar cliënt. 'De boodschap aan iemand in een echtscheiding, vanuit zijn binnenste kring, is eigenlijk: jij bent niet meer nodig. Dat heeft een enorme impact.' Voordat Beishuizen afspraken maakt over het geld en de omgang met de kinderen onderzoekt ze samen met de cliënt wat er in hem of haar omgaat. 'Dat is onderdeel van de totaaloplossing.'
Advocaat en mediator Digna de Bruin (56) werkte achttien jaar bij CMS Derks Star Busmann en begon in 2005 haar eigen praktijk. Ze houdt zich bezig met *conscious contracts*. Deze contracten richten zich op hetgeen beide partijen willen bereiken, niet op het dichttimmeren van risico's.
Kenmerkend voor holistische advocaten is dat ze ook het eigen welzijn bewust bewaken. Ze doen aan yoga, mindfulness of intervisie. Klaartje Freeke heeft een schildersezel op haar kantoor, waarop ze af en toe een tekening maakt. 'Dan maak ik mijn hoofd vrij, het stimuleert creativiteit en vrolijkheid.'

CIJFERS

Verschillende signalen wijzen erop dat er in Nederland meer belangstelling komt voor alternatieve manieren van geschiloplossing en voor een holistische benadering. Mediation bijvoorbeeld heeft een vlucht genomen. Rechters in het civiele en bestuursrecht verwijzen al sinds 2005 door naar een mediator, als de zaak zich daarvoor leent en als beide partijen ermee instemmen.
In 2014 begon de pilot mediation in strafzaken, waaraan zes rechtbanken meededen. Op aandringen van de Tweede Kamer stelde het ministerie van Veiligheid en Justitie dit jaar anderhalf miljoen euro beschikbaar om de pilot landelijk uit te rollen.
Ook is de interesse in mindfulness toegenomen. Lenet Leusink, oud-advocaat bij Baker McKenzie en oprichter van trainingsbureau GroeiNU! zette vijf jaar geleden een cursus mindfulness voor juristen op. Aanvankelijk waren advocaten terughoudend, maar sinds tweeënhalf jaar is er volgens Leusink juist veel animo voor. 'Advocaten vinden het al snel zweverig en de gewone mindfulnesstraining sluit niet altijd aan bij hun belevingswereld.' In haar training besteedt Leusink dan ook veel aandacht aan de wetenschappelijke onderbouwing van de aandachts- en ademhalingsoefeningen. 'Nog belangrijker is de praktische toepasbaarheid van mindfulness in het werk. Een oefening van drie minuten kan al het verschil maken van stress naar ontspanning.' Inmiddels hebben honderden advocaten de cursus gedaan.

> 'Advocaten vinden het al snel zweverig'

Samen met haar kantoorgenoot Wikke Monster en de Amerikaanse Charles Halpern, hoogleraar aan de University of California, organiseert Klaartje Freeke sinds 2014 workshops Mindfulness in Law aan de Universiteit van Amsterdam (UvA). Een netwerk van circa honderd juristen bezoekt deze bijeenkomsten. Daarnaast geven Freeke, Monster en Halpern aan de UvA de vierweekse cursus Mindfulness in het recht, gericht op rechtenstudenten, advocaten

en bedrijfsjuristen. Ook organiseert Freeke in oktober de conferentie *Lawyers as Changemakers*.
Petra Beishuizen richtte in 2015 de Holistic Practice HUB in Nederland op. Iedere advocaat die openstaat voor een holistische benadering kan zich daarbij aansluiten. Daarnaast is ze samen met Kim Wright bezig met het oprichten van een opleiding tot Holistic Practice Lawyer/Practitioner. Ter introductie van deze opleiding geeft ze workshops *holistic law*. Inmiddels hebben daar ruim honderdvijftig mensen aan deelgenomen.

KRITIEK

De traditionele manier van geschiloplossing ondervindt in toenemende mate kritiek. Zo fileert the Hague Institute for Innovation of Law (HiiL) het huidige rechtssysteem in het recente rapport *Menselijk en rechtvaardig: is de rechtsstaat er voor de burger?* Het is minder effectief geworden, ontbeert ruimte voor de menselijke maat en de regels zouden innovatie in de weg staan, stelt HiiL.
Cliënten vragen een andere aanpak, zegt ook Petra Beishuizen. Het dualistische karakter van winnen en verliezen, van goed en fout, sluit volgens haar lang niet altijd aan bij de onderliggende behoeften van cliënten, zoals een luisterend oor of herstel van een relatie. 'Ze hebben behoefte aan een advocaat die kijkt naar de hele persoon, het hele probleem en bereid is om andere niet-juridische aspecten te integreren in de oplossing.'
Ook de preadviezen voor de jaarvergadering van de Nederlandse Juristenvereniging (NJV) op 9 juni van dit jaar zetten vraagtekens bij de klassieke procedure. 'De traditionele beslechting van geschillen door de klassieke overheidsrechter is geen vanzelfsprekendheid meer,' stelde Jaap Hoekstra, voorzitter van de NJV in het voorwoord van de preadviezen. 'Binnen de piketpaaltjes van het juridisch domein is niet voor elk juridisch probleem een oplossing,' constateert ook Dick Allewijn (65) oud-rechter en bijzonder hoogleraar mediation aan de Vrije Universiteit. 'Juristen merken dat ze hun werk op een andere manier moeten gaan doen, willen ze effectief blijven werken.'

ZACHTE WAARDEN

Zal *integrative law* definitief doorbreken, als aanvulling op het huidige rechtssysteem? Hoewel de traditionele rechtspraak diepgeworteld is, lijkt ook de behoefte aan vernieuwing structureel. Dat kan *integrative lawyers* de nodige rugwind geven.
De rechtsstaat functioneert op zichzelf uitstekend, zegt Allewijn. Hij wijst erop dat we onafhankelijke rechters hebben, gefinancierde rechtsbijstand. 'Maar rechtzoekenden zijn er toch teleurgesteld in. Procedures duren volgens hen te lang, ze voelen zich niet gehoord.'
Allewijn constateert hernieuwde belangstelling voor *restorative justice* en het effectief tegengaan van vechtscheidingen. 'Instituties en tegenbewegingen hebben elkaar iets te vertellen. Ze zouden zich niet tegen elkaar moeten afzetten, maar moeten samenwerken. Misschien is de tijd wel rijp om in het huidige rechtssysteem zachte waarden te integreren.'
Digna de Bruin haalt voormalig McKinsey adviseur Frederic Laloux aan, schrijver van *Reinventing Organizations, A guide to Creating Organizations Inspired by the Next Stage of Human Consciousness.* Hij wijst erop dat mensen steeds meer hechten aan bewustwording. Dat maakt een volgende generatie organisatievormen mogelijk, zogenaamde '*Teal organizations*'. De Bruin: 'Deze organisaties, thuiszorgorganisatie Buurtzorg is er een voorbeeld van, gaan uit van een aantal waarden en zijn gebaseerd op zelforganisatie en zelfsturende teams. Een wendbare organisatie en tevreden medewerkers en cliënten zijn hiervan het gevolg. Rijkswaterstaat, maar ook andere overheden en rechtbanken verkennen deze innovatieve organisatievorm.' En passant ziet De Bruin een kans voor *conscious contracts*. 'Traditionele contracten sluiten daar niet op aan.'
Volgens Beishuizen moet *holistic law* onderdeel uitmaken van de rechtenstudie. Dan kunnen juristen al in een vroeg stadium in aanraking komen met verschillende manieren om een rechtspraktijk te voeren.
Reguliere en holistische advocatuur zijn volgens Beishuizen niet in strijd met elkaar, maar vullen elkaar aan. 'Beide werelden voelen zich vaak door elkaar bedreigd, terwijl dat niet nodig is. Ze kunnen prima samen, zonder dat ze hoeven te veranderen. Door gewoon in te zien dat er verschillende mensen en verschillende wensen zijn. Dat geldt ook voor onze cliënten en professionals. We kunnen de handen ineenslaan.' ■

DICK ALLEWIJN

Bijzonder hoogleraar mediation aan de Vrije Universiteit Amsterdam

Op 6 oktober organiseert strafrechtadvocaat Klaartje Freeke de conferentie *Lawyers as Changemakers* in Spaces aan de Herengracht in Amsterdam. Er zijn onder meer workshops Geweldloze communicatie, Mindfulness, Familie-opstellingen en vergevingswerk. Een van de sprekers is de oprichter van de *Integrative law Movement*, Kim Wright. Mail voor aanmelding naar info@freekemonster.nl.

GEZIEN

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

SCHULDIG OF ONSCHULDIG

Een F16-piloot besluit een gekaapt burgertoestel neer te schieten om groter onheil te voorkomen. De militair staat terecht in een theatervoorstelling, waarbij het publiek als jury optreedt.

Een vliegtuig met 148 passagiers aan boord wordt gekaapt. De kapers dreigen het vliegtuig neer te laten storten op de bomvolle ArenA waar een voetbalwedstrijd aan de gang is. Twee F16's worden de lucht in gestuurd en wachten op een bevel. Dat bevel komt niet. Een van de F16-piloten neemt het heft in handen en schiet het passagierstoestel uit de lucht om zo de 54.000 levens in het stadion te sparen.
In het toneelstuk *Terror*, met in de hoofdrol Jeroen Spitzenberger, Johanna ter Steege en Clairy Polak, staat de F16-piloot terecht. Is hij de held die een nationale ramp heeft voorkomen of een militair die zonder bevel vele burgerslachtoffers heeft gemaakt? Het publiek is de jury en beslist na het horen van alle feiten of de piloot schuldig of onschuldig is. Na de voorstelling gaat Clairy Polak met het publiek in gesprek over de uitkomst van de stemming. Een spannend rechtbankdrama dat al in veel landen een succes is gebleken. *Terror* is vanaf 21 september tot en met 22 december te zien in verschillende theaters in Nederland. Ga voor meer informatie en tickets naar www.terror-devoorstelling.nl.

Advocaten krijgen 25 procent korting op de toegangsprijs via de volgende link: http://tiny.cc/terror-devoorstelling.

DE NIEUWE RECHTS-PRAKTIJK

Mijnrechtspraak.nl, aansluitpunt of Silex? Wat is eHerkenning? Hoe start je een procedure? Hoe moet ik bijlagen of producties die bij de proces-inleiding horen, uploaden? Hoe kan ik de verweerder vormvrij oproepen? Welke termijnen zijn van toepassing?

In *KEI in de praktijk voor de juridisch ondersteuner* (Flora's Secretary Services, 2017) legt Floor Zijdenbos-Jansen stap voor stap uit hoe de rechtspraktijk onder KEI werkt. Het bevat voorbeelden en praktijktips en er wordt ruim aandacht besteed aan de verschillen tussen de oude procesvoering en die via KEI. Het boek is primair bedoeld voor de juridische secretaresse, maar andere KEI-gebruikers kunnen ook profijt hebben van dit naslagwerk.

MENSEN IN HET RECHT

De rechtspsychologie gaat over het gedrag van mensen in het recht. Over verdachten, getuigen en politiemensen. Maar ook over rechters en hun beslissingen.

De nieuwste editie van *Routes van het Recht* (Boom juridisch, 2017), onder redactie van onder meer Peter van Koppen, geeft een overzicht van de stand van onze psychologische kennis die relevant is voor het rechtsbedrijf. Vanuit het perspectief van de jurist, maar ook begrijpelijk voor niet-juristen en niet-psychologen. Naast de klassieke onderwerpen rondom bijvoorbeeld opsporing, bewijs en getuigenverhoren worden ook nieuwe thema's als radicalisering, bewijsproblemen in asielzaken en het herkennen van valse aangiftes besproken. Een uitputtend naslagwerk, boordevol praktijkvoorbeelden.

AMSTERDAMSE VENDETTA

In maart 2016 wordt het hoofd van de 23-jarige Nabil Amzieb op de stoep voor waterpijpcafé Fayrouz in Amsterdam-Zuid gevonden. Het is het dieptepunt van een jarenlange onderwereldvete waarin tientallen jonge Amsterdamse criminelen met grof geweld worden geliquideerd.

Wraak volgt op wraak en zeker drie onschuldige buitenstaanders worden vermoord doordat schutters zich vergissen. In *Afrekeningen* (Uitgeverij De Kring, 2017) beschrijft *Parool*-journalist Paul Vugts hoe de jonge hoofdrolspelers hun oorlog op straat beslechten, terwijl justitie in Nederlandse en Marokkaanse rechtszalen veroordelingen najaagt in langdurige strafprocessen. Een zorgwekkend boek over een nieuwe generatie niets-ontziende criminelen, die heel snel de overstap maakt van straatcriminaliteit naar georganiseerde misdaad.

ACHTER GESLOTEN DEUREN

Theater achter gesloten deuren. De *Gevangenis Monologen* handelt om (ex-)gedetineerden Wesley, Arsen en Gerard binnen de gevangenis. Herman Koch, Christine Otten en Manon Uphoff schreven hun verhaal op. De cast bestaat uit Birgit Schuurman, Kenneth Herdigein, Thomas Boer en Poal Cairo.

Hoeveel invloed heb je eigenlijk op wie je bent? Hoe kun je worden wie je wilt zijn? Kun je ontsnappen aan je wortels? Waarom is de een gewelddadig en de ander niet? In de *Gevangenis Monologen* wordt het publiek uitgedaagd genuanceerder te denken over gedetineerden, straf, schuld, agressie en gevangenissen.
De verschillende verhalen van de *Gevangenis Monologen* geven een inkijkje in de wereld achter slot en grendel. Ze tonen de invloed van sociale en culturele verschillen tussen gedetineerden. Een intrigerende voorstelling over mensen die noodgedwongen op een kluitje met elkaar moeten samenleven.
De bijzondere locaties van de voorstellingen zijn een extraatje.
De voorstellingen zijn in oktober en november 2017 te zien in verschillende leegstaande gevangenissen in Amsterdam, Utrecht, Arnhem en Haarlem. Ga voor meer informatie en tickets naar www.gevangenismonologen.nl.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Geld terug

Je gunt je cliënt het beste, maar geld teruggeven... dat liever niet.

Ze hadden het er over gehad, bij de intake. De cliënt zei dat hij ongeveer 30.000 euro aan 'fiscaal inkomen' had. Dat was te veel voor een toevoeging, concludeerde mr. X, en hij ging op betaalde basis aan de slag. Eerste declaraties: zo'n 2.700 euro.
En toen ontdekte de cliënt dat hij toch recht had op een toevoeging. Mr. X vroeg die alsnog aan, voor de toekomstige werkzaamheden. De al gemaakte kosten konden niet onder de toevoeging worden gebracht, dus van restitutie kon geen sprake zijn, aldus mr. X. De cliënt had volgens hem zelf gekozen om uit eigen zak te betalen en bovendien waren er indertijd goede gronden om aan te nemen dat de cliënt boven de toevoegingsgrens zat. De cliënt zag het toch anders.
De Amsterdamse tuchtrechter vindt dat mr. X onvoldoende heeft onderzocht of de cliënt in aanmerking kwam voor een toevoeging. Kijk maar naar gedragsregel 24.
Bij het onderzoek of de cliënt gefinancierde rechtsbijstand kan krijgen, moet je als advocaat heel zorgvuldig zijn, vooral als de cliënt in de buurt van de toevoegingsgrens zit. Als de cliënt kiest voor zelf betalen, moet je dat schriftelijk vastleggen. De cliënt had verteld wat hij in 2016 had verdiend, maar het peiljaar was 2014. Volgens mr. X had de cliënt erbij gezegd dat andere jaren niet veel afweken, maar dat lag ook niet vast en dan nog zou dat niet hebben geholpen. Het begrip 'fiscaal inkomen' is niet eenduidig; hoe moet de cliënt weten wat de Raad voor Rechtsbijstand daar precies onder verstaat? Kortom: mr. X had moeten doorvragen en vastleggen.
Ook het verweer van mr. X dat de cliënt zelf had gekozen om te betalen, wordt van tafel geveegd. De cliënt betwistte dat en – daar is ie weer – mr. X had dat niet vastgelegd.
Mr. X krijgt een waarschuwing omdat hij onvoldoende heeft onderzocht of een toevoeging mogelijk was en omdat hij weigerde de declaraties terug te betalen.
De in 2015 ingevoerde mogelijkheid van de geldboete wordt ingezet als stok achter de deur. Mr. X krijgt een voorwaardelijke boete van 3.000 euro die hij moet voldoen als hij de cliënt niet netjes alles terugbetaalt. Dat is pas efficiënte schadeafdoening.

Op de website Advocatenblad.nl verschijnt elke woensdag een nieuwe tuchtrechtcolumn van Trudeke Sillevis Smitt.

RECHTS ORDE RO

"Als advocaat bij grote vastgoedprojecten verwachten alle partijen dat ik volledig op de hoogte ben van de laatste ontwikkelingen. Dankzij Rechtsorde weet ik precies wat er speelt."

Rechtsorde: dé zoekmachine voor juridische informatie

De beste zoekervaring

Rechtsorde is ontwikkeld voor en door juristen en werkt daardoor zeer gebruiksvriendelijk en intuïtief.

Alle bronnen in één

Rechtsorde integreert informatie uit openbare websites, uw abonnementen bij uitgeverijen zoals Kluwer, Sdu en Boom én uw eigen juridische know-how.

Inzicht in gebruik

Rechtsorde maakt het gebruik van juridische informatie binnen uw organisatie inzichtelijk. Inzicht waarop u beslissingen kunt baseren.

Probeer Rechtsorde nu één maand GRATIS!

Ga naar **www.rechtsorde.nl** en sluit gratis een proefabonnement af!

EXTRA GEDRAGSREGELS VOOR vFAS-ADVOCAAT

De familierechtadvocaten van de vFAS hebben sinds kort hun eigen gedragsregels. Feitelijk is het een erecode, zonder stok achter deur.

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Transparant, oplossingsgericht, constructief, respectvol, zorgvuldig, betrokken en inlevend. Dat zijn de kernwaarden die volgens de vereniging van Familierecht Advocaten Scheidingsmediators (vFAS) specifiek voor alle familierechtadvocaten gelden. De algemene ledenvergadering van de vereniging stemde begin juni in met een gedragscode waarin deze kernwaarden zijn verwoord en die naast de bestaande gedragsregels voor alle vFAS-advocaten geldt. Het eindstation van een proces dat zo'n drie jaar geleden van start ging. Het aantal toenemende signalen van leden over de noodzaak van een dergelijke code was de directe aanleiding.
'Er bereikten ons steeds meer berichten dat familierechtadvocaten in een echtscheidingsprocedure, onder wie ook leden van de vFAS, zich niet altijd gedragen zoals een advocaat in een familierechtelijk geschil betaamt,' vertelt Linda Küppers, bestuurslid bij de vFAS en familierechtadvocaat bij Küppers & Odekerken advocaten in Breda. 'Het gaat dan over de harde wijze waarop een procedure gevoerd wordt, over onprettige bejegening naar de advocaat van de tegenpartij en over het feit dat advocaten direct een procedure starten zonder eerst te proberen er in onderling overleg uit te komen met het belang van het kind voorop.'

COMMISSIE GEDRAGSREGELS

Voor het opstellen van een code was volgens Küppers snel draagvlak onder de leden. 'Mensen met kinderen blijven ook na een echtscheiding aan elkaar verbonden. Dat komt niet voor in andere rechtsgebieden en dat maakt het werk van familierechtadvocaten uniek en de eisen aan familierechtadvocaten zeer specifiek.' Tijdens de algemene ledenvergadering in 2015 werd besloten om een commissie op te richten die zich bezig moest gaan houden met het vormgeven van een dergelijke code. Er moesten veel vragen worden beantwoord. 'Welke status moet zo'n code krijgen? Moet er een klachteninstantie komen? Moet er tuchtrechtelijk vervolg aan de code verbonden worden? Gaat de code alleen gelden voor leden van de vFAS of ook daarbuiten? Worden familierechtadvocaten niet beperkt in hun optreden met nog een uitgebreide gedragscode erbij?'
De commissie gedragsregels van de vFAS overlegde uitgebreid met leden, andere familierechtadvocaten en deskundigen en nam een kijkje in het buitenland, waarna ze met een eerste concept kwam. Voor een code met een tuchtrechtelijke procedure kreeg ze de handen niet op elkaar. 'Het eerste concept, dat veel langer was dan de code die er nu ligt, is uitgezet binnen de regio's van de vFAS. Uit de feedback bleek dat de code en dan met name de toelichting veel te uitgebreid en te belerend werd gevonden. De uiteindelijke code kent slechts tien zeer specifieke regels en een korte toelichting.'

BELANG VAN HET KIND

Het doel van de code is dat alle familierechtadvocaten zich gedragen zoals het hoort in een echtscheidingsprocedure. Met het algemeen belang ▶

LINDA KÜPPERS

in ogenschouw nemend en het belang van het kind voor de toekomst voorop. 'De code is in eerste instantie niet bedoeld als mogelijkheid om te klagen,' benadrukt Küppers. 'De code kent geen tuchtrechtelijk gevolg. Hij moet worden gezien als een document waar alle vFAS-advocaten op aangesproken kunnen worden.'
Annette van Keulen, familierechtadvocaat bij Chambers Advocaten in Den Haag en plaatsvervangend lid bij de raad van discipline in Den Haag, heeft het gevoel dat dit al gebeurt binnen het familierecht. 'Het weegt binnen het tuchtrecht zwaar wanneer familierechtadvocaten vol een procedure ingaan. De lat ligt, zo blijkt uit jurisprudentie, hoger en wordt nog hoger nu er een code ligt.'
Van Keulen pleit al jaren voor een gedragscode voor familierechtadvocaten. 'Een vechtscheiding brengt zoveel schade. Het is extra schadelijk als dit door de houding van de advocaat komt.' Volgens Van Keulen is het goed als er een klikpunt bij de vFAS komt waar rechters en advocaten een melding kunnen doen. 'Zo kan het bestuur de familierechtadvocaten, over wie bijvoorbeeld meer dan drie klachten komen, aanspreken op gedrag. Tenslotte is het lid zijn van de vFAS een keurmerk en slecht gedrag straalt negatief af op de vereniging.'
Ook volgens Judica van Riessen van Gimbrère Advocaten in Breda is het goed dat er nu een code is, 'ook al worden er in de code veel open deuren ingetrapt. Het is een interessant gegeven dat dergelijke regels noodzakelijk zijn. Wel is het fijn dat er nu een document ligt waarop men kan worden aangesproken.' Dat er geen sancties aan het niet-naleven van de code verbonden zijn, maakt volgens Van Riessen niet uit. 'Bij voldoende draagvlak hebben regels ook zonder sancties zin. Er is binnen het familierecht duidelijk behoefte aan minder escalerend werken en meer overleg.'
De code geldt nu alleen voor de zo'n duizend leden van de vFAS, maar doel van het bestuur is dat ook niet-leden zich aan de code gaan houden. Met minder vechtscheidingen als resultaat. 'Aangezien de gedragsregels worden herzien, is nu het moment om aandacht te vragen voor onze code. We hebben contact gelegd met de NOvA en de commissie-Loorbach. De NOvA is positief en we hopen dat ze zich hard gaan maken voor het vastleggen van de code in gedragsregels, zodat de code voor alle familierechtadvocaten gaat gelden en men ook tuchtrechtelijk aangesproken kan worden. Dat is afwachten.' ■

Gedragscode voor de vFAS-advocaat

1. De vFAS-advocaat is vanaf het begin transparant over de hoedanigheid waarin hij optreedt: als mediator of als advocaat van één van de partijen.
2. De vFAS-advocaat ontmoedigt opvattingen waarbij zaken gewonnen of verloren worden.
3. De vFAS-advocaat staat een constructieve en oplossingsgerichte benadering voor.
4. De vFAS-advocaat probeert de emoties van de cliënt te reguleren en een conflict te voorkomen dan wel te de-escaleren.
5. De vFAS-advocaat stelt zich respectvol op in relatie tot alle betrokkenen in het proces.
6. De vFAS-advocaat stimuleert en staat open voor overleg.
7. De vFAS-advocaat start in beginsel de zaak niet met een procedure, maar met een 'eerste brief' aan de wederpartij of overleg met (de advocaat van) de wederpartij.
8. De vFAS-advocaat houdt rekening met de belangen van de kinderen en informeert over de juridische, emotionele en financiële impact van de scheiding.
9. Van de vFAS-advocaat wordt verwacht dat hij de cliënt informeert over de juridische, emotionele en financiële impact van de scheiding.
10. De vFAS-advocaat staat zijn cliënt deskundig bij.

CIVIELE CASSATIE, PROCESBEGELEIDING OF PREJUDICIËLE VRAAG BIJ DE HOGE RAAD?

Alt Kam Boer advocaten

Zie onze website **www.altkamboer.com** voor een track record over de afgelopen 17 jaar.
Vaste prijsafspraken mogelijk.

Info: mr H.J.W. Alt
PB 82228, 2508 EE Den Haag
T: 070 - 358 94 79 | F: 070 358 51 97
E: alt@altkamboer.com

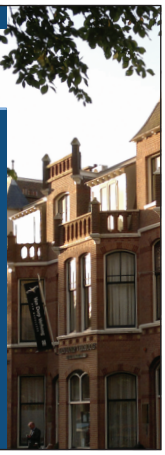

Hoe zou het zijn als jij

– ondernemende advocaat – de mogelijkheid zou hebben om je vak uit te oefenen vanuit een nèt even wat relaxtere omgeving? Midden in het gezellige centrum van Wijchen heb je de kans om je praktijk op het gebied van ondernemingsrecht, vastgoedrecht of omgevingsrecht voort te zetten óf op te bouwen, afhankelijk van waar je nu staat in je carrière.

Wij, Caren Schipperus, Frank Janzing en Pieter van Goor, hebben een gespecialiseerde praktijk, gericht op ondernemingen, ontwikkelaars, bouwbedrijven, vastgoedeigenaren, beleggers en particulieren. Onze cliënten zijn gevestigd door heel Nederland. We hebben een degelijke backoffice, een state-of-the-art digitale werkomgeving en – niet onbelangrijk – goede koffie.

Wij hebben een businessplan gemaakt voor de toekomst en zoeken twee collega's om mee te bouwen aan het nieuwe kantoor dat per 1 januari 2018 van start gaat.

Bel of mail met Caren voor meer informatie op 06-13311453 of schipperus@jbs-advocaten.nl. Natuurlijk behandelen we ieder contact vertrouwelijk.

14,7 JAAR

DUURT GEMIDDELD EEN HUWELIJK

Betrouwbare informatie over scheiden en mediation vindt u op **verder-online.nl**

NEDERLANDSE VERENIGING
Familierecht
Advocaten
Scheidingsmediators

www.unicaschutte-ict.nl/digitaal-procederen/

unica schutte ICT
samen maken we de toekomst
&
In Eerste Aanleg

WET COMPUTERCRIMINALITEIT III

WIE CONTROLEERT DE HACKENDE POLITIEAGENT?

DOOR / TON BENNINK

De 'hackwet', die momenteel bij de Eerste Kamer ligt, geeft het online opsporen van bewijs een wettelijke basis. Er zijn zorgen over de controlemogelijkheden.

De nieuwe Wet computercriminaliteit III maakt hacken door opsporingsambtenaren mogelijk. De politie mag gebruikmaken van lekken in de computersystemen van verdachten zonder deze te melden, maar ook spionagesoftware inzetten om bewijs boven tafel te krijgen. Bovendien mag ze in het kader van de handhaving sites uit de lucht halen of verstoren. Controle vindt achteraf plaats door de Inspectie van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Jan-Jaap Oerlemans, onderzoeker bij het centrum eLaw van de Leidse universiteit promoveerde dit jaar met een proefschrift over opsporing bij cybercrime Investigating Cybercrime.[1] Hij onderzocht hoe bewijs te verzamelen in cybercrimezaken, hoe de bevoegdheden zijn genormeerd en of dat voldoende is. De Leidse wetenschapper zit te springen om jurisprudentie op dit gebied. 'Nu heeft de Inspectie Veiligheid en Justitie dat onder het ministerie valt het mandaat om de hackbevoegdheid te controleren, maar dat doet ze vooral op procedures, niet op rechtmatigheid. Het is heel interessant om te volgen hoe vaak take downs en verstoring plaats gaan vinden en of de politie toch niet meer gaat doen dan dat ze mag. Ik voorspel nu al dat over vier jaar een voorstel voor een Wet computercriminaliteit IV het licht ziet. De ontwikkelingen gaan razendsnel.' Dat er een wettelijke grondslag moet komen voor hacken in de opsporing, daar is Bob Kaarls van Kaarls Straf-

Jan-Jaap Oerlemans

rechtadvocaten in Den Haag, onder meer advocaat van vier verdachten van online aanvallen op banksystemen, van overtuigd. Nu handelt de politie volgens Kaarls soms zonder de benodigde BOB-vorderingen van het OM. 'Het komt voor dat structureel onderzoek verricht wordt in digitale bestanden zonder dat overwogen wordt dat dit stelselmatig informatie inwinnen is van een bepaalde persoon. In de Contextzaak werd bijvoorbeeld een politieman Facebookvriend van een verdachte van het ronselen voor de jihad.[2] Ook wordt zonder enige noodzaak na aanhouding iemand zijn smartphone leeg getrokken waarin zijn hele privéleven staat opgeslagen. Ik ben niet tegen de wet, maar pleit voor voldoende waarborgen.'

LEGE HULS

Ook Oerlemans wil meer waarborgen en controle, al bekijkt hij het hacken van verdachten vooral vanuit de opsporingskant. Hij is blij met het bezwaar van de verdediging in de zaak-Aydin C. die op 16 maart veroordeeld werd tot tien jaar cel voor het bezit van kinderporno, (poging tot) aanranding en afpersing van minder- en meerderjarigen. Voormalig raadsman van Aydin C., Christian van Dijk van Van Dijk Advocatenkantoor in Utrecht, diende bij de rechtbank met enig succes (de verzoeken werden deels gehonoreerd, de bezwaren werden grotendeels verworpen) verzoeken tot onderzoek in naar de door de politie ingezette spionagesoftware. Volgens hem werd deze zogenoemde 'keylogger' voor meer dan alleen analyse van toetsaanslagen gebruikt en ontbrak de wettelijke basis voor de inzet. De rechter verwierp weliswaar het merendeel van de bezwaren, maar Van Dijk verwacht dat de zaak uiteindelijk aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wordt voorgelegd omdat diverse punten in de zaak volgens hem niet deugen. 'De rechter-commissaris had wel een machtiging afgegeven voor de inzet van de keylogger, zoals de wet het voorschrijft. Het probleem was dat deze rechter-commissaris niet wist welk middel er precies werd ingezet en welke functies het middel had: de afgegeven machtiging was op die manier een lege huls.'

> 'Ik sluit niet uit dat de zaak uiteindelijk aan het Europese Hof wordt voorgelegd'

VORMVERZUIM

Oerlemans vindt de rechter te weinig kritisch. Zo ging deze volgens hem niet in op de vraag of er een wettelijke basis is voor het maken van schermafbeeldingen. Hij is het eens met Van Dijk dat er onvoldoende mogelijkheden voor de verdediging waren om de opsporing te controleren. Oerlemans: 'Het ontbreekt ons aan jurisprudentie. Ik begon mijn promotieonderzoek naar digitale opsporing in 2010. Er was niets. De laatste twee jaar hebben we eindelijk een zaak over infiltratie en een zaak over stelselmatige infiltratie gezien waarin de rechter uitspraak doet over de opsporingsmethoden. In de praktijk wordt veel bewijs vergaard via internet, maar te weinig getoetst of dat rechtmatig gebeurt. Dat is kwalijk voor het vakgebied, maar natuurlijk ook voor de verdachten. Ik snap wel dat de advocatuur weinig bezwaar maakt. De sanctie op vormverzuim is vaak de constatering dat er verzuim is gepleegd en dat leidt niet tot bewijsuitsluiting. Dus waarom zou je moeite doen?' Omdat er toch altijd kans is op bewijsuitsluiting of subsidiair in het ▶

De Wet computercriminaliteit werd in december vorig jaar door de Tweede Kamer aangenomen en ligt nu bij de Eerste Kamer. Op 20 juni hield de senaat een deskundigenbijeenkomst waarin ook Oerlemans zijn bezwaren toelichtte. Namens het OM zei officier van justitie Martijn Egbers dat zijn organisatie nu nog met de handen op de rug te moeten vechten omdat criminelen zich gemakkelijk anoniem online kunnen bewegen. 'Om beter op te kunnen treden tegen dit soort vormen van criminaliteit, is de bevoegdheid nodig om heimelijk en op afstand geautomatiseerde werken te betreden en zeer gericht data te verzamelen die relevant zijn voor onderzoek. Dat kan slechts een IP-adres zijn, maar het kan ook meer zijn. Deze mogelijkheid zal alleen worden ingezet bij verdenking van ernstige strafbare feiten en pas na een professionele toetsing binnen het Openbaar Ministerie en uiteraard een afweging en machtiging van de rechter-commissaris.'
Hans de Vries, hoofd van het Nationaal Cyber Security Centrum benadrukte de dreiging in het digitale domein. 'Wij kunnen het ons niet veroorloven om achterover te leunen. De komende jaren zullen we extra stappen moeten zetten. Ik zal u eerlijk zeggen dat ik, als ik verkeerde bedoelingen had gehad, wel cybercrimineel zou zijn geworden en geen klassieke bankrover. De potentiële opbrengsten zijn hoog en de kans om opgepakt te worden bij een ramkraak is een stuk groter dan bij relatief veilig achter een anonieme pc zitten.'
Axel Arnbak, docent Universiteit van Amsterdam en advocaat De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam, wees er op dat hacken over de grens door Nederlandse opsporingsambtenaren een schending van het internationaal recht is en alleen is toegestaan als er acuut gevaar voor lijf en leden is.

verlagen van de straf, stelt Bob Kaarls. 'Het recht beweegt zich op golven. We zitten nu op een golf waarin vormverzuim bijna nooit tot niet-ontvankelijkheid van het OM leidt. Maar toch moeten we als advocatuur blijven ageren. Het kan wel tot bewijsuitsluiting of aanpassing van de strafmaat leiden. Bovendien kan het best zo zijn dat de Hoge Raad het een keer genoeg vindt. In dit land lopen we voorop als het gaat om het toepassen van nieuwe opsporingsmogelijkheden. Je zag het in het Passageproces. Op de dag dat het hof uitspraak deed dat een kroongetuige was toegestaan, maakte het OM bekend dit middel vaker in te zetten. We zijn kampioen in telefoontaps, ook in minder ernstige zaken. Ik vrees ook hier voor wildgroei.'
Als Kaarls' stelling klopt dat we vooroplopen met het toepassen van nieuwe opsporingsmogelijkheden dan zal ook het digitaal recherchéren een vogelvlucht nemen. Want we hebben veel cybercrimekennis in dit land, zegt Oerlemans. 'Onze cybercrimedeskundigheid is groot, we hebben een Team High Tech Crime van tweehonderd mensen dat zich daar dagelijks mee bezighoudt, we hebben een landelijk officier van justitie cybercrime, regionaal bestaan er teams Digitale Expertise bij de politie en elk parket heeft een gespecialiseerde officier in cybercrime. De rechterlijke macht heeft een eigen Kenniscentrum Cybercrime en we geven cybercrime bijna dezelfde prioriteit als terrorisme.'[3]
Van Dijk twijfelt aan de deskundigheid van de rechterlijke macht. 'Tijdens mijn verzoeken om meer onderzoek naar de opsporing en het opsporingsmiddel keek ik geregeld in nogal glazige ogen. Ik heb zelfs een keer een rechter-commissaris moeten uitleggen hoe een computersysteem werkt, op dat terrein is nog wel winst te behalen.' Hij vindt dat vooraf, tijdens en ná de inzet van spionagesofteware een controle dient plaats te vinden door een gespecialiseerde rechter. Daarnaast dient een onafhankelijk instantie het in te zetten geheime middel te keuren. Ook moet er volgens Van Dijk een mogelijkheid komen voor de verdediging om onderzoek te (laten) doen naar de ingezette software.

Christian van Dijk

Bob Kaarls

TAKE DOWN

Naast hacken in een computersysteem wordt het dankzij de nieuwe wet ook mogelijk een take down bevel te geven of een website te verstoren in het kader van de handhaving, zegt Oerlemans. 'Belangrijk, zeker ook bij zedenzaken en jihadisme, maar dan moet wel de juiste procedure worden gevolgd en de naleving daarvan gecontroleerd.'
De voor de inhoud verantwoordelijke moet worden aangesproken. Bij geen gehoor volgt de beheerder van de website om vervolgens aan te kloppen bij de hostingprovider en providers als Ziggo. 'Het is heel boeiend om te kijken hoe dit gaat gebeuren. Het uit de lucht halen van een website is een vergaande maatregel. In Turkije halen ze heel YouTube van het internet bij een onwelgevallig filmpje. Hier zie ik dat niet gebeuren, maar wat als iemand op een forum een bericht plaatst op Maroc.nl dat niet door de beugel kan? Neemt de opsporing dan ook de moeite om al die stappen te volgen? Of wordt bijvoorbeeld gelijk Maroc.nl uit de lucht gehaald? Advocaten spelen hierin een heel belangrijke rol. Er komt een klachtenregeling, maar wie stapt er naar de rechter omdat de juiste procedure niet is gevolgd? Websitehouders zelf zie ik dat niet zo snel doen, omdat het alleen maar gedoe oplevert. En wat als er een heel netwerk aan computers onklaar wordt gemaakt, terwijl het niet tot een strafzaak komt? 'Dan wordt de rechter overgeslagen.'
Oerlemans roept op tot meer reuring. 'Ik hoor alleen hoogleraren privacy over de Wet computercriminaliteit, maar nog te weinig hun ambtsgenoten van strafrecht. Misschien is het te technisch, maar senatoren en rechters verdiepen zich ook. Het moet dus wel kunnen. En ook de advocatuur zou zich meer moeten specialiseren. Als een natuurlijk tegenwicht en ter bescherming van de betrokkenen.'
Volgens de Groningse hoogleraar Straf- en Procesrecht Hein Wolswijk, kan het best zo zijn dat de wet 'per saldo' wat weinig aandacht krijgt. 'Ik houd me vooral bezig met de materiële en niet de formele kant van de wet. Wat mijn collega's betreft, daar heb ik niet zo'n zicht op. Misschien dat meespeelt dat er veel aandacht gaat naar de modernisering van het Wetboek van Strafvordering.' ■

NOTEN

1 https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/44879.
2 https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/46219.
3 https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Gerechtshoven/Gerechtshof-Den-Haag/Over-het-gerechtshof/Organisatie/Paginas/Kenniscentrum-Cybercrime.aspx.

ACADEMIE VOOR GEZONDHEIDSRECHT

Vanwege onze bewuste specialisatie in gezondheidsrecht, onze topdocenten uit de rechtspraktijk en wetenschap en de uitstekende cursuslocaties is de Academie voor Gezondheidsrecht dé aanbieder van bij- en nascholing op het gebied van gezondheidsrecht.

AANKOMENDE STUDIEDAGEN

03/10 Klacht- en tuchtrecht en kwaliteits regulering in de gezondheidszorg
5 PO NOvA - basis

31/10 Mededinging in de gezondheidszorg
5 PO NOvA - basis

02/11 3-daagse Basiscursus gezondheidsrecht
15 PO NOvA - basis

Voor meer informatie en inschrijven:
www.avgr.nl

netlaw

Netlaw is sinds 1990 *hèt* samenwerkingsverband van onafhankelijke advocatenkantoren in Nederland. Op dit moment maken circa 400 advocaten deel uit van de vereniging.

De Netlawkantoren werken samen op het gebied van **kennisdeling**, **management & organisatie**, **marketing & communicatie** en **opleiding & ontwikkeling**. Netlaw heeft zijn eigen door de Nederlandse Orde van Advocaten erkende opleidingsinstelling, de **NetlawAcademy**.

netlaw.nl **netlawacademy.nl**

OVER DE GRENZEN IN DE GELDERSE VALLEI

Legal Valley bundelt de krachten in het Gelderse juridische landschap. 'Er zit hier enorm veel knowhow, misschien wel meer dan op de Zuidas.'

DOOR / JOLENTA WEIJERS
BEELD / JAN ADELAAR

Ze zitten er ontspannen bij, Fred Hammerstein en Marcel Hielkema. De heren zijn dan ook ten volle overtuigd van hun verhaal: dat Gelderland er met 'hun' Legal Valley een prachtige club bij heeft.
Een *valley* van de grond tillen is hip, zeker in Gelderland. Je had er al *Health Valley* (in en rond Nijmegen), *Food Valley* (in en rond Wageningen) – en *Logistics Valley* (zuidelijk Gelderland en de Liemers). Sinds kort is er ook *Legal Valley*: een bundeling van juridische spelers in de provincie. Wat de *valleys* gemeen hebben, is hest woord 'innovatie'. Vernieuwing, verbetering van de sector, is hun primaire reden van bestaan. Legal Valley ziet zich wat dat betreft voor een extra uitdaging gesteld, want in het juridische landschap wordt de behoudende route het meest bewandeld. En hoewel daar met het oog op de rechtsbescherming veel voor te zeggen valt, moet de branche ook nieuwe wegen verkennen.

DENKKRACHT

'Het veld ontwikkelt zich van puur juridisch tot meer maatschappelijk. Om innovatief te zijn, moeten juristen hun denkkracht inzetten om over

hun eigen grenzen heen te kijken,' zegt Fred Hammerstein. Als voormalig lid van de Hoge Raad en voormalig president van het Gerechtshof Arnhem werpt hij zich tegenwoordig graag op als bestuursvoorzitter van Legal Valley.
Gelderland is nadrukkelijk aanwezig in het juridische veld. De rechtbank zit er met haar militaire kamer. Het Gerechtshof heeft er naast de 'gewone' meervoudige kamer een penitentiaire kamer, militaire kamer en pacht- en grondkamer. Daarnaast herbergt de provincie de juridische opleidingen van de Radboud Universiteit en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. *Last but not least* telt de provincie vierhonderd advocatenkantoren waar zo'n twaalfhonderd advocaten werken.

NACHTJE SLAPEN

De Rechtspraak, zegt Hammerstein, heeft overigens een nachtje moeten slapen over haar deelname. 'Legal Valley wordt betaald uit subsidies en partnerbijdragen. De Rechtspraak vroeg zich aanvankelijk af of het ethisch verantwoord was om zich aan te sluiten. Of het rechtsstatelijk is. Het antwoord is gelukkig een volmondig 'ja'. Als je elkaars werk niet beïnvloedt, maar branchebrede progressie nastreeft, is er niets aan de hand.'
Naast Hammerstein zit Marcel Hielkema, directeur van advocaten- en notarissenkantoor Dirkzwager (met vestigingen in Arnhem en Nijmegen) en de geestelijk vader van Legal Valley. Van hem kwam het idee voor een club die de hekken tussen de juridische velden beslecht. 'De advocatuur, de rechtspraak, het onderwijs, overheden: ze staan allemaal voor dezelfde uitdagingen en hebben allemaal dezelfde maatschappelijke belangen, maar er was weinig onderling contact. Dat is toch gek?'

EUREKA

Dat het eureka voor krachtenbundeling juist van Dirkzwager komt, is overigens niet verwonderlijk. Het kantoor staat bekend als één van de eerste dat zijn juridische bibliotheek openbaar toegankelijk maakte. Het delen en verbinden zit de Arnhemse en Nijmeegse advocaten in het bloed.
De gedachte voor een juridische kruisbestuiving is in Gelderland in goede aarde gevallen. Sinds Legal Valley eind vorig jaar het licht zag, hebben zich juristen uit allerlei geledingen aangesloten: de provincie Gelderland, de gemeenten Arnhem, Nijmegen en Zutphen, het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, de Rechtbank Gelderland, het Openbaar Ministerie Oost-Nederland, de orde van advocaten, de Radboud Universiteit, de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, VNO-NCW Gelderland en Ondernemers Kontakt Arnhem.
Die laatste organisaties zijn van belang omdat Legal Valley niet alleen ontwikkelingen als digitalisering en de veranderende rol van juristen bij de kop pakt. Een tweede doelstelling is Gelderland nationaal en internationaal op de kaart zetten als juridische regio.

> 'Het moet echt Gelders blijven, anders verwatert het'

DRIFTIG

Hielkema: 'Door het opkomen van de andere *valleys* zie je bijvoorbeeld vraag ontstaan naar specifieke juridische kennis. Zo zitten twee van de drie topkantoren in de gezondheidszorg in Gelderland: Dirkzwager en Nysingh. Je ziet, dankzij *Energie made in [Arnhem]*, hetzelfde gebeuren op energiegebied. Partijen als universiteiten spelen al driftig in op die kennisbundeling in de regio. Net als het bedrijfsleven – Unilever en Heinz hebben bijvoorbeeld onderzoekscentra in respectievelijk Wageningen en Nijmegen. Waarom zouden juristen dan achterblijven?'
Hammerstein: 'De vanzelfsprekendheid om een kantoor op de Zuidas te zoeken, moet eraf. In Gelderland zit ontzettend veel knowhow, en op onderdelen misschien nog wel beter ook.' Hielkema: 'Daarom moet Legal Valley echt Gelders blijven. Als je het naar landelijk niveau tilt, verwatert het.'
De mogelijke winst voor advocatenkantoren daargelaten: voorop staat de maatschappelijke ontwikkeling van het vak. Vandaar ook dat Legal Valley jaarlijks het congres 'Maatschappij & Recht' houdt. Het eerste, in maart, trok ruim driehonderd bezoekers en had als thema 'Privacy, lust of last?'. Het slotdocument is aangeboden aan de Autoriteit Persoonsgegevens. Het volgende congres, in 2018, gaat over 'De jurist van de toekomst'.

FAMILIERECHTADVOCATEN

Bij dit soort onderwerpen, zeggen Hammerstein en Hielkema desgevraagd, vind je het belang van Legal Valley voor bijvoorbeeld familierechtadvocaten. 'Ook zij hebben immers te maken met zaken als digitalisering. En ook zij moeten nadenken over hun maatschappelijke rol.'
In september lanceerde Legal Valley een vacaturebank. Niet alleen voor advocaten, maar voor allerlei juridische banen. Het moet de *go to*-website voor Gelderse hr-managers worden.
Legal Valley houdt elk kwartaal een juridisch kenniscafé. Daar komen onderwerpen aan de orde als 'De scheiding der machten', 'De verwarde mens' en 'De weerbare overheid'. Doel is steeds de samenwerking tussen partijen en de juridische grenzen te onderzoeken.
De tevredenheid over 'hun' club is vooral tijdens de kenniscafés ontstaan, zeggen Hammerstein en Hielkema. 'Dan blijkt dat er veel behoefte is aan zo'n verbond. Elkaar kennen helpt je vooruit. En dat is precies wat we willen. De hoofdofficier van justitie en de deken van de orde van advocaten hebben elkaar inmiddels vaker ontmoet dan ooit tevoren.'

Weg met het slachtoffer

DOOR / PETER PLASMAN

Het spreekrecht voor slachtoffers of hun nabestaanden tijdens een strafproces is te ver doorgeschoten, betoogt advocaat Peter Plasman. Daarmee nemen we afscheid van de onschuldpresumptie.

Het slachtoffer heeft recht op ons aller mededogen, hem of haar is op onrechtmatige wijze onrecht aangedaan. Het slachtoffer is onmachtig, zit vol verdriet en wraakgevoelens en wil daar uiting aan geven. Er is niemand die daartussen wil komen.
Dit is altijd zo geweest. In de laatste decennia van de vorige eeuw is de strafprocessuele erkenning van het slachtoffer op gang gekomen door hem beetje bij beetje meer een eigen positie in het strafproces te geven, met als eerste aanzet het kunnen indienen van een simpele vordering tot schadevergoeding van maximaal 1500 gulden. Inmiddels zijn we zo ver dat het slachtoffer mee mag praten over het bewijs en ook mag vertellen wat de dader (hier vergis ik mij maar daar kom ik straks op) allemaal moet gaan overkomen.
Altijd wanneer ik het hierover heb, dringt zich de vraag op: 'Hoe heeft het zover kunnen komen en wat gaan we hier aan doen?' En direct daarna: 'Waar gaat dit eindigen?'.
Neem de zaak 'Het meisje van Nulde'. De dader is veroordeeld tot twaalf jaar en tbs met dwangverpleging omdat hij het meisje Rowena, zijn stiefdochter, heeft gedood, het lijkje een tijd in de vriezer heeft bewaard en dat uiteindelijk in stukken door heel Nederland heeft gedumpt, het hoofdje bij Nulde.
De dader heeft zijn straf erop zitten en ondergaat tbs-behandeling waarvan deze zomer een verlenging aan de orde was.
De vader van het meisje en ook haar zus laten als nabestaanden de zaak niet los, zitten er bovenop en hun boodschap komt erop neer dat dit monster nooit vrij mag komen.
De vader wilde spreekrecht tijdens de verlengingszitting en hij schreef een brief die voorgelezen moest worden. Maar spreekrecht kon niet, want daar voorziet de wet niet in. En de brief voorlezen kon ook niet, de rechter wilde wel maar kon niet.
De rechter wilde wel? Waarom wil een rechter tijdens een verlengingszitting een brief van een nabestaande voorlezen? De strekking van de brief was de rechter duidelijk, hij had hem al gelezen. Waarom leest de rechter zo'n brief? De schrijver wilde de dader laten weten wat hij had aangericht.
Het gaat hier echter om de noodzaak van verdere behandeling. Dat is werk voor deskundigen en dat was de nabestaande niet.
Hier werd de eisende nabestaande een plek toegekend die er niet voor hem was. De enige plek was de publieke tribune.
Nou kan hier tegengeworpen worden dat het hier een confrontatie was tussen de nabestaande en de dader en dat moet toch kunnen. Ja, maar wel op de juiste plek. Is een verlengingszitting van een afgestrafte dader de plek voor zo'n confrontatie? Natuurlijk niet.
Later die dag vertelde de vader bij Humberto Tan dat hij zich erkend voelde, hij was gehoord. Ik zag het meer als een fopspeen. De vader spant zich in, geeft zich emotioneel helemaal bloot en denkt dat hij gehoord is. Letterlijk genomen klopt dat wel, maar de verwachtingen gaan verder dan dat. Op de beslissing van deze rechter heeft deze vader geen enkele invloed. Daarin wordt hij gefopt. Zou hij onverhoopt toch

enige invloed hebben, ja, dan worden wij gefopt.
De persoon waar het slachtoffer het doorgaans in het strafproces op heeft voorzien, is niet de dader die zijn straf al heeft uitgezeten, maar de verdachte. Want die zit daar niet voor niets, toch? De praktijk is dat met grote regelmaat het slachtoffer los kan gaan op de verdachte.
Dat wordt vaak verkocht met de stelling dat het slachtoffer eindelijk een positie heeft gekregen gelijkwaardig aan die van de verdachte. Het bezwaar was immers dat het strafproces alleen om de dader draaide. Tja, maar wel met de bedoeling van de initiator van het proces om degene 'om wie het draait' soms heel lang op te sluiten.

SUPERIEUR

Het argument dat het strafproces draait om de dader is een vals argument, omdat daarmee ten onrechte wordt gesuggereerd dat het strafproces draait om het belang van de dader.
De positie van het slachtoffer is ook helemaal niet gelijkwaardig aan die van de verdachte, het slachtoffer is inmiddels superieur.
Pak de persrichtlijn er maar bij:

- 3.5.4 Er mogen geen beeld- en geluidopnames worden gemaakt van getuigen, deskundigen, slachtoffers en publiek.
- 3.5.5 Ook van de verdachte mogen zonder zijn/haar toestemming geen beeldopnames worden gemaakt. Zijn/haar stem mag wel worden opgenomen (bij bezwaar beslist de rechter, hij weegt het belang van de openbaarheid af tegen het privacybelang van de verdachte. Belang van de openbaarheid wanneer het slachtoffer spreekt, is er kennelijk niet).

Waarom eigenlijk mag de stem van het slachtoffer niet en de stem van de verdachte wél worden opgenomen?
Wanneer het slachtoffer een toe te voegen advocaat wenst, zal deze aan eisen moeten voldoen, het is specialistische materie. De strafrechtadvocaat echter die de verdachte bijstaat, heeft zich conform de wensen des tijds gespecialiseerd in het strafrecht, met meestal een broertje dood aan het civiele recht.
Maar terwijl de vorderingen van benadeelde partijen in hoogte oplopen en in complexiteit toenemen, moet de strafrechtadvocaat dat van de Raad voor Rechtsbijstand er maar bij doen. Een civilist voor dat deel toevoegen, kan echt niet, het is ook allemaal niet zo moeilijk. Dat er al vorderingen van een miljoen zijn toegewezen, maakt dat niet anders.
Waarom eigenlijk wel gespecialiseerde gefinancierde rechtshulp voor het slachtoffer en niet voor de verdachte?
De superioriteit van het slachtoffer komt vooral tot uiting in zijn rol als ongeleid projectiel. Procesdeelnemers kunnen tot de orde geroepen worden, formeel of informeel. Of zij houden zich in. De verdachte het meest duidelijk, die is vaak – niet altijd – bezig met de vraag hoe die zich het best kan gedragen om er zo goed mogelijk vanaf te komen; een beperking in het gedrag die het slachtoffer niet kent.
Professionele procespartijen hebben hun vaste rol, het slachtoffer kiest zijn eigen rol en kan ver, en met regelmaat veel te ver gaan.

KOEN EVERINK

Onlangs twitterde Saskia Belleman over de zaak-Koen Everink. De broer van het slachtoffer ging los op de (ontkennende) verdachte maar nam nu ook de advocaat mee met termen als 'hoe durft ie' en 'afleidingsmanoeuvres'. Hij werd door de voorzitter afgekapt, moest tijdens een schorsing de passages over de advocaat verwijderen, maar na de hervatting ging het toch weer een tijdje door.
Rechters hebben het zichtbaar lastig hiermee, terwijl zij met name degenen zijn die moeten optreden om ook het slachtoffer in het gareel te houden.
Off the record geven veel rechters aan dat zij in hun maag zitten met het optreden van slachtoffers ter zitting en dat zij met name de laatste uitbreiding van het spreekrecht een gedrocht vinden.
Zou er in Nederland een rechter te vinden zijn die zijn oordeel over de bewijsvraag laat beïnvloeden door wat het slachtoffer (uiteraard anders dan als getuige) te melden heeft?
Rechters houden al sinds jaar en dag rekening met het leed dat is aangericht. Wanneer een rechter moet worden voorgelicht over het leed dat wordt aangericht door het verlies van een kind, om tot een goede beslissing te komen, dan deugt hij niet voor zijn vak.
De advocaat, ook bij uitstek gehouden om in te grijpen, zit ondertussen in dubio. Wanneer grijp ik in? Moet ik strak formalistisch zijn om te horen dat voor de rechtbank nu nog niet het moment is om de spreker te onderbreken of te corrigeren. Of wacht ik de ontwikkeling nog even af? Straalt nu ingrijpen straks niet af op mijn cliënt? Bedenk daarbij dat het hartverscheurend kan zijn wat een zeer geëmotioneerd slachtoffer naar voren brengt.
Ondertussen krijgt de cliënt het over zich heen en die begrijpt wellicht de afwegingen van zijn advocaat niet goed. Waarom doet hij niets, dit kan toch niet?
In het slechtste geval komt hierdoor de vertrouwensrelatie tussen de advocaat en de cliënt onder druk te staan.

SWINGERSFEEST

Een stel had een swingersfeest bezocht. Op enig moment denkt de vrouw twee slokken spa te drinken, maar het was GHB. Ze gaat *out*, diepe slaap. Mijn cliënt, zelf ook niet meer nuchter, meent het te herkennen als een GHB-slaapje dat ze vaker had en rijdt naar huis, bij aankomst blijft de vrouw te zijn overleden.
Rechtbank: vier maanden, dood door schuld, hij had meteen medische hulp moeten regelen. In hoger beroep kon de zaak echt naar beide kanten gaan. De sprekers waren de kinderen van de vrouw en de broer. ▶

Mijn cliënt had bij de voorbereiding aangegeven dat er niet moest worden ingegrepen. Voor dat ingrijpen, bleek er genoeg aanleiding: 'Als jij er niet was geweest, leefde mijn moeder nog. Welke man laat toe dat zijn vrouw drugs gebruikt? Jij hebt haar gewoon vermoord. Met je schijnheilige ontkenningen en smoesjes, je hebt haar de dood ingejaagd.' Door niemand werd er ingegrepen.
Wanneer vrijspraak zou zijn gevolgd (hetgeen niet het geval was), hadden de nabestaanden aan hun eigen perceptie kunnen vasthouden, mijn cliënt bleef in hun ogen toch gewoon een schoft.
Maar hoe is dat wanneer slachtoffers echt op de verkeerde losgaan, als blijkt dat de verkrachter een ander dan de verdachte is? Dat moet én voor de verdachte én voor het slachtoffer welhaast een traumatische ervaring zijn.
Ik heb zelf de indruk dat het optreden van slachtoffers ter zitting niet van grote invloed is op de beslissingen van artikel 348 en 350 Sv. Dat is uiteraard iets geheel anders dan stellen dat het lot van de slachtoffers niet van invloed is. Maar het optreden ter zitting maakt niet een wezenlijk verschil.

FOPSPEEN

Slachtoffers kunnen zich uiten, kunnen hun emoties kwijt en hopen wellicht of verwachten zelfs dat zij daarmee de cruciale beslissingen wél beïnvloeden. Wanneer slachtoffers ten onrechte verwachten dat hun optreden van invloed is dan is het slachtofferrecht op dat onderdeel een fopspeen.
Maar als het nu zo is dat slachtoffers zich goed kunnen vinden in hun hedendaagse rol en dat de rechters zich los van hun optreden blijven houden bij de feiten en in geval van een veroordeling zelf goed zicht blijven houden op de strafbepalende omstandigheden en zich niet laten meeslepen, waar zit dan mijn zorg? Logischerwijs zit een deel van mijn zorg in het feit dat uiteindelijk niet meetbaar is of rechters niet toch op een verkeerde manier beïnvloed worden door wat er aan leed wordt gepresenteerd. En wanneer zij zeggen de zaken goed te kunnen scheiden, ziet dat dan ook op onbewuste processen?
Maar mijn grootste zorg ziet op iets anders. Met het opkomende slachtoffer en de noodzaak die in het bestaande strafproces in te passen, hebben wij op een bepaald moment afscheid genomen van een cruciaal element in de rechtsstaat. Dat is gebeurd om pragmatische redenen: we hebben een strafproces waarin aan het eind de beslissing over daderschap wordt genomen, en we hebben slachtoffers die zich tijdens dat proces met de dader willen bemoeien. En die twee onmogelijk met elkaar te combineren uitgangspunten moeten toch gecombineerd worden.
Mijn bezwaar treft niet het slachtoffer dat de rechter informeert over het leed dat is aangericht, de schade die is veroorzaakt. Ook niet het op eenvoudige wijze inbrengen van de schade. Zelfs niet het inbrengen van een meer complexe en meer omvangrijke schade op voorwaarde van adequate civiele rechtsbijstand voor beide partijen, eiser en gedaagde.
Mijn bezwaar betreft de brug die te ver was met de laatste uitbreiding: het onbeperkt mogen praten en zich met alles mogen bemoeien.

ONSCHULDPRESUMPTIE

Het tekeer mogen gaan tegen de dader. En ik zou nog terugkomen op deze vergissing, die ik ook aan het begin maakte, omdat ik het heb over dader en niet over verdachte. Maar het is eigenlijk geen vergissing, want er wordt namelijk tekeergegaan tegen de dader, althans in de perceptie van het slachtoffer. Maar door dat toe te staan, zelfs te faciliteren en soms te stimuleren, wordt er meegewerkt aan het beeld dat daar niet de verdachte maar de dader zit. Het cruciale element van de rechtsstaat waarvan we daarmee afscheid nemen is de onschuldpresumptie.
De realiteit is dat we iemand van wie de schuld niet is vastgesteld object maken van de woede die bij de dader thuishoort. En dan wordt de verdachte tijdens het proces de dader, terwijl de weg daarnaar toe bij wet is voorzien. Dan kun je praten als Brugman, maar dan heb je de onschuldpresumptie laten vallen.
Noodzakelijk gevolg van het bestaan van de onschuldpresumptie is dat de ingrepen tegen de verdachte slechts plaatsvinden voor zover die strikt noodzakelijk zijn. Het fulmineren tegen een verdachte ter zitting is iets wat de verdachte moet ondergaan, maar dat absoluut niet strikt noodzakelijk is. Doordat dat fulmineren onderdeel is geworden van de behandeling ter zitting schuift de verdachte al in dat stadium op richting dader.
Een verdachte heeft recht op bescherming waar de dader dat soms niet heeft. De verantwoordelijkheid voor die bescherming ligt in de eerste plaats bij de zittingsrechter. Op een aantal punten kan de verdachte vaststellen dat die bescherming hapert. Zie hiervoor het stemgeluid. De verdachte mag niet gefotografeerd worden maar wel getekend. Elke tekortschietende bescherming maakt dat de verdachte verder opschuift richting dader, want voor de dader komt het niet zo nauw als voor de verdachte.

WRAKING

Dit alles leidt er naar mijn mening toe dat de eerlijkheid van het proces in het gedrang komt, in elk geval op een specifiek punt.
Ik wil op dat specifieke punt de parallel trekken met de wraking.
Er zijn maar heel weinig wrakingsbeslissingen waarin wordt vastgesteld dat de rechter niet onpartijdig was. Het blijft bijna altijd bij de meer subjectieve variant, namelijk dat de schijn van partijdigheid is gewekt.

Met andere woorden: de perceptie van de verdachte, mits objectief gerechtvaardigd, daar gaat het om bij wrakingsbeslissingen.
Welke perceptie moet de verdachte hebben die ter zitting wordt behandeld als dader? De verdachte kan de objectief gerechtvaardigde vrees krijgen dat hij nu al als dader wordt gezien. Dan zijn we al voorbij de rechter die de schijn van partijdigheid op zich heeft geladen. Mijn stelling is dat de verdachte die de objectief gerechtvaardigde vrees heeft dat hij niet in een eerlijk proces zit, per definitie niet in een eerlijk proces zit.
Het moet anders en de vraag is, kan het anders? Natuurlijk kan het anders.
Het is ook al experimenteel geprobeerd. Dan heb ik het natuurlijk over het tweefasenproces. We hebben het al geaccepteerd dat verdachten soms jarenlang in voorlopige hechtenis worden gehouden op basis van een veroordelend vonnis in eerste aanleg. Dan is het niet zo moeilijk om die lijn door te trekken naar de positie van het slachtoffer. Pas wanneer in eerste aanleg is beslist over de bewijsvraag komt het slachtoffer aan de beurt. Hij mag meepraten over alles maar hij heeft het dan over iemand die in een vonnis schuldig is bevonden.
Praten over het bewijs is nu al zinloos maar is dan evident zinloos.
Het moge duidelijk zijn. Met de titel 'Weg met het slachtoffer' wordt bedoeld: 'Hou het slachtoffer weg bij de verdachte'. Niet omdat dat voor de verdachte prettiger is maar omdat dat dwingend volgt uit de voorwaarden voor een *fair trial*. ■

Dit is een bewerkte versie van het pleidooi dat Peter Plasman op 23 juni hield tijdens het Nationaal Strafrecht Congres in Utrecht. De volledige tekst is te vinden op advocatenblad.nl/opinie.

INGEZONDEN REACTIE

'Winnen of verliezen niet relevant'

Rechter Koenraad en advocaat Sanders concludeerden in het vorige nummer dat advocaten die succesvol tegen een gemeente procederen, soms zelf opdraaien voor de kosten. De Raad voor Rechtsbijstand weerspreekt dat.

Het artikel 'Slecht procederen is lonend bij toevoegingen' in *Advocatenblad* 2017/6, nummer 6, p. 58/59 geeft een verkeerde voorstelling van zaken. Gesteld wordt dat een advocaat die voor zijn cliënt een procedure over bijstand wint, met lege handen achterblijft in het geval dat de gemeente de proceskostenvergoeding verrekent met een op de cliënt te vorderen bedrag.
Het beleid[1] is echter zo dat de Raad een proceskostenvergoeding niet van de toevoegingsvergoeding aftrekt als 'de toegekende proceskosten door hetzelfde bestuursorgaan dat de vergoeding verschuldigd is, wordt verrekend met een vordering op de rechtzoekende'.
Het 'winnen of verliezen' van een zaak is in het verband waarover we spreken (de hoogte van het bedrag dat de advocaat als vergoeding ontvangt) niet relevant. De inleidende passage op het artikel wekt dan ook ten onrechte de indruk dat de advocaat die er 'een potje' van maakt, wordt beloond terwijl de advocaat die met succes tegen een overheidsbesluit procedeert minder honorarium krijgt.
In het artikel wordt onder de kop 'discretionair' opgemerkt dat er elf individuele raden zijn en dat individuele raden een discretionaire bevoegdheid zouden hebben om een advocaat te vrijwaren van een proceskostenaftrek, maar daaraan zonder een overkoepelende 'opperraad' niet gebonden zijn.
Dit is geen juiste weergave van de feiten: artikel 2 van de Wet op de rechtsbijstand bepaalt dat er één Raad voor Rechtsbijstand is.

Ella Schepel & **Herman Schilperoort**,
Raad voor de Rechtsbijstand.

NOOT

1 http://kenniswijzer.rvr.org/werkinstructies-vaststellen/allerechtsterreinen/art.-32-bvr-proceskostenvergoeding---voorschot.html.

Wie betaalt, bepaalt

De tuchtrechtelijke prijs van polderen

DOOR / TIJN VAN OSCH

Schikken heeft de voorkeur boven procederen, zeggen de gedragsregels. Maar stel dat de cliënt dat niet wil. Is de advocaat dan de baas of de klant koning?

In het *NJB* van 11 november 2016 stond een artikel van Tom van Amsterdam waar hij de resultaten weergeeft van een empirisch onderzoek onder ruim vierhonderd advocaten naar het antwoord op de vraag of de advocaat of de cliënt de leiding heeft in de civiele procedure.[1] Zeg maar of de *dominus litis* gedachte (nog steeds) dominant is of dat de klant koning is. Niet geheel onverwacht blijkt de advocaat in het overgrote deel (bijna 70%) de doorslag te geven bij de vaststelling van de processtrategie (de tweede onderzoeksvraag) en ten aanzien van de keuze om wel of niet een procedure aanhangig te maken nog altijd 41% (de eerste onderzoeksvraag). Geheel anders ligt het bij de (derde) vraag: wie bepaalt of een schikkingsvoorstel wordt aanvaard of verworpen? In meer dan 95% van de gevallen is de mening van de cliënt van belang, in ruim 80% zelfs doorslaggevend. Dat laatste lijkt ook weer redelijk voor de hand liggend aangezien het de portemonnee van de cliënt betreft.

Ik wil mij focussen op de derde vraag; de keuze voor de schikking en in bijzonder hoe de tuchtrechter daar tegenaan kijkt. Uitgangspunt daarbij vormt gedragsregel 3: 'De advocaat dient zich voor ogen te houden dat een regeling in der minne vaak de voorkeur verdient boven een proces.' Ik laat eerst professor mr. Bannier aan het woord: 'Als de advocaat op goede gronden meent dat een poging tot schikken gewaagd behoort te worden, ook als de cliënt er anders over denkt, is het als regel niet klachtwaardig als de advocaat toch een poging onderneemt. Hij behoort daar wel open over te zijn naar zijn cliënt. Hij heeft voor het ondernemen van een voorzichtige schikkingspoging ook niet altijd de instemming van de cliënt nodig,[2] maar ik lees de betreffende uitspraken wel zo, dat hier de omstandigheden van het

geval een belangrijke rol spelen. In het algemeen zal het ondernemen van een schikking niet juist of al snel klachtwaardig zijn als dat tegen de wens van de cliënt ingaat. Als zo'n verschil van opvatting over aanpak bestaat, kan de advocaat zich beter terugtrekken.'[3] Met andere woorden, waar eindigt het *dominus litis* beginsel en waar geldt het adagium: de klant is koning? Uit de slotopmerking van Bannier volgt in elk geval dat een paternalistische houding waarover ook Van Amsterdam spreekt,[4] in beginsel niet wenselijk is.
Dan naar de rechtspraak. De klachtzaken doen zich in diverse varianten voor. De klacht luidt soms dat er geen schikking is getroffen, maar vaker dat er wél een schikking is getroffen. Een variant is dat de advocaat wordt verweten een schikking te hebben getroffen zonder toestemming/volmacht. En dan zijn er de klachten dat de advocaat wordt verweten dat hij een schikking(spoging) heeft ondersteund of juist heeft afgeraden.
We beginnen met een procedurele kwestie. De raad van discipline Arnhem-Leeuwarden overwoog: 'Verweerder heeft bij de voorbereiding van de comparitie die mede zou dienen voor het bereiken van een schikking ten onrechte nagelaten de eerder in het geding gebrachte schadestaat aan de actuele omstandigheden van dat moment aan te passen. Hij heeft die kostenposten ten onrechte niet paraat gehad. Zulks is strijdig met de zorgvuldigheid die hij jegens klaagster had dienen te betrachten.'[5] Dit ziet dus op de (procedurele) zorgvuldigheid van voorbereiding door de advocaat maar ligt materieel in de lijn met de normaal vereiste zorgvuldigheid bij het behartigen van de belangen van de cliënt.

WÉL SCHIKKING

Het hof van discipline overwoog in 2016 dat de klacht dat de eigen advocaat klager niet heeft behoed voor het aangaan van een zinloze schikking ook in hoger beroep ongegrond was.[6] Een jaar eerder overwoog het hof kortweg dat het verwijt dat klager in de correspondentie over een schikking door zijn advocaat op het verkeerde been was gezet, ongegrond was.[7]
De raad van discipline 's-Hertogenbosch overwoog waar het zowel het treffen van een schikking als het daartoe strekkende positieve advies (zie ook hierna) betrof: 'Niet is gebleken dat de schikking zonder klagers toestemming tot stand is gekomen. (...) Gelet op hetgeen de comparitierechter omtrent zijn voorlopige visie had laten doorschemeren kan verweerster naar het oordeel van de raad van deze aanpak en deze wijze van adviseren geen tuchtrechtelijk verwijt worden gemaakt.'[8]
Dezelfde raad oordeelde eerder: 'Nu, zoals verweerder heeft betoogd, de comparitierechter liet blijken het standpunt van de notaris niet te delen, is niet onbegrijpelijk dat verweerder klaagster heeft geadviseerd een schikking aan te gaan. De comparitie is hervat toen partijen het eens waren geworden. Blijkens het proces-verbaal van de comparitie van partijen is de inhoud van de schikking zoals schriftelijk vastgelegd vervolgens aan partijen voorgelezen. Daarna heeft klaagster het proces-verbaal ondertekend. Als niet dan wel onvoldoende weersproken is komen vast te staan dat klaagster vervolgens nimmer haar ontevredenheid over het optreden van verweerder en de inhoud van de schikking aan verweerder heeft kenbaar gemaakt.'[9]
Omtrent de klacht van een voormalig cliënt dat advocaat tekortgeschoten was in de behartiging van zijn belangen omdat hij zijn cliënt onder druk had gezet een schikking treffen met de wederpartij, verwierp de raad van discipline 's-Gravenhage de klacht en overwoog: 'Vast staat dat de bereikte schikking in aanwezigheid van klager tot stand is gekomen en dat verweerder, alvorens de schikking werd bereikt, daarover met klager overleg heeft gepleegd. Op grond hiervan kan worden aangenomen dat klager willens en wetens met de schikking heeft ingestemd. Dat klager hier mogelijk achteraf spijt van heeft, doet aan het vorenstaande niet af.'[10]

(ONTBREKENDE) VOLMACHT

Maar wat niet mag, is het treffen van een regeling op de zitting buiten aanwezigheid van en zonder voorafgaand overleg met cliënte. Het hof overwoog in die situatie: '(...) de vaste rechtspraak van het hof (is, auteur) dat een advocaat in beginsel geen (juridische) handelingen namens zijn cliënt dient uit te voeren zonder diens voorafgaande toestemming, tenzij bijzondere omstandigheden dit rechtvaardigen.'[11] De advocaat had toen zijn cliënte niet kwam opdagen voor de zitting kunnen kiezen voor het treffen van een voorwaardelijke regeling of het vragen om aanhouding. Dat nalaten leverde een schorsing op van acht weken, waarvan vier voorwaardelijk. Hier is de rol van *dominus litis* wat al te letterlijk genomen. Dat de gemaakte afspraken overeenstemden met de wensen van cliënte en zij daardoor ook geen nadeel had geleden, zoals de advocaat aanvoerde, kon hem tuchtrechtelijk niet baten. Maar het kan ook anders aflopen, zoals wordt geïllustreerd door een uitspraak van de raad 's-Hertogenbosch naar aanleiding van de klacht dat de advocaat namens klaagster een schikking op een comparitie had getroffen terwijl hij daartoe niet gemachtigd was: 'Een advocaat dient in te staan voor de juistheid van een aan hem verleende volmacht. De raad komt geen bevoegdheid toe om te oordelen over de juistheid van de aan verweerder verleende volmacht. (...) Ter beoordeling aan de raad is de vraag of verweerder zich heeft gedragen zoals een behoorlijk advocaat betaamt. Nu niet vaststaat dat de aan verweerder verleende volmacht civielrechtelijk niet juist is en klaagster bovendien gedurende ruim anderhalf jaar (...) niets van zich heeft laten horen, heeft klaagster onvoldoende aangetoond of aannemelijk gemaakt dat zij ▶

verweerder geen toestemming heeft verleend om de schikking namens haar te ondertekenen.'[12]
Een kras voorbeeld betreft een recente uitspraak van diezelfde raad waarbij de advocaat, zoals hij zelf zei: uit compassie met zijn cliënte, zonder overleg met die cliënte en ook zonder haar daarover te informeren, in een geschil met het energiebedrijf een regeling trof inhoudende dat hij zelf de vordering van zijn cliënte zou betalen en dat de wederpartij de procedure zou intrekken: 'Hoewel de raad uitgaat van de goede bedoeling van verweerder bij de totstandkoming van die regeling, is het een advocaat niet geoorloofd om zonder overleg met zijn cliënt een regeling te treffen en af te zien van het voeren van verweer. Een advocaat dient de aanpak van de zaak steeds in en na overleg met zijn cliënt te bepalen.'[13]

GEEN VERWIJT

De raad 's-Hertogenbosch overwoog in de situatie dat de advocaat een schikking ondersteunde maar de cliënte deze afwees als absoluut onacceptabel, als volgt: 'De raad is van oordeel dat verweerder geen tuchtrechtelijk verwijt kan worden gemaakt van het feit dat hij een door de wederpartij geformuleerd schikkingsvoorstel heeft voorgehouden aan klaagster met het advies om het voorstel in overweging te nemen. Het stond klaagster vrij om het voorstel in weerwil van verweerders advies niet te accepteren.'[14]
Ten aanzien van de klacht dat de eigen advocaat een verkeerd schikkingsadvies had gegeven, stelt het hof in 2016 vast dat niet is gebleken dat de advocaat klaagster geadviseerd heeft het tegenbod te beperken tot 10.000 euro omdat een hoger bedrag het heffingsvrije vermogen zou overtreffen, hetgeen tot een declaratie van de werkzaamheden van de advocaat zou leiden. Ook het verwijt dat klaagster door het onjuiste advies van haar advocaat een bedrag van 5.000 euro is misgelopen, omdat zij aanvankelijk de toewijzing van een bedrag van 15.000 euro gegarandeerd had, acht het hof niet terecht.[15]
Als de advocaat wordt verweten dat hij niet getracht had een minnelijke regeling te treffen en zijn cliënt in een slechtere positie had gebracht door de kortgedingprocedure overwoog het hof: 'Op de vraag van het hof wat het belang van de cliënt van verweerder was bij het voeren van het kort geding in twee instanties, is verweerder het antwoord schuldig gebleven. Het belang van de cliënt behoort echter bepalend te zijn voor de wijze waarop een advocaat zijn zaken behandelt. Verweerder had toen de opschorting van de executie werd toegezegd, en zeker toen ook vergoeding van de eigen bijdrage van zijn cliënt werd aangeboden, het kort geding behoren in te trekken; een regeling in der minne verdient immers de voorkeur boven een proces.'[16]

IN DE KOU?

Bij de raad Arnhem-Leeuwarden speelde recentelijk een opmerkelijke kwestie waarbij de cliënte tijdens de zitting alleen, dat wil zeggen zonder haar advocaat en zonder de wederpartij en diens advocaat, met de rechter heeft gesproken. Naar aanleiding van de klacht dat de eigen advocaat zich onvoldoende heeft ingezet voor haar belangen en niet voldoende deskundig is opgetreden, met name toen het over een schikking ging, overweegt de raad: 'Hoewel die gang van zaken op zijn minst genomen niet gebruikelijk is, is niet gebleken dat klaagster daarmee op dat moment niet instemde. Uit de gang van zaken tijdens de zitting kan voorts geen samenspanning van verweerster met de wederpartij of de rechter worden afgeleid.'[17]
De voorzichtige conclusie luidt dat de tuchtrechter de advocaat veel ruimte laat bij de bepaling of een schikkingsvoorstel wordt voorgesteld, aanvaard dan wel verworpen. De advocaat dient conform gedragsregel 3 een schikking te bevorderen, terwijl een paternalistische houding hier beter kan worden vermeden, behalve in evidente gevallen waar de cliënt ernstig wordt benadeeld in enig opzicht. En handelen zonder toestemming is in elk geval uit den boze. Kortom, veel 'klant is koning' maar ook zeker *dominus litis*. ■

Mr. M.F.J.N. van Osch is senior raadsheer bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden en voorzitter van de raad van discipline in dat ressort.

NOTEN

1 Mr. T.A. van Amsterdam: 'Wie betaalt die bepaalt, of toch niet? Een empirisch onderzoek naar de vraag wie de leiding heeft in de civiele procedure: de advocaat of de cliënt', *NJB* 2016, afl. 39, pp. 2911 e.v.
2 (Met verwijzing naar HvD 21 oktober 1996, *Adv.bl.* 1997, p. 814).
3 Prof. mr. F.A.W. Bannier: *Zoals een behoorlijk advocaat betaamt. Advocatengedragsrecht*, Maklu, Apeldoorn/Antwerpen, 2010, p. 43.
4 *NJB* 2016, pp. 2911/2912.
5 RvD Arnhem-Leeuwarden 1 juni 2015, ECLI:NL:TADRARL:2015:73.
6 HvD 30 mei 2016, ECLI:NL:TAHVD:2016:99.
7 HvD 20 maart 2015, ECLI:NL:TAHVD:2015:85.
8 RvD 's-Hertogenbosch 22 april 2014, ECLI:NL:TADRSHE:2014:90.
9 RvD 's-Hertogenbosch 16 april 2012, ECLI:NL:TADRSHE:2012:YA2744.
10 RvD 's-Gravenhage 11 februari 2015, ECLI:NL:TADRSGR:2015:92.
11 HvD 21 november 2016, ECLI:NL:TAHVD:2016:215.
12 RvD 's-Hertogenbosch 30 januari 2017, ECLI:NL:TADRSHE:2017:20.
13 RvD 's-Hertogenbosch 21 maart 2017, ECLI:NL:TADRSHE:2017:63.
14 RvD 's-Hertogenbosch 9 januari 2017, ECLI:NL:TADRSHE:2017:17.
15 HvD 31 oktober 2016, ECLI:NL:TAHVD:2016:190.
16 HvD 19 december 2016, ECLI:NL:TAHVD:2016:244.
17 RvD Arnhem-Leeuwarden, 7 november 2016, ECLI:NL:TADRARL:2016:278.

Sdu Opleidingen & Events

Jaarcongres Huurrecht
Het huurrecht in beweging
26 SEPTEMBER 2017 | AMSTERDAM | 4 NOvA

Studieweek Paramaribo
Personen- en Familierecht - Vreemdelingenrecht - Strafrecht
7 t/m 14 OKTOBER 2017 | SURINAME | 20 NOvA | 20 KNB

Congres 'de Woning'
Verdiepingscongres over fiscale actualiteiten rondom de woning
12 OKTOBER 2017 | NAARDEN | 4 NOvA | 4 KNB | 4 RB

Dag van Designbescherming
De nuance tussen origineel en namaak
13 OKTOBER 2017 | AMSTERDAM | 6 NOvA | 6 BMM

Congres 'het Huwelijk'
Verdiepingscongres rondom actualiteiten voor-tijdens en na het huwelijk
31 OKTOBER 2017 | BUNNIK | 4 NOvA | 4 KNB | 4 MFN | 3 RB

LANGZS congres 2017
Seksueel misbruik: van hands-on naar hands-off
7 NOVEMBER 2017 | UTRECHT | 5 NOvA

Erfenisvakdag 2017
Omgaan met het familieconflict
9 NOVEMBER 2017 | HILVERSUM | 4 NOvA | 4 KNB | 4 MFN

Dag van de Levensmiddelenindustrie
Etikettering van Levensmiddelen
16 NOVEMBER 2017 | UTRECHT | 2 NOvA

Jaarcongres Insolventierecht
Ontwikkelingen binnen het insolventierecht - Voorontwerp Insolventiewet
23 NOVEMBER 2017 | AMSTERDAM | 5 NOvA

Symposium Het Regeerakkoord
2017 en vier jaar verder
30 NOVEMBER 2017 | NOOTDORP

19e Benelux Merkendag
Actuele ontwikkelingen en jurisprudentie op merkengebied
8 DECEMBER 2017 | AMSTERDAM | 5 NOvA | 6 BMM

Dag van het Jeugdrecht
Een must voor de professional die met jeugdrecht te maken heeft
12 DECEMBER 2017 | BUNNIK | 6 NOvA

Eindejaarscursus
Keuze uit: 1) actualiteiten huwelijksvermogensrecht, 2) de AVG of 3) KEI
28 DECEMBER 2017 | BREUKELEN | 4 NOvA | 4 KNB | 4 MFN | 4 SOMN (BMN)

Een volledig overzicht van ons aanbod vindt u op www.sdujuridischeopleidingen.nl

PO Deal All Inclusive

12 maanden onbeperkt cursussen volgen voor een vast bedrag!

Bij Sdu Opleidingen & Events heeft u per jaar keuze uit meer dan 350 cursussen, events en webinars binnen 19 verschillende rechtsgebieden. We werken met de beste sprekers en zijn geaccrediteerd door NOvA, KNB, MfN, NOAB, NIVRE en meer.
Met de PO Deal geniet u van vele voordelen;

- Voor een vaste prijs van € 1.995,- kunt u zoveel opleidingen volgen als u wilt
- U kunt plannen wanneer u wilt! Komt er wat tussen? Geboekte cursussen mogen kosteloos geannuleerd worden.
- Via uw persoonlijke account boekt u eenvoudig cursussen en heeft u een overzicht van alle certificaten

Voor meer informatie kijkt u op www.sdujuridischeopleidingen.nl/podeals

Meer informatie of direct inschrijven?
www.sdujuridischeopleidingen.nl

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Sdu oprecht de beste keuze

In het belang van het kind

HET OMGANGSHUIS van Tugra

ISO 9001 HKZ

Het Omgangshuis van Tugra streeft naar het creëren van een ruimte voor kind en ouder om samen hun contact verder te ontwikkelen. Met doel dat na circa een half jaar:

- ✓ Er weer contact is tussen kind en ouder(s);
- ✓ Ouders kunnen met elkaar communiceren in het belang van het kind;
- ✓ Een omgangsregeling is vastgesteld die alle partijen aanvaarden en nakomen.

Sinds 2008 bieden wij individuele omgangsbegeleiding. Onze hbo professionals helpen met het creëren van omgangsmomenten opmaat. Onze begeleiders werken een op een, in de tempo van het kind en de ouder(s). Met aandacht voor de wensen van het kind en de ouder(s), kennis en betrokkenheid ondersteunen onze begeleiders tijdens de omgangsproces waar nodig.

www.omgangshuis.nl

(026) 75 02 889 info@omgangshuis.nl
Akkerwindestraat 1, 6832 CR Arnhem

in'tveenadvocaten

advocaten ■ mediators

Wij zoeken voor ons kantoor in Waddinxveen:

EEN ERVAREN ADVOCAAT

Ben jij een ervaren advocaat?

Heb jij een stevig civiel fundament?

Wil of heb jij je eigen praktijk met je eigen cliënten?

Wil jij (op termijn) leidinggeven?

Vier keer ja? Solliciteer!

Wie wij zijn? Wat wij doen?
www.intveenadvocaten.nl

Vragen? Marten Groen 0182 - 61 36 22 of
Loek Eenens 0172 - 47 56 77.

Solliciteren? Brief met eigenaardigheden naar
sollicitatie@intveenadvocaten.nl

branchout

Cultivating exellence
through coaching & training

- ✔ **Legal English Writing Skills**
- ✔ **Dutch Law in English**
- ✔ **English in Commercial Mediation**
- ✔ **Contract Drafting in English**
- ✔ **Branch Out Legal English Blog (www.branch-out.eu/blog)**

Branch Out verzorgt workshops op het gebied van vaardigheden in het Engels voor juridische professionals. Branch Out werkt met het uitgangspunt dat "taal" niet op zichzelf staat; we gebruiken een specifieke taal in specifieke omstandigheden voor specifieke doeleinden.

Ga voor meer informatie naar **www.branch-out.eu**

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

KNB Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie

www.branch-out.eu | info@branch-out.eu | 070-888 2899 | Postbus 64747 2506 CC Den Haag

TIEN TIPS VOOR EEN MEESTERLIJK MERK

DOOR / SYLVIA KUIJSTEN

Met meer dan zeventienduizend advocaten in Nederland is het niet makkelijk om boven het maaiveld uit te steken. Wat maakt u tot een meesterlijk merk?

CATRIONA RAVELLI

Investeren in het op de markt zetten van uzelf als advocaat kost tijd. Volgens Catriona Ravelli (51), communicatieprofessional en auteur van het boek *Word een Meesterlijk Merk! Personal branding voor ambitieuze advocaten*, is het zelfs een proces dat een hele carrière voortduurt. 'Een sterk merk heeft drie belangrijke kwaliteiten,' betoogt Ravelli. 'Het is *onderscheidend*, wat betekent dat het staat voor iets unieks. Het is *relevant* voor (potentiële) cliënten en voorziet in hun behoefte op een betrouwbare manier. En het is *consequent* in het overbrengen van de kernboodschap aan de doelgroep.' Elke advocaat en elk kantoor is een merk, meent Ravelli. 'Hoewel merken meestal worden geassocieerd met consumentenproducten, worden ook advocaten en advocatenkantoren beoordeeld op perceptie, realiteit en reputatie. Hoe zien mensen uw bedrijf voordat zij u hebben ontmoet, wat zijn de ervaringen van klanten en wat zeggen mensen over u? Het is verstandig daar serieus mee om te gaan en aandacht aan te besteden.'

CHECKLIST VOOR EEN MEESTERLIJK MERK

1. Laat uw potentiële cliënten zien wie u als persoon bent, niet slechts wat u als advocaat doet.
2. Definieer voor uzelf wat uw unieke eigenschappen en specifieke talenten zijn. Dit is de basis van uw meesterlijke merk. Hierbij kunnen juist de schijnbaar onbelangrijke karaktereigenschappen u tot een bijzonder persoon maken.
3. Beantwoord voor uzelf de vraag waarom u advocaat bent geworden. Als 'geld verdienen' uw enige drive was (en is), dan zult u niet veel plezier uitstralen en zullen anderen u niet snel positief waarderen.
4. Kies voor een duidelijke doelgroep en maak ook zichtbaar dat u voor deze doelgroep hebt gekozen. Zorg ervoor dat u alles over deze doelgroep te weten komt. Hoe smaller de gekozen doelgroep, hoe makkelijker dat is.
5. Vraag eens aan uw cliënten wat zij prettig vinden aan de samenwerking met u of uw kantoor. Zo komt u erachter wat de perceptie op uw merk is.
6. Houd contact met voormalige cliënten. Zo blijft u *top of mind* bij deze belangrijke groep. Het regelmatig verzenden van een nieuwsbrief kan een goed middel zijn.
7. Het ontwikkelen van een succesvol meesterlijk merk vraagt tijd en is een doorlopend proces. Het dient voortdurend te worden gemanaged.
8. Focus in uw communicatie met potentiële cliënten wat meer op luisteren dan op spreken. Uw communicatie wordt beter en uw merk sterker.
9. Ongeveer twintig procent van uw merk wordt bepaald door *visual branding*. Besteed aandacht aan hoe u zich kleedt, hoe u zich presenteert.
10. U kunt geen succesvol meesterlijk merk worden als u geen plezier hebt in uw werk én uitstraalt!

VU LAW ACADEMY

JURIDISCHE PAO CURSUSSEN
NAJAAR 2017
Direct toepasbaar in uw praktijk

AANBESTEDINGSRECHT
Masterclasses aanbestedingsrecht**
woensdag 20 september i.s.m. NVvA:
Mensenrechten en Aanbestedingsrecht
van 13.30-17.00 uur
woensdag 6 december: *thema nog niet bekend,* van 13.30-17.00 uur
o.l.v. prof. mr. Chris Jansen NOvA 2 PO, PWO

Actualiteiten aanbestedingsrecht voor juristen en inkopers**
dinsdag 12 december, 12.30-17.30 uur
prof. mr. Chris Jansen, prof. mr. Elies Steyger
NOvA 4 PO, PWO

ARBEIDSRECHT
Procederen in de arbeidsrechtpraktijk**
woensdag 22 november, 09.00 -17.00 uur
mr. Irene Francken, mr. Arlette Putker, mr. Monetta Ulrici
NOvA 6 PO, NMI 6

Actualiteiten arbeidsrecht in het onderwijs**
donderdag 23 november, 12.30-17.30 uur
mr. Willem Lindeboom, mr. Marion Scholtes
NOvA 4 PO, NMI 4

Ontwikkelingen in het ontslagrecht**
dinsdag 19 december, 09.00-17.00 uur
prof. dr. mr. Willem Bouwens, mr. Herman van der Meer, mr. Dirk-Jan Rutgers, mr. Chris Nekeman
NOvA 6 PO, NMI 6

BESTUURS(PROCES)RECHT
Actualiteiten bestuurs(proces)recht**
dinsdag 19 december, 12.30-17.30 uur
prof. mr. Richard Neerhof, dr. mr. Pim Huisman
NOvA 4 PO

BURGERLIJK(PROCES)RECHT
Actualiteiten aansprakelijkheidsrecht**
dinsdag 14 november, 12.30-17.30 uur
prof. mr. Arno Akkermans, prof. dr. Lodewijk Smeehuijzen, mr. Peter van den Broek
NOvA 4 PO

Actualiteiten contractenrecht**
woensdag 29 november, 12.30-17.30 uur
prof. dr. Lodewijk Smeehuijzen, prof. dr. Jacobien Rutgers
NOvA 4 PO

Actualiteiten burgerlijk(proces)recht en rechtspleging**
maandag 18 december, 12.30-17.30 uur
prof. mr. Constant van Nispen, mr. Robert Hendrikse
NOvA 4 PO, KBvG 4

IT & RECHT
Internetrecht: e-commerce, privacy en auteursrecht**
donderdag 30 november, 12.30-17.30 uur
prof. mr. Arno Lodder e.a.
NOvA 4 PO

Privacy en gegevensbescherming: big data en invasive technologies**
woensdag 13 december, 12.30-17.30 uur
dr. Rob van den Hoven van Genderen, mr. Petra Tolen, mr. Tijmen Wisman
NOvA 4 PO

MIGRATIERECHT
Actualiteiten vluchtelingenrecht**
donderdag 23 november, 09.00-17.00 uur
mr. dr. Marcelle Reneman e.a.
NOvA 6 PO, RvR

NOTARIEELRECHT
De legitieme portie: nog steeds de crux van het erfrecht** **NIEUW**
maandag 4 december, 12.30-17.30 uur
prof. dr. Boudewijn Waaijer
NOvA 4 PO, KNB 4

Nieuw Huwelijksvermogensrecht** **NIEUW**
woensdag 29 november, 12.30-17.30 uur
mr. Marcel Kremer, prof. Nicole Gubbels
NOvA 4 PO, KNB 4

ONDERNEMINGSRECHT
Actualiteiten contractenrecht**
woensdag 29 november, 12.30-17.30 uur
prof. dr. Lodewijk Smeehuijzen, prof. dr. Jacobien Rutgers
NOvA 4 PO

Actualiteiten insolventierecht**
dinsdag 28 november, 12.30-17.30 uur
prof. mr. Jan Bernd Huizink
NOvA 4 PO, KNB 4

Actualiteiten ondernemingsrecht**
maandag 11 december, 12.30- 17.30 uur
prof. mr. Wino van Veen, prof. mr. Jan Bernd Huizink
NOvA 4 PO, KNB 4

PENSIOENRECHT
Lezingen Actualiteiten Pensioenrecht**
woensdag 27 september: *Toekomst pensioenstelsel, solidariteit, gelijke behandeling en eigendomsrechten*
woensdag 6 december: *Verplichte bedrijfstakpensioenfondsen: over werkingssferen, premiebetaling en vrijstelling*
13.30-17.00 uur o.l.v. prof. dr. Erik Lutjens
NOvA 2 PO, 2 VvPJ

PERSONEN-EN FAMILIERECHT
Kinderbeschermingsrecht** **NIEUW**
dinsdag 21 november, 12.30-17.30 uur
prof. mr. Caroline Forder
NOvA 4 PO, RvR

Inleiding jeugd- en jeugdstrafrecht*
donderdag 7 december, 09.00-17.00 uur
prof. mr. Caroline Forder, mr. dr. Kees Blankman, mr. Floor Oehlen
NOvA 6 PO, RvR

STRAF(PROCES)RECHT
Inleiding jeugd- en jeugdstrafrecht*
donderdag 7 december, 09.00-17.00 uur
prof. mr. Caroline Forder, mr. dr. Kees Blankman, mr. Floor Oehlen
NOvA 6 PO, RvR

Actuele ontwikkelingen in het straf(proces)recht**
donderdag 14 december, 12.30-17.30 uur
mr. dr. Sonja Meijer, mr. Rob ter Haar
NOvA 4 PO

PROFESSIONELE VAARDIGHEDEN
Legal English@work**
maandag 13, 20, 27 november en 4 december, 12.30-17.30 uur
Frances Gilligan LL.M
NOvA 16 PO

Succesvol coachen en aansturen in de juridische praktijk
woensdag 15 november, 09.00 -17.00 uur
mr. Rüna Honig
NOvA 6 PO, KBvG 3, KNB 6

Adequaat reageren en improviseren**
dinsdag 28 november, 09.00-17.00 uur
mr. Arthur Noordhuis
NOvA 6 PO, KBvG 3, KNB 6, NMI 6

Juridisch schrijven**
donderdag 7 en 14 december, 09.00-16.00 uur
dr. Janne Maaike Gerlofs
NOvA 10 PO, KBvG 5, KNB 10

Opfriscursus Legal English@work**
maandag 11 december, 12.30-17.30 uur
Frances Gilligan LL.M
NOvA 4 PO

Overtuigend pleiten*
dinsdag 12 december, 09.00-16.00 uur
drs. Mascha Furth
NOvA 6 PO

www.vulaw.nl | 020-5986255

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN
PUNTEN PO ADVOCATUUR

*basis **verdieping ***specialisatie
RvR: Raad voor Rechtsbijstand
PWO: Puntenstelsel voor de blijvende vakbekwaamheid van wetgevings- en overheidsjuristen

VU Law Academy
- houdt uw academische kennis up-to-date
- brengt uw competenties op niveau
- deskundige docenten met ervaring in de dagelijkse praktijk

Wijzigingen voorbehouden

LAWYERS FOR LAWYERS

VAE: 'PEOPLE OVER PROFIT'

DOOR / TATIANA SCHELTEMA

De Verenigde Arabische Emiraten zijn een strategische partner van de Verenigde Staten in het Midden-Oosten en doen zaken met alle belangrijke westerse wapenproducenten. Handhaving van mensenrechten lijkt daaraan ondergeschikt.

Op 3 maart 2011 ontving Zijne Hoogheid Sjeik Khalifa bin Zayed Al Nahyan, president van de Verenigde Arabische Emiraten, een brief van 133 hervormingsgezinde burgers van het puissant rijke Golfstaatje. 430 woorden (in de Google-vertaling) zijn gewijd aan de uitmuntende kwaliteiten van de potentaat en diens collega's, de hartenkreet van de schrijvers is in de resterende 42 woorden gevat. Op grond van 'ons diepe geloof in de compassie van Uwe Hoogheid met het land en zijn kinderen, die uw kinderen zijn' vragen ze hem een besluit uit 2006 terug te draaien en de leden van de Federale Nationale Raad (het 'parlement') te laten verkiezen door het volk 'zoals in democratische landen over de hele wereld gebeurt'. Ook vragen ze om een werkelijk onafhankelijke rechterlijke macht. De brief is ondertekend met 'Uw toegewijde kinderen'.

In de maanden en jaren erna werden alle ondertekenaars van de brief – onder wie advocaten, rechters, journalisten, onderwijzers en studenten maar ook de neef van één van de andere emirs van de VAE – opgepakt, afgevoerd naar geheime locaties en gemarteld.
Eén van hen was Mohammed Al-Roken, een alom gerespecteerde academicus en mensenrechtenadvocaat, tot zijn arrestatie een betrouwbare bron voor media buiten de VAE en ngo's als Amnesty International.
Ook Al-Rokens zoon en schoonzoon werden gearresteerd. Zijn vriend en pupil Mohamed Saqr, openbaar aanklager en opsteller van de brief, wist te ontkomen en kreeg politiek asiel in Londen.
'In de brief stond niets dat niet al in de wet stond,' zegt Saqr. 'We hoopten veranderingen teweeg te brengen met behulp van de wet. En we hadden helemaal niet verwacht dat ze ook achter onze familie – onze vrouwen en kinderen – zouden aangaan.' Dat gebeurde wel: paspoorten werden afgenomen, kinderen niet meer toegelaten tot de universiteit, vergunningen voor bedrijven van familieleden ingetrokken.
Ruim een jaar later werd een aanklacht geformuleerd tegen 94 ondertekenaars van de brief. Ze werden beschuldigd van het lidmaatschap van Al Islah ('hervorming'), een aan de moslimbroederschap verwante, Leger des Heils-achtige organisatie en zouden een complot hebben gesmeed om de regering omver te werpen. In een bizarre verklaring zei de aanklager dat de doelen van de geheime organisatie weliswaar op schrift stonden, maar dat de documenten waren vernietigd. Het proces vond plaats achter gesloten deuren en een waarnemingsmissie van de International Commission of Jurists werd geweigerd. Op 2 juli 2013 werden 69 mensen veroordeeld tot celstraffen van zeven tot vijftien jaar. Saqr: 'Ze gebruikten de wet om zichzelf te beschermen.'
In zijn mensenrechtenrapportage over 2013 wijdde het Amerikaanse State Department één alinea aan het 'VAE94-proces'. In datzelfde jaar kochten de VAE voor een slordige vijf miljard dollar wapens in de VS, die de VAE, naast Saoedi-Arabië, beschouwen als hun 'meest betrouwbare partner in de strijd tegen IS'. Volgens de Washington Post voerden de VAE in 2014 méér luchtaanvallen uit in Irak dan enig andere partner.
Mohammed Al-Roken werd tot tien jaar gevangenisstraf veroordeeld. Hij verblijft regelmatig in de isoleercel en mag zelden bezoek ontvangen, zelfs niet van naaste familie. Sinds zijn veroordeling sturen mensenrechtenorganisaties elk jaar een open brief naar het Witte Huis met de vraag druk uit te oefenen om Al-Roken en andere politieke gevangenen vrij te laten.
'Daar krijgen we geen enkele reactie op,' aldus Khalid Ibrahim van de Gulf Centre for Human Rights. 'Ze stellen profit over people. En dat gaat niet alleen over de wapendeals of de olie. De software waarmee de regimes uitingen van mensen op social media monitoren, wordt óók door westerse bedrijven geleverd. Mensenrechtenactivisten betalen daarvoor een zware prijs.'

Juridische kwesties die zijn weggezakt

Een boete van de deken

DOOR / MARK WEST

De dekens kunnen sinds 2015 een bestuurlijke sanctie zoals een boete of last onder dwangsom opleggen. Hoe gebruiken zij deze bevoegdheid?

Advocaten kunnen handelingen verrichten of nalaten naar aanleiding waarvan de deken op grond van artikel 45g Advocatenwet een bestuurlijke boete of last onder dwangsom kan opleggen (Wet positie en toezicht advocatuur, *Stb.* 2014, 354). Deze boete bedraagt maximaal 8.200 euro en komt ten bate van de Nederlandse orde van advocaten (art. 45g lid 2 en 4 Advocatenwet). De deken kan zijn handhavingsbevoegdheid aanwenden bij niet-naleving door advocaten van voorschriften die betrekking hebben op de opleiding en stage van advocaten (art. 9b lid 6 en 9c lid 2 Advocatenwet), de bevordering van de vakbekwaamheid van advocaten, de kwaliteit van de beroepsuitoefening, de verplichte aansluiting bij een klachten- en geschillenregeling, het inrichten van een behoorlijke administratie en de beroepsaansprakelijkheidsverzekering (art. 28 lid 2a t/m d Advocatenwet). Deze regels zijn nader uitgewerkt in de Verordening op de advocatuur. Advocaten kunnen, indien belanghebbend, de deken ook verzoeken handhavend op te treden tegen een andere advocaat wegens vermeend overtreden van een van deze voorschriften. Vanwege de beginselplicht tot handhaving die decennia geleden in de jurisprudentie is ontwikkeld (zie bijv. ABRvS 26 oktober 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2837, r.o. 3.1), kan worden aangenomen dat (ook) de deken als bevoegde toezichthouder (zie art. 45a Advocatenwet) in de regel van zijn handhavingsbevoegdheid gebruik moet maken als sprake is van een overtreding. Het algemeen belang is daarmee gediend.

Het enige voorbeeld uit de rechtspraak van de afgelopen tweeënhalf jaar over de toepassing van artikel 45g Advocatenwet betreft de uitspraak van de Rechtbank Overijssel van 14 oktober 2016 (ECLI:NL:RBOVE:2016:3979). Uit deze uitspraak blijkt dat de deken van Overijssel nog moest wennen aan zijn handhavingsbevoegdheid. De deken verklaarde het bezwaar van twee advocaten niet-ontvankelijk. Hun bezwaar was gericht tegen de dekenbeslissing tot het niet in behandeling nemen van een handhavingsverzoek van de twee advocaten. Het verzoek had betrekking op vermeend strijdige werkzaamheden van een andere advocaat binnen een niet bij de deken gemeld en volgens verzoekers oneigenlijk samenwerkingsverband. Verzoekers zouden volgens de deken geen (concurrentie)belang hebben, zodat die beslissing volgens de deken geen besluit was in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. De rechtbank oordeelde, niet verrassend, evenwel anders. Omdat een handhavingsverzoek binnen het bereik van de bestuurlijke handhaving van de deken valt, is de reactie van de deken op dat verzoek een besluit dat vatbaar is voor bezwaar en beroep (r.o. 2.4). Verder waren de advocaten volgens de rechtbank wel belanghebbenden: zij hadden een eigen, objectief bepaalbaar, actueel en persoonlijk belang bij die beslissing. De advocaten konden in voornoemd belang zijn geraakt door de wijze waarop de betrokken advocaat naar buiten toe had opgetreden. Dit vormt een handelen waarop artikel 7.4 van de Verordening op de advocatuur ziet (r.o. 2.6 en 2.7). Conclusie: de deken dient een nieuwe, inhoudelijke beslissing op bezwaar te nemen.

Nu de handhavingsbevoegdheid van de deken betrekking heeft op de vakbekwaamheid van advocaten en de kwaliteit van de beroepsuitoefening, lijken er veel gronden te bestaan voor een verzoek om handhaving door advocaten, dan wel voor de deken om handhavend op te treden. De bestuurlijke boete die de deken op grond van artikel 45g lid 1 Advocatenwet kan opleggen, dient daarmee als alternatief op de klachtprocedure van artikel 46c Advocatenwet. Let wel: als tegen een advocaat wegens dezelfde gedraging al een klachtprocedure ex artikel 46c Advocatenwet is gestart, kan de deken niet tot boeteoplegging besluiten (art. 45g lid 3 Advocatenwet).

Mark West is advocaat bij Van der Feltz advocaten in Den Haag.

Grootvader van de gedragsregels

DOOR / ROBERT SANDERS

Joseph Limburg (1866-1940)

Koopmanszoon Joseph Limburg werd geboren op 29 december 1866. Hij bezocht het gymnasium in zijn geboortestad Den Haag en liet zich in 1885 inschrijven als student aan de Leidse rechtenfaculteit. Na zijn promotie in 1890 vestigde Limburg zich als advocaat en procureur binnen de Haagse balie. De kennis die hij voor zijn proefschrift *Strafbare opruiing* had opgedaan, kwam van pas bij de verdediging in 1898 van confrère en Tweede Kamerlid Pieter Jelles Troelstra. Deze stond terecht voor de opzettelijke belediging van officier van justitie graaf Schimmelpenninck. Limburg bouwde een reputatie op als gerenommeerd en gerespecteerd advocaat. In 1921 werd hij door de Haagse orde tot deken gekozen.
Kort daarvoor zou hij een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het advocatuurlijke gedragsrecht. Enkele jaren na haar oprichting in 1915 nam de Nederlandsche Advocaten-Vereeniging het voortouw om actief invulling te geven aan de open gedragsrechtelijke norm waarop het disciplinair toezicht tot dan toe was gefundeerd. Die norm betrof het handelen van advocaten in lijn met wat de 'eer van de stand der advocaten' werd genoemd. Wat die eer precies inhield, kon niet op voorhand worden aangegeven; de wetgever had geen uitwerking van deze norm in de regelgeving voor de advocatuur opgenomen.
Het NAV-bestuur achtte de tijd gekomen om aan die omissie iets te doen. Hoewel het lidmaatschap van de NAV niet verplicht was, zou de NAV naar verwachting met enig gezag het 'ererecht' kunnen laten optekenen. Die werkzaamheden werden door het bestuur opgedragen aan een commissie van een aantal ervaren en gezaghebbende advocaten. De keuze van voorzitter viel op Joseph Limburg. Onder zijn leiding werkte de commissie een aantal praktische regels uit waar advocaten zich in hun dagelijkse praktijkuitoefening naar konden richten. De door Limburg c.s. uitgewerkte regels werden in het *Advocatenblad* van 15 maart 1921 – echter zonder nadere toelichting – door het bestuur van de NAV afgedrukt als 'proeve van een erecode voor advocaten'. Deze ereregels werden niet formeel vastgesteld, maar vormden, na een aantal herzieningen in de loop van de twintigste eeuw, de basis voor de huidige verzameling gedragsregels voor advocaten.
Limburg koesterde ook politieke ambitie. Hij was lid en later ook voorzitter van de Vrijzinnig-Democratische Bond en zat van 1905 tot 1918 in de Tweede Kamer. Na de verkiezingen van 1925 en de daarop volgende mislukte formatiepogingen werd Joseph Limburg in januari 1926 tot formateur benoemd met de bedoeling een zakenkabinet te vormen. Na een formatie van ruim een maand leek zijn poging te slagen. Terwijl de ministerploeg al rond was, haakte de Christelijk-Historische Unie tijdens de constituerende vergadering af. Breekpunt bleek de financiering van het Nederlandse gezantschap bij de paus, de kwestie waarover juist ook het vorige kabinet in de 'Nacht van Kersten' was gevallen. Voor Limburg zelf betekende het dat ook zijn beoogd ministerschap op Justitie niet doorging. Enkele maanden later legde hij zijn advocatenpraktijk neer en aanvaardde hij de benoeming tot lid van de Raad van State.
De grootvader van de gedragsregels maakte nog net mee dat een nieuwe NAV-commissie de ereregelen in 1939 zou herzien. Vijf dagen na de Duitse inval overleed Joseph Limburg op 15 mei 1940 in Den Haag.

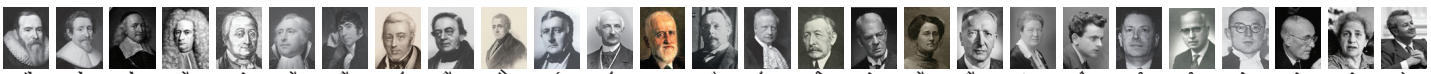

Johan van Oldenbarnevelt (1547-1619) · Hugo de Groot (1583-1645) · Willem de Groot (1597-1662) · Cornelis van Bijnkershoek (1673-1743) · Johannes van der Linden (1756-1835) · Rutger Jan Schimmelpenninck (1761-1825) · Willem Bilderdijk (1756-1831) · Jonas Daniël Meijer (1780-1834) · J.C. Faber van Riemsdijk (1786-1865) · Floris Adriaan van Hall (1791-1866) · Dirk Donker Curtius (1792-1864) · Tobias Asser (1838-1913) · P.W.A.C. van der Linden (1846-1935) · Engelbert Nicolaas de Brauw (1849-1919) · Bernard Loder (1849-1935) · Pieter Jelles Troelstra (1860-1930) · Thorn Fruin (1869-1945) · Adolphine Eduardina Kok (1879-1928) · Ferdinand Bordewijk (1884-1965) · Frida Katz (1885-1963) · Abel Herzberg (1893-1989) · Hendrik Mulderije (1896-1970) · Pieter Willem van Doorne (1896-1971) · C.R.C. Wijckerheld Bisdom (1908-1995) · Edu Droogleever Fortuijn (1914-1996) · Sonja Boekman (1921-2000) · Max Rood (1927-2001)

www.elevenjournals.com

CORPORATE MEDIATION JOURNAL

on mediation/negotiation within and between organisations

edited by Martin Brink & Claire Mulder

Print and online for only € 90.00 (excl. VAT)
Online subscription for € 68.00 (excl. VAT)

- a new medium offering best practices and important trends
- important insights for CEO's, CFO's, COO's, HR Officers and Legal Counsels
- mediation skills brought to life as management techniques

eleven
international publishing

INNOVATIE

INNOVATIE-PLATFORM: GEHACKT!

Hoe kan ik me wapenen tegen hackers en cybercrime? Loop ik als advocaat specifieke risico's? Heeft een advocaat een zorgplicht om hacks te voorkomen? Kom voor het antwoord op deze en vele andere vragen over cybersecurity in de advocatuur naar het NOvA Innovatieplatform Gehackt!

Wanneer: dinsdag 3 oktober 2017
van 15.30 tot 17.30 uur
Locatie: Rosarium in Amsterdam
Aanmelden: online via de uitnodiging die u van de NOvA per mail ontvangen heeft
Meer informatie: advocatenorde.nl/dossier/innovatie

BENOEMINGEN

COMMISSIE CASSATIE

Lid per 1 juli 2017:
Mw. mr. A.E.B. (Annemarie) ter Heide

GECOMBINEERDE COMMISSIE VENNOOTSCHAPSRECHT

Lid per 1 oktober 2017:
Mr. G.P. (Guido) Roth

ONDERTUSSEN OP HET BINNENHOF

DOOR / JAAP-JELLE VOLLAARD

Voor advocaten relevante Haagse voornemens en wetten.

WETSVOORSTELLEN

De Eerste Kamer behandelt op 26 september het wetsvoorstel Verlenging naturalisatietermijn van vijf naar zeven jaar. Dit wetsvoorstel verlengt in de Rijkswet op het Nederlanderschap de termijn waarop iemand het Nederlanderschap kan aanvragen van vijf naar zeven jaar na toelating en hoofdverblijf in Nederland.
De vaste commissie Binnenlandse Zaken van de Eerste Kamer heeft op 26 september het voorbereidend onderzoek inzake het Initiatiefvoorstel-Voortman en Van Weyenberg Wet open overheid. Een van de aspecten van het wetsvoorstel is dat overheden en semi-overheden actiever informatie openbaar moeten gaan maken.

CONSULTATIES

Tot 28 september loopt de consultatie voor het wetsvoorstel Aanpak belastingontduiking. Deze consultatie bevat een deel van de maatregelen die de staatssecretaris van Financiën in zijn brief van 17 januari 2017 aan de Tweede Kamer heeft aangekondigd om belastingontduiking aan te pakken. Het betreft een beleidsdocument over de openbaarmaking van vergrijpboeten opgelegd aan juridisch beroepsbeoefenaren en adviseurs die deelnemen aan een beboetbaar feit.
De consultatie voor de beleidsnota Geschilbeslechting sociaal domein loopt tot 11 november. Dit betreft een voorstel om geschillen op het gebied van het sociaal domein tussen burgers en gemeenten, of tussen burgers en private (zorg)aanbieders, in één procedure aan de orde te kunnen stellen.

MEER INFORMATIE

Geïnteresseerd in meer consultaties? Kijk op www.internetconsultatie.nl.
Heeft u vragen? Mail naar j.vollaard@advocatenorde.nl.

WETGEVINGSADVIES

De NOvA telt zeventien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht. Deze commissies brengen gevraagd en ongevraagd advies uit over wetsvoorstellen.
Recent verschenen adviezen over:

- Wetsvoorstel modernisering faillissementsprocedure
  Adviescommissie insolventierecht, 16 augustus 2017
- Ontwerpbesluit onderzoek in geautomatiseerd werk
  Adviescommissie strafrecht, 10 juli 2017
- Boek 1 en 2 Wetboek van Strafvordering
  Adviescommissie strafrecht, 30 juni 2017
- Wet zeggenschap lichaamsmateriaal
  Adviescommissie strafrecht, 23 juni 2017
- Strafbaarstelling binnenbrengen verboden voorwerpen in justitiële inrichtingen
  Adviescommissie strafrecht, 19 juni 2017

JURIDISCHE DATABANK

Alle wetgevingsadviezen vindt u in de Juridische databank op advocatenorde.nl/juridische-databank.

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Nederlandse orde van advocaten
Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. De NOvA verzorgt de rubrieken Van de NOvA, Geschillencommissie, Tuchtrecht, Transfers en de column Ten slotte van de landelijk deken.

Samenstelling algemene raad Nederlandse orde van advocaten
- Bart van Tongeren (algemeen deken)
- Bert Fibbe (waarnemend deken)
- Bernard de Leest
- Ruben Alderse Baas
- Theda Boersema
- Frans Knüppe

Bureau van de NOvA
Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Bezoekadres
Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 – 335 35 35
Fax 070 – 335 35 31
E-mail info@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Helpdesk
helpdesk@advocatenorde.nl
Tel. 070–335 35 54

Twitter
@Advocatenorde

LinkedIn
Nederlandse orde van advocaten

Facebook
Nederlandse orde van advocaten

Instagram
@Advocatenorde

Periscope
@Advocatenorde

INTELLECTUELE EIGENDOM

‘WIJS EEN TWEEDE RECHTBANK AAN VOOR DE BEHANDELING VAN IE-ZAKEN’

De NOvA telt zeventien adviescommissies wetgeving, die gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Eén daarvan is de adviescommissie intellectuele eigendom (IE). Vier vragen aan de voorzitter Bas Le Poole.

Wat is kenmerkend voor uw commissie?
‘Het rechtsgebied intellectuele eigendom omvat onder andere auteursrecht, merkenrecht en octrooirecht. Onze adviescommissie IE is dan ook breed samengesteld, zodat we beschikken over expertise op elk van deze gebieden. In 2017 zijn drie nieuwe leden benoemd, onder wie ikzelf als nieuwe voorzitter. Daarnaast bestaat de commissie uit vier leden die voor een tweede termijn en drie leden die voor een derde en laatste termijn zijn benoemd. Hierdoor blijft de knowhow binnen de commissie behouden.’

Welk adviestraject staat u het meest bij?
‘De advisering over de indicatietarieven. In IE-zaken bestaat de mogelijkheid om aanspraak te maken op vergoeding van de daadwerkelijk gemaakte proceskosten in plaats van vergoeding volgens het liquidatietarief. Daarbij moet het wel gaan om redelijke en evenredige kosten van de “winnende” partij die voor rekening van de “verliezende” partij kunnen komen. Om rechters en procespartijen een handvat te bieden om de redelijkheid en evenredigheid van geclaimde proceskosten te kunnen beoordelen, zijn er indicatietarieven opgesteld. Die tarieven werden sinds 1 augustus 2008 gehanteerd en zijn per 1 april 2017 herzien. Aanleiding voor de consultatieverzoeken van de Hoge Raad, gerechtshoven en rechtbanken was om een hogere mate van voorspelbaarheid te bereiken, de tarieven onderling beter op elkaar af te kunnen stemmen en ervoor te zorgen dat de tarieven in lijn zijn met de Europeesrechtelijke jurisprudentie. Het advies is met medewerking van de adviescommissie burgerlijk procesrecht tot stand gekomen.’

Met welk advies heeft uw commissie echt het verschil kunnen maken?
‘Met ditzelfde advies over de indicatietarieven. In de afgelopen tien jaar is gebleken dat de introductie van de volledige proceskostenvergoeding in IE-zaken ingrijpende gevolgen heeft gehad voor de IE-procesvoering in Nederland. Dit hebben alle advocaten, werkzaam op het gebied van IE, ervaren. Daarom zijn de indicatietarieven, de periodieke evaluatie daarvan en daarmee de voorspelbaarheid van de hoogte van de proceskostenveroordeling, van groot belang voor de rechtzoekenden. Overigens heeft het advies in verband met de specifieke kenmerken van het octrooirecht en de brede bandbreedte van octrooizaken geen betrekking op de indicatietarieven voor dit rechtsgebied.’

Wat staat de komende tijd boven aan in uw agenda?
‘Volgens de huidige wetgeving is de rechtbank Den Haag in veel gevallen exclusief bevoegd IE-geschillen te behandelen. Dit leidt tot een grote werklast en lange doorlooptijden in IE-procedures. Eén van de mogelijkheden om de werklast te verminderen, is het aanwijzen van een tweede rechtbank voor de behandeling van geschillen over Uniemerken en gemeenschapsmodellen. Daarvoor moet er wel een wetswijziging plaatsvinden.’

SAMENSTELLING ADVIESCOMMISSIE INTELLECTUELE EIGENDOM

- Voorzitter: Bas Le Poole, Le Poole Bekema
- Jaap Bremer, BarentsKrans
- Tobias Cohen Jehoram, De Brauw
- Simon Dack, Hoyng Rokh Monegier
- Mark van Gardingen, Brinkhof
- Niels Mulder, DLA Piper
- Carreen Shannon, Taylor Wessing
- Otto Swens, Vondst
- Dirk Visser, Visser Schaap
- Hemke de Weijs, Nysingh

DIGITAAL PROCEDEREN

OPROEPINGSBERICHT VERVANGT DAGVAARDING

Sinds 1 september procederen advocaten in civiele handelsvorderingszaken met een belang vanaf 25.000 euro bij de rechtbanken Midden-Nederland en Gelderland digitaal. Sindsdien is ook het nieuwe landelijk procesreglement civiele zaken rechtbanken en gerechtshoven KEI van kracht.

Bij de rechtbanken Midden-Nederland en Gelderland kunnen op twee manieren civiele vorderingszaken worden gestart. Als de eisende partij ervoor kiest om te procederen volgens artikel 112 Rv, dan stelt de advocaat een procesinleiding op via Mijn Rechtspraak. Daarmee wordt een oproepingsbericht gegenereerd. De eisende partij kan er ook voor kiezen om eerst de deurwaarder het oproepingsbericht te laten betekenen (artikel 113 Rv) en daarna de zaak digitaal in te dienen bij de rechtbank.

RECHTSPRAAK SERVICECENTRUM

Met vragen over digitaal procederen kunt u terecht bij het Rechtspraak Servicecentrum (RSC). Dit kan zowel telefonisch (088-361 61 61) als via Twitter (twitter.com/rechtspraak) en Facebook (facebook.com/rechtspraak). Het RSC is bereikbaar van maandag tot en met vrijdag tussen 8.00 en 20.00 uur en op zondag tussen 16.00 en 20.00 uur.

MEER INFORMATIE

Kijk voor meer informatie op de website van de NOvA in het dossier Digitaal procederen (advocatenorde.nl/dossier/digitaal-procederen). Hier vindt u veelgestelde vragen, webinars, checklists, presentaties en handleidingen over digitaal procederen.

BEROEPSOPLEIDING

KLEINE WIJZIGINGEN IN BEROEPS-OPLEIDING ADVOCATEN

De algemene raad heeft op 6 juni besloten het toetsmoment van het vak beroepsattitude en -ethiek te vervroegen. Vanaf cohort 8 wordt hierdoor module 3 afgesloten met de formele (digitale) toets en module 4 met een eindopdracht. Stagiaires die herkansingen moeten doen, zijn met deze wijziging beter dan nu in staat om dit vak binnen de termijn van de stage af te ronden.
Daarnaast heeft de algemene raad op 29 juni besloten tot wijziging van de vakbeschrijving van de major en minor burgerlijk recht. Naast een actualisatie naar aanleiding van KEI zijn enkele toetstermen vervallen, waardoor het onderwijs nog praktijkgerichter wordt. Het aangepaste curriculum is gepubliceerd op zowel advocatenorde.nl/opleiding/beroepsopleiding-advocaten als beroepsopleiding.advocatenorde.nl.

VACATURE

DE NOVA ZOEKT ADVOCATEN VOOR DE ADVIESCOMMISSIE INSOLVENTIERECHT

De Nederlandse orde van advocaten telt zeventien adviescommissies die de algemene raad adviseren over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd.
De algemene raad zoekt momenteel meerdere advocaten voor de adviescommissie insolventierecht. Lijkt het u interessant om naast uw advocatuurlijke werkzaamheden een bijdrage te leveren aan de versterking van wetgevingskwaliteit én om beleidsmatige en politieke ontwikkelingen op het gebied van insolventierecht van dichtbij te volgen, dan wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken.
De werkwijze van de commissie wordt vastgesteld in overleg met de algemene raad. Ondersteuning vindt zo veel mogelijk plaats door het landelijk bureau van de NOvA. Gemiddeld wordt eenmaal per kwartaal vergaderd en vindt verder contact zo veel mogelijk via e-mail plaats. Eén keer per jaar wordt de vergadering afgesloten met een informeel diner. Er staat geen vergoeding tegenover behalve vergoeding van de reiskosten.
Voor verdere informatie kunt u contact opnemen met Rob Post via r.post@advocatenorde.nl of (070) 335 35 97. Uw interesse kunt u uiterlijk 15 oktober aanstaande kenbaar maken bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van ‘sollicitatie adviescommissie insolventierecht’.

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Tips voor vertrouwelijke internetcommunicatie

Veilig gebruik digitale communicatiemiddelen

		ADVIES	TOELICHTING
E-MAIL	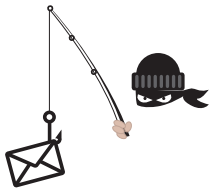	Alleen geschikt voor algemene communicatie, maar in principe nooit voor uitwisseling van vertrouwelijke informatie.	Uitwisseling van vertrouwelijke informatie alleen indien beide partijen onderling mailverkeer kunnen versleutelen.
TELEFONIE EN SMS		Bel of sms met uw geheimhoudersnummer. Alleen geschikt voor het maken van afspraken, etc. Niet voor het delen van inhoudelijke informatie.	Gebruik voor vertrouwelijke communicatie alleen beveiligde kanalen.
WHATSAPP		Alleen geschikt voor algemene communicatie. Omdat WhatsApp inzicht heeft in alle telefoonnummers en e-mailadressen die u in uw telefoon hebt opgeslagen, is gebruik af te raden als u uw contacten vertrouwelijk wilt houden.	WhatsApp versleutelt tegenwoordig verkeer, maar dit verloopt via Amerikaanse systemen en is niet goed toetsbaar. Absolute veiligheid kan niet worden gegarandeerd. Daarnaast deelt WhatsApp informatie over met wie u appt met Facebook.
DROPBOX, WETRANSFER OF VERGELIJKBARE DIENST	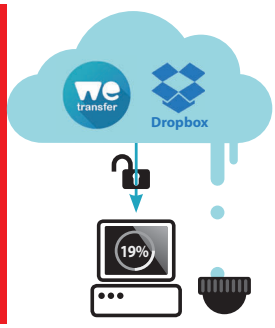	Niet geschikt voor delen van vertrouwelijke documenten. Ga er vanuit dat deze diensten meekijken. Zonder extra voorzorgsmaatregelen is gebruik hiervan zelfs als datalek te kwalificeren!	Alleen gebruiken voor bestanden die u zelf vooraf hebt versleuteld.

FOX IT
FOR A MORE SECURE SOCIETY

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Tips voor vertrouwelijke internetcommunicatie

Organisatie van uw IT-beheer

		ADVIES
IT-BEHEER	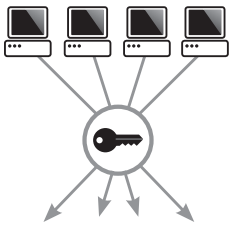	• Gevoelige informatie gaat uitsluitend over versleutelde verbindingen. • Op alle systemen is aandacht voor beveiliging (updates, geen onnodige software, configuratie). • Maak afspraken met de dienstverlener, inclusief over transparantie en reactiesnelheden bij informatiebeveiligingsincidenten. • Maak afspraken over wie de eigenaar van data is, als de dienstverlener wordt overgenomen of failliet gaat.
AUTHENTICATIE MET BETREKKING TOT SYSTEMEN MET GEVOELIGE/ VERTROUWELIJKE INFORMATIE		• Gebruik een sterk wachtwoordbeleid voor individuele persoonlijke accounts (bijvoorbeeld meer dan 14 tekens, geen woordenboek-woorden). • Voeg een tweede factor voor authenticatie toe, zoals Google Authenticator, of gebruik een certificaat (zoals de Advocatenpas).

Diverse eigen systemen

		ADVIES	TOELICHTING
VEILIGHEID VAN WERK-STATIONS EN MOBIELE APPARATEN		• Gebruik een firewall en antivirus-programma's. • Ga risicobewust te werk. • Voer veiligheidsupdates tijdig door.	• Zet gevoelige informatie achter login. • Maak geen gebruik van publieke wifi. • Gebruik zakelijke apparaten niet voor privédoeleinden.
VEILIGHEID VAN BACK-UPS	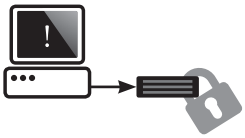	• Beveilig het opslagsysteem. • Zorg ervoor dat geen onnodige toegang mogelijk is.	• Test ook de back-ups. • Maak afspraken over verant-woording en incidentmanagement.
HOEVEEL DATA DEELT MIJN BESTURINGS-SYSTEEM EN/OF GEBRUIKTE APPLICATIES) MET DERDEN? IS HET GESCHIKT VOOR MIJ?	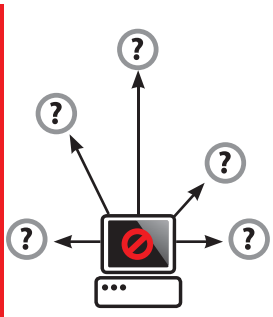	• Controleer (zoek online of gebruik een diagnostische tool) welke informatie gedeeld wordt. • Loop in het besturingssysteem, webbrowsers en applicaties zelf de instellingen langs. • Kijk of er best practices bestaan. • Kijk goed naar de instellingen voor het delen van contact-gegevens en locaties.	• Beoordeel op basis van de End User License Agreement welke informatie gedeeld kan worden en schat het risico in. • Overweeg het gebruik van ad-blockers (plugins om de browser verder te beveiligen). • Overweeg om alle gevoelige in-formatie en/of applicaties achter extra authenticatie te zetten.

ALGEMENE RAAD

NIEUWE PORTEFEUILLEVERDELING ALGEMENE RAAD

Met het aantreden van de AR-leden Theda Boersema (per 1 mei 2017) en Frans Knüppe (per 1 september 2017) is ook de portefeuilleverdeling binnen de algemene raad aangepast. Begin 2018 start Johan Rijlaarsdam als AR-lid en is de algemene raad weer voltallig.

	Portefeuilleverdeling per september 2017
Bart van Tongeren, algemeen deken	Voorzitter college van toezicht Dekenappel (q.q.) Herijking gedragsregels Klachtbehandeling Internationale vertegenwoordiging (IBA) Financiën Communicatie Advocaat in dienstbetrekking Bestuur SOTA (q.q. portefeuille Financiën) Project BA2020 KEI Kwaliteitsbevordering Organisatie tuchtrechtspraak
Bert Fibbe, waarnemend deken	Herijking gedragsregels Verschoningsrecht Strafrecht inclusief ZSM Modernisering Strafvordering Bureauaangelegenheden Project BA2020 Wetgevingsadvisering Kwaliteitsbevordering Cassatie straf/civiel Leerstoel Advocatuur
Bernard de Leest	Gefinancierde rechtsbijstand Griffierechten Asiel- en vreemdelingenadvocatuur Hoorzittingen AR Kwaliteitsbevordering Beroepsopleiding advocaten
Ruben Alderse Baas	KEI Advocatenpas Diversiteit Innovatieplatform/digitale agenda advocatuur Hoorzittingen AR Kwaliteitsbevordering
Theda Boersema	Gefinancierde rechtsbijstand Personen- en familierecht Bijzonder curator en bewindvoerder Slachtofferbeleid Mediation Hoorzittingen AR Kwaliteitsbevordering
Frans Knüppe	CCBE Resultaatgerelateerde beloning Verzekeringen Geschillencommissie advocatuur Leerstoel KBvG Hoorzittingen AR Kwaliteitsbevordering

STRAFRECHT

UITBREIDING ADVOCATEN-PORTAAL MIJN STRAFDOSSIER

Advocatenportaal Mijn Strafdossier, een initiatief van het Openbaar Ministerie en de Raad voor de rechtspraak, wordt uitgebreid met onder meer het digitaal stellen en digitaal verzoeken indienen. Daarnaast wordt het mogelijk om digitaal de dossiers in maatwerkzaken aan advocaten van verdachten te verstrekken én om digitaal stukken te versturen naar het OM en de Rechtspraak.

BIJEENKOMST MET ADVOCATUUR

Om de plannen zoals die er nu liggen te toetsen en wensen vanuit de praktijk te inventariseren, organiseren het OM en de Rvdr een bijeenkomst met de advocatuur. Deze sessie vindt dit najaar plaats in de omgeving van Utrecht. De NOvA is nog op zoek naar advocaten die willen meedenken. Bent u geïnteresseerd, dan kunt u zich aanmelden via strafportaal@advocatenorde.nl.

Airconditioners voor een heerlijk fris en energiek werkklimaat!

AIRCONDITIONING
LUCHTSLUIZEN
FANCOILUNITS

A.L.F. International BV
Tel. 0168 - 33 54 78
info@alf-international.nl
www.alf-international.nl

Ter overname aangeboden:

in verband met bedrijfsbeëindiging in Groningen

- Advacatenpraktijk (enige in de directe omgeving) algemene praktijk- specialisatie Strafrecht.
- Pand (appartement) - eigendom - begane grond en eerste verdieping (met balkon)
- secretariaat
- meubilair
- drie werkruimten (voor drie advocaten)

tegen nader overeen te komen prijs

ruime parkeergelegenheid (gratis)
op vijftig meter afstand bushalte
rand van de stad (de wijk Beijum)

Pluijter
Advocatenkantoor

Isebrandtsheerd 7
9737 LG Groningen
T: 050 - 544 58 88
E: info@pluijter.nl

De juiste slagkracht in uw executietraject!

CAMINADA & VAN LEEUWEN
gerechtsdeurwaarders & incasso

Ondernemingsweg 2D
2404 HN Alphen aan den Rijn
T 0172 44 36 34
F 0172 44 36 50
E info@cvl-incasso.nl
I www.cvl-incasso.nl

Legal Eagle gaat stoppen
Stap nu over op **AdvocaatCentraal**

Geen dubbele kosten, binnen één uur klaar

Wachten op de afloop van uw Legal Eagle contract is niet nodig.
U begint pas te betalen na afloop van uw Legal Eagle overeenkomst.
De overstap is binnen een uur gerealiseerd.

AdvocaatCentraal: continuïteit en zekerheid

- Eenvoud in gebruik met alles wat een advocaat nodig heeft.
- De laagste kosten per gebruiker.
- Unieke integratie met Outlook voor e-facturatie en opslag e-mail.
- Geen server meer nodig, uw data veilig in onze Nederlandse cloud.

Al meer dan **700** kantoren werken tot volle tevreden-heid met AdvocaatCentraal.

Wij laten u ook graag kennismaken.

Bel nu (035) 543 55 66

"Wij zijn met onze vestigingen in Putten en Nijkerk overgestapt van Legal Eagle naar AdvocaatCentraal. Dat verliep bijzonder snel en soepel.

AdvocaatCentraal is een zeer gebruiksvriendelijk en compleet systeem. De helpdesk van AdvocaatCentraal is kundig en hulpvaardig."

mw. mr. Mirjam Broersma
BBM Advocaten

"Het besluit om de overstap te maken van Legal Eagle naar AdvocaatCentraal was letterlijk een gouden greep. Mede dankzij AdvocaatCentraal heb ik écht grip op de zaak en goed financieel inzicht."

mr. James Leliveld
Leliveld Advocaten

T (035) 543 55 66
M info@advocaatcentraal.nl
W www.advocaatcentraal.nl

ADVOCAAT CENTRAAL

TRANSFERS

WIE, WAT, WAAR?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u zelf onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl..

NAAR ANDER KANTOOR

Aantjes, mw. mr. M.J.: Ekelmans & Meijer Advocaten te 's-Gravenhage
Acker, mw. mr. L.C.P.M. van: GH Advocaten te Boxmeer
Amendt, mr. F.W.: Heron Legal B.V. te Eindhoven
Amtari, mw. mr. Y.: Van Barneveld Advocaten te Oosterbeek
Andeweg, mw. mr. M.H.S.: Rutgers Posch Visée Endedijk te Amsterdam
Berkhout, mr. D.F.: Buren N.V. te Amsterdam
Berkvens, mw. mr. M.K.L.: Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. te 's-Gravenhage
Berlo, mw. mr. J.J.E. van: Houben & Van Dijck Advocaten te Eindhoven
Bevers, mr. J.W.F.: Dentons Boekel N.V. te Amsterdam
Bosma, mw. mr. M.A.: V&A Advocaten te Rotterdam
Boussidi, mw. mr. C.: Arslan & Ter Wee Advocaten te Zwolle
Boxtel, mw. mr. D. van: Houthoff Buruma te New York
Braaksma, mr. S.: Florent te Amsterdam
Brinkman, mr. B.H.S.: Van Ek Advocaten te Heerlen
Broekman, mw. mr. H.J.L.: Biesheuvel Jansen advocaten te Amsterdam
Dellebeke, mr. M.M.: GMW Advocaten te 's-Gravenhage
Derks, mw. mr. M.J.M.: Huddle Law B.V. te Amsterdam
Dijk, mw. mr. C.E. van: Jaeger Advocaten-belastingkundigen te Amsterdam
Donkers, mr. K.: VDT Advocaten te Tilburg
Dooren, mr. M.M.H. C.J.F.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
Frankenhuijsen, mw. mr. T.J. van: Sterc arbeidsrecht advocaten te Amsterdam
Gademan, mw. mr. Z.: Kremers Advocaten te Breda
Gerwen, mw. mr. A.M. van: Slot Jacobs & Bloemen Advocaten en Belastingadviseurs te Nijmegen
Ginneken, mw. mr. T.C.: KPN B.V. te 's-Gravenhage
Arntz, mr. A.H.: Citius Advocaten te Amsterdam
Atten, mr. G. van: De Koning Vergouwen Advocaten te Amsterdam
Aufderhaar, mw. mr. G.: Daniels Huisman Advocaten te Almelo
Baetens, mr. S.R.: SliepenbeekVanCool-wijkVanGaalen te Eindhoven
Bathoorn, mr. M.: Advocatenkantoor Bos te Noordwijk zh
Bax, mr. J.H.J.: BarentsKrans N.V. te 's-Gravenhage
Berg, mr. J.M. van den: Houthoff Buruma te Rotterdam
Berghuijs, mw. mr. Amsterdam
Bijkerk, mr. H.A.: Van Benthem & Keulen N.V. te Utrecht
Blanken, mr. C.J.M. den: Cleerdin & Hamer te Amsterdam
Bobbert, mw. mr. N.E.: Florent te Amsterdam
Boer, mw. mr. J.N. de: Hertoghs advocaten te Amsterdam
Boer, mw. mr. N. de: Ploum Lodder Princen te Rotterdam
Boezelman, mw. mr. G.M.: Hertoghs advocaten te Amsterdam
Boon, mw. mr. C.D.: Stibbe te Londen
Boot, mw. mr. J.P.: FNV Advocaten te Utrecht
Borrius, mw. mr. Y.: Florent te Amsterdam
Bos, mw. mr. A.M.: HVG Law LLP te B.: Weebers Vastgoed Advocaten N.V. te Eindhoven
Brons, mr. M.J.R.: Florent te Amsterdam
Broos, mr. A.A.M.: FNV Advocaten te Utrecht
Buers Bakker, mr. M.W.P.: Visie Advocaten te Alkmaar
Bunge, mr. A. van: Ten Holter Noordam advocaten te Rotterdam
Caudri, mr. L.W.M.: Lina Advocaten te Venlo
Creij, mw. mr. S. van: NS Groep N.V./NS Legal te Utrecht
Dam, mw. mr. G. van: Booij Bikkers Advocaten te Haarlem
Dammers, mr. R.M.: Arbor Advocaten te Amsterdam
Dekkers, mw. mr. van: Van Iersel Luchtman N.V. te 's-Hertogenbosch
Drongelen, mr. E.J. van: Buren N.V. te 's-Gravenhage
Duijn, mr. B. van: Wolfs Advocaten te Maastricht
Eeghen, mr. L.J. van: Florent te Amsterdam
Eek, mr. D. van: Leeway Advocaten te Amsterdam
Elseman, mr. T.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Esdonk-Bongaarts, mw. mr. L.M.S.M.: Hertoghs advocaten te Amsterdam
Essen, mr. H. van: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Zwolle
Eveleens Maarse, mr. A.M.R. van: Booor Advocaten Mediators te Utrecht
Goijer-Janssen, mw. mr. H.A.M.: Liebrand Ruijs Advocaten te Oss
Golsteijn, mr. L.H.W.: Boels Zanders Advocaten te Venlo
Groeneveld, mw. mr. N.: Van Horssen & Van Ophoven Advocaten & Mediators te Leek
Groot, mw. mr. M.J. de: Beks & Beks Advocaten te Hilversum
Haastert, mr. H.C.M. van: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Apeldoorn
Halprin, mr. P.E.: Dentons Boekel N.V. te Amsterdam
Hanus, mr. J.F.M.: Stad Advocaten te Groningen

GROTE FLEXIBILITEIT

Yvonne Coenders (52) startte onlangs Advocatenkantoor Coenders in Arnhem na tien jaar vanuit de maatschap Cirkel Advocaten in Oss te hebben gewerkt. 'Belangrijke reden om voor mijzelf te beginnen, is de grote flexibiliteit, zowel qua werkplek als qua inhoud van het werk. Ik heb bijvoorbeeld plannen om ook onderwijs te gaan geven. Mijn specialisaties zijn personen- en familierecht en asiel- en vreemdelingenrecht. Ik verwacht in Arnhem een groter aanbod, dus ik ben benieuwd. Het opstarten van een eigen kantoor vond ik een flinke klus. Gelukkig had het kantoor in Oss net een dekenbezoek achter de rug, dus ik wist aan welke verordeningen en richtlijnen het kantoor moet voldoen.'

Harbers, mr. M.H.B.J.: Rutgers Posch Visée Endedijk te Amsterdam
Harbers, mw. mr. E.H.M.: Vangoud Advocaten te Arnhem
Harskamp, mw. mr. M.E.W. van: Schaap & Van Harskamp te Arnhem
Hartman Kok, mr. J.J.: CMS te Amsterdam
Hebbink, mr. R.B.H.: Citius Advocaten te Amsterdam
Hebly, mr. J.M.: Benthem Gratama Advocaten te Zwolle
Heeringa, mw. mr. M.A.: Wille Donker advocaten te Alphen aan den Rijn
Hees, mw. mr. M.G.: De Boorder Schoots
mw. mr. A.D.M. Klein Selle te Oisterwijk)
Advocatenkantoor A Streefkerk (mw. mr. J.B. Streefkerk te Almere)
Advocatenkantoor Coenders (mw. mr. Y.G.F.M. Coenders te Arnhem)
Advocatenkantoor Panneflek (mw. mr. E.T. Panneflek te Amsterdam)
Advocatenkantoor Refuge (mr. C.B.F. Refuge te Nijmegen)
Advocatenkantoor Sangar (mr. A. Sangar te Rotterdam)
Advocatenkantoor Smale (mw. mr. L.J. Smale te Amsterdam)
Advocatenkantoor Snouckaert (mr. R.G. Snouckaert van M.P.P. de Planque te Perth)
AM Advocatuur (mw. mr. A.M.C. Machielse te Veldhoven)
AMDstaete Advocatuur & Mediation (mw. mr. M. Dalloesingh te 's-Gravenhage)
AVS Advocatuur (mr. A.J.G. van Strien te Oss)
AZK Advocaat (mr. I. Azarkan te Roosendaal)
Baumgardt Strafcassatie Advocatuur (mr. R.J. Baumgardt en mw. mr. P. van Dongen te Rotterdam)
Belkhir Legal (mw. mr. N. Belkhir te Amsterdam)
Bird & Bird LLP (mw. mr. M.T.C. van den Heuvel te Londen)
(mw. mr. D.M.J.M.G. Cuijpers te Montfort)
Damsté advocaten|notarissen (mr. P. Kuipers te Amsterdam)
De Boois-Visser advocatuur (mw. mr. A.K.L. Boois-Visser te Hilversum)
Dekkers Familierecht (mw. mr. C.J.W.F. Dekkers te Tilburg)
Derksen Advocatuur (mw. mr. E. Derksen te Velp gld)
Donahue & Partners LLP (mw. mr. S.C. van Gendt te San Jose)
Douma Advocatuur (mr. S.J. Douma te Rotterdam)
Easy-Legal, Advocatuur & Mediation (mw. mr. A.A. Bhagwandin te
Helder Recht (mw. mr. A. Klomp-Kraal te 's-Gravenhage)
HERE Global B.V. (mr. R.M. Wong te Eindhoven)
Hoogervorst Strafadvocatuur (mw. mr. N.F. Hoogervorst te Amsterdam)
HUISKAMP ADVOCATUUR commercial law (mr. N.R. Huiskamp te Zevenbergen)
Hunter Legal (mw. mr. F.C. van der Jagt te Amsterdam)
Hurenkamp Bedrijfsadvocatuur B.V. (mr. A. Hurenkamp te Enschede)
IND advocaten (mr. J.W. Kreumer te 's-Gravenhage)

ONTWIKKELEN ALS ADVOCAAT EN ACADEMICUS

Tom Salemink (30) is onlangs in dienst getreden bij de procespraktijk van Clifford Chance na ruim drie jaar bij Lemstra Van der Korst te hebben gewerkt. Hij richt zich op advisering en procederen op gebied van het algemene ondernemingsrecht, met een specialisatie in het bestuurdersaansprakelijkheidsrecht en procedures bij de Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam. 'Clifford Chance biedt, met zijn internationale netwerk en groeiende procespraktijk, uitstekende mogelijkheden om mij verder te ontwikkelen als advocaat en academicus. Ik ben ook universitair docent bij de Radboud Universiteit in Nijmegen, waar ik onder meer onderzoek doe op het gebied van corporate litigation en corporate governance.'

NAAR NIEUW(E) KANTOOR OF ASSOCIATIE

Adrenna Arbeidsrechtadvocaten (mw. mr. M.H.J. Miltenburg te Groningen)
Advocaat Ron Verheijen (mr. H.P. Verheyen te Den Burg)
Advocaat Weermeijer (mr. J.H. Weermeijer te Delft)
Advocaat Zoer (mw. mr. F. Zoer te Meppel)
Advocaat4u (mw. mr. A.W.M. van de Wouw te Tilburg)
Advocaten Commissariaat voor de Media (mr. M.J. Blotwijk te Hilversum)
Advocaten Formatie (mw. mr. A. Elias en Schauburg te Doorn)
Advocatenkantoor Stoffels B.V. (mw. mr. M.M.H.B. Stoffels te Roosendaal)
Advocatenkantoor Universiteit Utrecht (mw. mr. C.H. Dijkstra-van Hulsteijn te Utrecht)
Advocatenkantoor van Asten (mr. J.J.M. van Asten te Eindhoven)
Advocatenkantoor Van Kuppenveld (mr. P.J.M. van Kuppenveld te Helmond)
Advocatenkantoor Van Velthoven (mw. mr. M.D. van Velthoven te Rotterdam)
AKD Luxembourg (mr. J. Verhoog te Luxemburg)
Allen & Overy (mr.
Brener Advocaten (mw. mr. D. Karpuz, mr. N. Rastegar en mr. A. Sarioglu te Amsterdam)
Cadwalader, Wickersham & Taft LLP (mw. mr. M. van der Weide te New York)
CBRE Global Investors (mr. E.W.R. Brilman te Schiphol)
Charles van Vlokhoven Bedrijfsopvolging (mw. mr. C.W.I. van Vlokhoven te Tilburg)
Citius Advocaten (mr. A.H. Arntz, mr. R.B.H. Hebbink, mw. mr. T.J. Vlot en mr. H.P.M. van Woensel te Amsterdam)
Coben Advocaten Mediators (mr. H.J. Veen te Stadskanaal)
Cuijpers Advocatuur Rotterdam)
ENGIE Global Developments B.V. (mr. J. Meyer te Zwolle)
Ernst & Young Tax CO (mr. S.I. Douma te Tokio)
Fieldfisher N.V. (mr. M.A.L.M. Willems te Amsterdam)
FJ Legal BV (mw. mr. F.J. Leeflang te Amsterdam)
Fris Advocatuur en Mediation (mw. mr. A. Mudde-Zeevaart te Tilburg)
Hammersmith Advocatenkantoor (mr. B. Temeltasch te Rotterdam)
Heidstra Advocatuur (mw. mr. E.A.M. Heidstra te Amsterdam)
Jongeling Advocatuur B.V. (mr. P.M. Jongeling te Amsterdam)
Kremers Advocaten (mw. mr. Z. Gademan, mw. mr. C.J.H.E. Jeurissen en mw. mr. Th. Kremers te Breda)
Kross & Van Zwol Advocaten (mr. C.R. Kross en mr. R.J.L. van Zwol te Amsterdam)
LegalBoutique (mw. mr. H.D. Otten te Antwerpen)
Lexius advocatuur (mr. R.A. van Dijk te Amsterdam)
Loontjens Advocatuur (mr. S.J.E. Loontjens te Tilburg)
M. Gerritsen h.o.d.n. MG Advocatuur h.o.d.n. Advocaten van Waerde (mr. M. Gerritsen te

Amersfoort)
Maanicus Familierecht (mw. mr. M.T. Maanicus te Naarden)
Marc Willibrord van Rijnsoever-ADVOCAAT (mr. M.W. van Rijnsoever te Ljubljana)
Marijke Linsen advocaat & mediator (mw. mr. M.Th. Linsen-Penning de Vries te Eindhoven)
Marjon Habets B.V. (mw. mr. M.H.G. Habets te Breda)
Merit Medical Nederland BV (mw. mr. M. Maarschalkerweerd te Maastricht-Airport)
Mieke Krol advocaten (mw. mr. H. Asal, mw. mr. M.S. Krol en mr. R.F.H. Tamboenan te Rotterdam)
MijnGemeenteDichtbij
Mr. M.J.M. Postma (mr. M.J.M. Postma te Houten)
Mr. Ronald de Nijs, advocaat (mr. R. de Nijs te Leiden)
mr. S.C.M. Wouda-van Velzen, advocaat (mw. mr. S.C.M. Wouda-van Velzen te Arnhem)
Mynke Warnink Advocaat Erfrecht & Familierecht (mw. mr. M. Warnink te 's-Hertogenbosch)
Nautilex B.V. (mr. D. Komen te Rotterdam)
Niels van de Ven Advocaat (mr. C.P.J.M. van de Ven te Oisterwijk)
Novomatic Services NL (mr. P.H.J. Diederen te Waalwijk)
Novomatic Services NL B.V. (mr. P.H.J. Amsterdam)
Quispel Compass Advocatuur (mw. mr. W.A. Quispel te Baarn)
R. Dijkstra Advocatuur (mw. mr. R. Dijkstra te Doorn)
RPH Advocaten (mw. mr. J.E.A. Hendrix te Geleen)
Sahin Advocatenkantoor (mw. mr. O. Sahin te 's-Gravenhage)
Saija Advocatuur (mw. mr. M.L. Saija te Arnhem)
Sarikas & Agayev Advocaten (mw. mr. D. Sarikas te Rotterdam)
Schutte Advocatenkantoor (mw. mr. A.A.M. Schutte te Eindhoven)
Selma Kara Advocatuur (mw. mr. S. Kara te
Vastgoedadvocatie B.V. (mr. F.J.C. van Altena te Marken)
Van de Kolk Advocatuur (mw. mr. P. van de Kolk te Haarlem)
Van der Put Advocatuur (mr. H.J.W.A. van der Put te Breda)
van eeckhoutte advocatuur (mr. F.J. Van Eeckhoutte te Heelsum)
Van Gelder Legal Advice B.V. (mw. mr. A.M.G. van Gelder te Amsterdam)
Van Maas de Bie Advocatuur Mediation Coaching (mw. mr. A.R. van Maas de Bie te Helmond)
Verdoner Advocatuur (mw. mr. M.R. Verdoner te Amsterdam)
Vivo Energy
F.E. den: SERV te Amersfoort
Hoeve, mw. mr. M.G.J. van: Adriaanse Van der Weel Advocaten te Middelburg
Hoevers, mr. M.: Ausma De Jong Advocaten te Utrecht
Holthe tot Echten, mw. mr. A.M.J. van: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Homveld, mr. T.F.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
Hosson, mr. F. de: Stibbe N.V. te Amsterdam
Houts, mr. R.H.J. van: Dirkzwager advocaten & notarissen N.V. te Arnhem
Huijs, mr. R.A.J.C.: Adelmeijer Hoyng

GROTE BONUS DAT IK OVER DE GRENS KAN KIJKEN

Hetty de Rooij (35) maakte onlangs de overstap van De Brauw Blackstone Westbroek naar BarentsKrans. 'Ik houd mij bij BarentsKrans met name bezig met (internationale) geschillen en het adviseren en bijstaan van cliënten in arbitrageprocedures. Mijn werk heeft als grote bonus dat ik over de grens kan kijken. De grote verschillen die er soms zijn tussen rechtsstelsels betrek ik in de strategie die ik uitzet voor cliënten. Na een dag waarin veel onverwachte en afwisselende zaken mijn aandacht hebben gevraagd en ik onze cliënten of mijn collega's helder heb kunnen adviseren, fiets ik fluitend naar huis. Ik zou zelf ook graag aan de andere kant van de tafel willen zitten als arbiter.'

(mr. E.G. Grigorjan te Sint-Michielsgestel)
Molendijk Advocatuur & Mediation (mr. E.N.J. Molendijk te Spijkenisse)
Mr. J.J. Knol Advocatuur (mr. J.J. Knol te Rotterdam)
Mr. Ing. J.J. van de Vijver, Advocaat & Mediator in het Vastgoed (mr. J.J. van de Vijver te Workum)
Mr. J.H.J. Joosten, advocaat (mr. J.H.J. Joosten te Arnhem)
Mr. L.C.A. van Bokhoven Advocatenkantoor (mw. mr. L.C.A. van Bokhoven te Berlicum nb)
Mr. M.J.A. Weda (mw. mr. M.J.A. Weda te Castricum)
Diederen te Waalwijk)
nysingh advocaten-notarissen (mw. mr. W.R. Kastelein te Utrecht)
Orth Legal (mr. B.W.G. Orth te Bussum)
Otenti Praktijk B.V. (CORPTECH) (mr. O.M. Nunnikhoven te Amsterdam)
Patrizia Marcucci (mw. mr. P. Marcucci te Breda)
Perquin Krommendijk Advocaten (mr. J.M. Krommendijk en mw. mr. G.O. Perquin te Zoetermeer)
Plaum Advocatuur (mw. mr. D.J.M. Volkholz-Plaum te Zoetermeer)
Prudential Supervision dr. R.J. Theissen Advocaat (mr. R.J. Theissen te Dordrecht)
SLC LEGAL (mr. S.L.C. Coeur te Alkmaar)
SPRAAQ advocaten (mw. mr. S.M. Profijt en mw. mr. K.E.M. Roskam te Almelo)
Stap Advocatuur (mw. mr. F. Güner te 's-Gravenhage)
Studio Legale (mw. mr. S.H. van Nieuwkerk te Oisterwijk)
TATA Consultancy Services Netherlands B.V. (mr. V.A. Gainda te Amsterdam)
Transport en Logistiek Nederland (TLN) (mr. M. Langius en mr. J.B. van Velzen te Zoetermeer)
Ulpianus (mr. J. Erwteman te Amstelveen)
Van Altena Investments (mw. mr. M.M. Staghouwer te Amsterdam)
Wilhelmus Advocatuur (mw. mr. C.L.J.M. Wilhelmus te Sittard)
Willem van Vliet Strafrechtadvocatuur (mr. W. van Vliet te Amsterdam)
Wolffs, advocaat (mw. mr. A.M.G. Wolffs te Amsterdam)Familierechtadvocaten, Mediators en Collaborative Divorce Lawyers te Amsterdam
Helvoirt, mr. C.F. van: Vangoud Advocaten te Arnhem
Hemmink, mr. C.T.: Florent te Amsterdam
Hermens, mr. T.L.W.: GH Advocaten te Boxmeer
Hertog, mw. mr. Advocaten te Roermond
Huisman, mw. mr. K.T.E.: Stellicher Advocaten N.V. te Arnhem
Isenborghs, mw. mr. L.: Van Dijk c.s. Advocaten te Maastricht
Janssen, mr. P.T.H.: GH Advocaten te Boxmeer
Janssen, mw. mr. C.C.: Aegon Nederland N.V. te 's-Gravenhage
Jeurissen, mw. mr. C.J.H.E.: Kremers Advocaten te Breda
Kamphuis, mr. R.P.F.: De Koning Vergouwen Advocaten te Amsterdam
Karpuz, mw. mr. D.: Brener Advocaten te Amsterdam
Kasteleijn, mr. L.W.: Wintertaling

Advocaten & Notarissen te Amsterdam
Kasteleijn, mr. M.B.: Wintertaling Advocaten & Notarissen te Amsterdam
Kleczewski, mw. mr. L.M.E.: Advocatenkantoor Roethof te Amsterdam
Klein Overmeen, mr. M.E.: FNV Advocaten te Utrecht
Klinkert, mw. mr. M.J.: FNV Advocaten te Utrecht
Klooster, mw. mr. H.N. van 't: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
Koetze, mw. mr. M.C.: Boeve Familierecht B.V. te Arnhem
Koning, mr. M.J.: Suez advocaten te Amsterdam
Koops, mr. P.: Trip belastingadviseurs mediation te 's-Gravenhage
Kweens, mw. mr. E.: Braakman Advocaten te Helmond
Lange, mr. L.C. de: Ausma De Jong Advocaten te Utrecht
Leenders, mw. mr. M.D.: Boels Zanders Advocaten te Eindhoven
Leer, mw. mr. M.L. van: Van der Woude De Graaf Advocaten te Amsterdam
Leeuwen, mw. mr. N.M. van: Van Riessen Advocaten te Gouda
Leeuwen, mw. mr. W.J. van: KPN B.V. te 's-Gravenhage
Lievense, mw. mr. E.J.: DVDW Advocaten te Rotterdam
Gemeente Amersfoort te Amersfoort
Meulen, mr. H.J. ter: tm advocatuur te Roermond
Molenaar, mr. B.: Bonnier advocaten te Wijchen
Moulen Janssen, mr. R.S.E.C.: Witte & Partners te Utrecht
Muijres, mr. M.J.A.M.: Huver Advocaten te Venlo
Mussche, mr. M.: Florent te Amsterdam
Nicolaescu, mw. mr. A.J.: Haagstate Advocaten N.V. te 's-Gravenhage
Nieuwenhuijse, mw. mr. A.J.: Nobus Nieuwenhuijse Advocaten te Terneuzen
Nieuwstraten, mw. mr. **Olden**, mr. M. van: Tanger Advocaten N.V. te Velsen-Zuid
Os, mw. mr. S.H. van: Rietmeesters te Utrecht
Osch, mr. P.J.H.M. van: Van Iersel Luchtman N.V. te 's-Hertogenbosch
Overmars, mw. mr. M.: Van Hilten Advocaten & Mediators B.V. te 's-Gravenhage
Paijmans, mr. J.J.L.: Gimbrère International Advocaten te Breda
Parker, mr. C.A.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Pasma, mr. R.M.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
Plas, mw. mr. C.G. van der: Florent te **Rhijn**, mr. A.T. van: Van Rhijn & Van Rhijn Advocaten te Doorn
Rienen, mw. mr. S.C. van: Philips International B.V. te Eindhoven
Rijkers, mw. mr. M.M.E.: Bavaria N.V. te Lieshout
Roelofs, mw. mr. J.A.: DOEN Legal B.V. te Zeist
Roestenberg, mw. mr. S.S.J.P.: Rutgers Posch Visée Endedijk te Amsterdam
Romeijn, mw. mr. H.: Smit Advocaat & Belastingkundige te Rotterdam
Rooij, mw. mr. H. de: BarentsKrans N.V. te 's-Gravenhage
Runhaar, mw. mr. J.E.: Van Erp Advocaten

ALS TEAM OPEREREN

Maarten van Dooren (58) maakte deze zomer de overstap van BANNING naar Van Iersel Luchtman Advocaten in 's-Hertogenbosch. 'De sfeer binnen VIL is vriendschappelijk en gezellig zonder dat het zakelijke uit het oog wordt verloren. VIL is lid van het internationale samenwerkingsverband IUROPE wat tot mooie grensoverschrijdende werkzaamheden leidt. Ik maak deel uit van het M&A-team. Het vakgebied bij uitstek waar je met alle verschillende specialisaties binnen kantoor samenwerkt, maar ook met andere disciplines van andere kantoren. M&A is behalve multidisciplinair – alle aspecten van een onderneming komen samen – het rechtsgebied waarin je vooral als team opereert. Dat spreekt me aan.'

Advocaten & Notarissen te Assen
Kooren, mr. J.: NautaDutilh N.V. te Rotterdam
Korte, mr. J.Ph. de: Van Oosten Advocaten te Amsterdam
Korteling, mr. W.S.: Knoester en van der Hut Advocaten te 's-Gravenhage
Kraker, mr. H.J. de: Florent te Amsterdam
Krommendijk, mr. J.M.: Perquin Krommendijk Advocaten te Zoetermeer
Kruit, mr. P.: Boontje Advocaten te Amsterdam
Krul, mr. M.R.: Delissen Martens advocaten
Ligthart, mr. E.N.: ATM Advocaten te Utrecht
Lin, mw. mr. S.C.: Florent te Amsterdam
Londen, mw. mr. J. van: DVDW Advocaten te Rotterdam
Loo, mr. J.J.T. van: Van Erp Advocaten te Oss
Lotringen, mw. mr. K.E. van: Hemony Advocaten te Amsterdam
Malácová, mw. mr. D.: De Brauw Blackstone Westbroek, Singapore Pte. Ltd. te Singapore
Mathey, mr. L.: PlasBossinade Advocaten N.V. te Groningen
Meent, mr. C. van de: Florent te Amsterdam
Mel, mw. mr. M.: M.: Fifth Advocatuur te Tiel
Nizamoeddin, mw. mr. S.S.D.: Ploum Lodder Princen te Rotterdam
Notenboom, mw. mr. H.F.A.: Bos Van der Burg Advocaten te Zoetermeer
Nuijten, mw. mr. A.J.C.: Haans Advocaten Bergen op Zoom B.V. te Bergen op Zoom
Nuland, mr. J.E. van: Boels Zanders Advocaten te Venlo
O'Connor, mr. C.L.C.: Poelmann van den Broek Advocaten te Nijmegen
Odink, mw. mr. R.: Advocatenkantoor Goumans Bakker te Maastricht
Amsterdam
Pol, mw. mr. F.A. van der: Van Iersel Luchtman N.V. te 's-Hertogenbosch
Polak, mr. S.W.: Lauxtermann Advocaten te Amsterdam
Pors, mr. A.J.J.: NautaDutilh N.V. te Rotterdam
Quaedvlieg, mr. A.D.A.: Wolfs Advocaten te Maastricht
Quist, mr. J.P.: Wolf Legal te Vlissingen
Rappard, mr. A.G.A. van: Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. te 's-Gravenhage
Reus, mr. J.G.: Houthoff Buruma te Amsterdam
te Oss
Ruys, mr. D.W.: Hupkes c.s. advocaten te Amsterdam
Salemink, mr. T.: Clifford Chance LLP te Amsterdam
Schotman, mw. mr. P.: Schenkeveld Advocaten te Alkmaar
Schreuder, mw. mr. L.A.: Sodexo Nederland B.V. te Capelle aan den IJssel
Schulz, mr. H.F.K.: RechtStaete vastgoedadvocaten & belastingadviseurs B.V. te Amsterdam
Severijn, mr. R.A.: FNV Advocaten te Utrecht
Sintemaartensdijk, mw. mr. J.L.: Ten Holter Noordam advocaten te

Schakenraad advocaten

Van oudsher staat Schakenraad Advocaten te Eindhoven op een unieke wijze slachtoffers bij in letselschadezaken. Wij zijn in het bezit van het keurmerk Met Recht Tevreden van Viadicte en van de Stichting Keurmerk Letselschade.

Voor onze letselschadesectie zijn wij op zoek naar een **ervaren letselschadeadvocaat,** bij voorkeur LSA-lid

Schriftelijke reacties kunt u richten aan:
Schakenraad Advocaten
t.a.v. mw. H. van Gog
Postbus 2350 | 5600 CJ Eindhoven
of via email hvg@schakenraad.nl

Voor meer informatie kunt u ook bellen met Hanita van Gog: 040-244 76 08

BEKS&BEKS ADVOCATEN

Gezocht:

Een ervaren advocaat met eigen praktijk om op basis van kostendeling deel uit te maken van het kantoor. Toetreding tot de maatschap behoort tot de mogelijkheden.
Meer informatie en profiel: **www.beks.nl**

Een gevorderde advocaat stagiair(e) en/of advocaat medewerker met
- tenminste 2 jaar ervaring als advocaat;
- affiniteit met de MKB praktijk;
- gedegen kennis en/of ervaring op het gebied van de civielrechtelijke procespraktijk.

Reacties:
t.a.v. mr. R.V. de Lauwere: **r.delauwere@beks.nl**

Wolters Kluwer

When you have to be right

Grip op de AVG

Vanaf 25 mei 2018 kan niemand er meer omheen: dan treedt de Europese wetgeving over het verwerken van persoonsgegevens, de AVG, in werking.

Grip op de AVG gaat verder dan alleen de eisen en regels, en richt zich juist op de gedachte áchter de eisen. Het zet de beginselen van de privacywetgeving uiteen, zodat u de kennis opdoet om de AVG naar haar bedoeling in te vullen op een manier die past bij uw organisatie.

www.wolterskluwer.nl/shop

in onze shop bestelt u zonder verzendkosten

Rotterdam
Slaghekke, mw. mr. M.M.R.: Cleerdin & Hamer te Amsterdam
Smelt, mr. H.J.M.: SMART Advocaten te Eindhoven
Smit, mw. mr. A.M.: raad van de orde Midden-Nederland te Utrecht
Smulders, mr. T.: Houthoff Buruma te Londen
Snoeijer, mw. mr. E.A.: Koninklijke Ahold Delhaize N.V. te Zaandam
Speich, mw. mr. E.: De Koning Vergouwen Advocaten te Amsterdam
Spijker, mr. M.G.: GH Advocaten te Boxmeer
Stein, mr. L.J.H.: Boskamp & Willems Advocaten te Eindhoven
Storm, mr. M.L.: Morrison & Foerster LLP te Brussel
Streefland, mr. F.E.: Florent te Amsterdam
Struijk, mr. H.C.: Olie & De Jonge Advocaten te Goes
Tamboenan, mr. R.F.H.: Mieke Krol advocaten te Rotterdam
Tellegen, mw. mr. L.W.: Wieringa Advocaten te Amsterdam
Theunis, mr. D.C.: Blaisse te Amsterdam
Theunissen, mw. mr. M.: Philips Lighting B.V. te Eindhoven
Tienstra, mr. H.G.: Croon Davidovich te Amsterdam
Tilburg, mw. mr. C.L. van: Florent te Amsterdam
Timpert-de Vries, mw. mr. M.: DAAN Advocatuur B.V. te Arnhem
Tol, mw. mr. F.M.W. van: Hommersom Advocatuur te Utrecht
Tombe, mr. J.W. de: Banning N.V. te Amsterdam
Tonino, mr. Y.C.: FIZ advocaten B.V. te Rotterdam
Traa, mr. F.A.A.C.: FNV Advocaten te Utrecht
Tuinman, mr. J.A.: Florent te Amsterdam
Velzen, mw. mr. M.C. van: raad van de orde Midden-Nederland te Utrecht
Verbraak, mw. mr. S.: Advocatenkantoor Snikkenburg-den Haan te Tilburg
Verbroekken, mw. mr. A.: GH Advocaten te Boxmeer
Verbunt-Mols, mw. mr. A.M.G.C.: Halsten law firm te Eindhoven
Verlaan, mw. mr. D.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
Vink-Dijkstra, mw. mr. R.E.M.: HVG Law LLP te Amsterdam
Vliet, mr. J.J. van: Roest Singh Advocaten te Hoofddorp
Vlot, mw. mr. T.J.: Citius Advocaten te Amsterdam
Vodegel, mr. R.A.: De Breij Evers Boon N.V. te Amsterdam
Voorst tot Voorst, mw. mr. M.G.F. van: Maaldrink Vermeulen Advocaten te 's-Gravenhage
Vries, mr. R.P. de: &Kasem Advocaten te Amsterdam
Wagenvoort, mr. E.J.: Allen & Overy LLP te Londen
Wal, mr. D. van der: Defenz Advocaten te Drachten
Wassenberg, mw. mr. L. van: Berntsen Mulder Advocaten te Alphen aan den Rijn
Wege, mr. J.W. van de: De Haas en De Jong Advocaten & Mediators te Tilburg
Wever, mw. mr. M.: Sennef de Koning van Eenennaam Advocaten te Rotterdam
Wiel, mr. J. van de: Advocaten Willemstraat te Eindhoven
Wijburg, mr. C.C.: FNV Advocaten te Utrecht
Wildenberg, mr. W.H.J. van den: Rutgers Posch Visée Endedijk te Amsterdam
Wissing, mr. S.A.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Zanting, mw. mr. M.: Dirkzwager advocaten & notarissen N.V. te Arnhem
Zwol, mr. R.J.L. van: Kross & Van Zwol Advocaten te Amsterdam

UIT DE PRAKTIJK

Aarts, mw. mr. G., Amsterdam (01-07-2017)
Admiraal, mw. mr. M.F., Zwolle (01-07-2017)
Affourtit-Kramer, mw. mr. M.H., Purmerend (09-08-2017)
Alkemade, mw. mr. E.M.H., 's-Gravenhage (13-07-2017)
Angel, mw. mr. C.R., Groenekan (01-06-2017)
Baake, mw. mr. Y., Hilversum (01-06-2017)
Bal, mr. J.A., Amsterdam (01-07-2017)
Baljon, mw. mr. L., 's-Gravenhage (10-07-2017)
Baljon, mw. mr. L., Rotterdam (10-07-2017)
Beemster, mw. mr. H., Amsterdam (03-07-2017)
Beishuizen, mr. K., Haarlem (03-07-2017)
Berg, mr. W.J. van den, 's-Gravenhage (17-08-2017)
Bervoets, mw. mr. A.L., Amsterdam (01-07-2017)
Boekhoudt, mr. J., Utrecht (29-07-2017)
Bogaers, mr. P.B.P.M., Nieuwegein (01-07-2017)
Bongartz, mr. W.T., Amsterdam (30-06-2017)
Boom, mr. B. van de, Amsterdam (01-08-2017)
Bosland, mw. mr. C., Goes (20-06-2017)
Bosma, mw. mr. E.J.A., Amsterdam (17-08-2017)
Bouras, mw. mr. S., Rotterdam (02-08-2017)
Brehm, mw. mr. A., Rotterdam (30-06-2017)
Breure, mw. mr. W., Rotterdam (01-07-2017)
Brouwer, mw. mr. L., 's-Gravenhage (01-08-2017)
Bruinsma, mr. J.S., Hilversum (12-06-2017)
Brun, mw. mr. M.S., Rotterdam (03-08-2017)
Bruns, mw. mr. I.E., Rotterdam (01-08-2017)
Buchem, mw. mr. F. van, Amsterdam (09-07-2017)
Canisius, mr. R.E.H., Amsterdam (01-07-2017)
Carrière, mr. G.F., Amsterdam (22-06-2017)
Casseres, mr. R.W. de, Leeuwarden (01-07-2017)
Colijn, mw. mr. M.J.A., Amsterdam (06-08-2017)
Derks-Halman, mw. mr. M.T., Meppel (01-06-2017)
Dijk, mr. L. van, 's-Gravenhage (01-08-2017)
Dogan, mw. mr. A.S., Londen (03-07-2017)
Doornbos, mr. M., Amsterdam (31-07-2017)
Dorland, mw. mr. A.L., Utrecht (20-06-2017)
Driessen, mw. mr. B., Utrecht (12-06-2017)
Elferen, mr. S.G. van, Amsterdam (31-07-2017)
Ertman, mw. mr. C.Y., Amsterdam (01-07-2017)
François, mr. F., Amsterdam (01-08-2017)
Gossen, mw. mr. A.H., Amsterdam (24-07-2017)
Graaf, mr. T.J. de, Amsterdam (01-08-2017)
Graaf, mw. mr. M.S. de, Amsterdam (01-08-2017)
Hal-Vermeer, mw. mr. D.L., Barendrecht (01-07-2017)
Hanssen, mr. L.J.A.M., Breda (01-07-2017)
Hasselt, mr. M.N. van, Amsterdam (13-07-2017)
Heijden, mw. mr. M.J.C. van der, Amsterdam (06-06-2017)
Hest, mw. mr. I.H.M., Eindhoven (01-07-2017)
Hest, mw. mr. I.H.M., Geldrop (01-07-2017)
Heuvelmans, mr. J.J.M., Simpelveld (17-08-2017)
Holthuis, mw. mr. J.D., Amsterdam (07-06-2017)
Hoppenbrouwers, mr. S.H.F., Eindhoven (01-06-2017)
Huijben, mr. M., Utrecht (01-07-2017)
Huisman, mw. mr. E.J., 's-Gravenhage (15-08-2017)
Hul, mr. Y.S. van 't, Amsterdam (01-06-2017)
Hulshof, mr. F.H., Aerdenhout (28-07-2017)
Immink, mw. mr. A.A.J., Budel (11-07-2017)
Jacobs, mw. mr. H.E., Utrecht (15-07-2017)
Jongerius, mr. N., Amsterdam (27-06-2017)
Jongh, mw. mr. C. de, Rijpwetering (01-06-2017)
Jonkhoff, mw. mr. A.H., Overveen (01-06-2017)
Kaay, mw. mr. M. van der, Amsterdam (13-06-2017)
Kassenaar, mw. mr. M.B., Amsterdam (01-06-2017)
Kate, mw. mr. N. ten, Amsterdam (01-08-2017)
Ketelaar, mw. mr. S., Kampen (01-06-2017)
Keus, mw. mr. M.B., Maastricht (01-07-2017)
Kiewiet, mw. mr. N., Groningen (01-07-2017)
Klaarenbeek-Heijster, mw. mr. J.H.M., Best (01-07-2017)
Koelewijn, mw. mr. H., Zeist (15-06-2017)
Kooij, mw. mr. A.M., Amsterdam (01-07-2017)
Koopmans, mr. U., Haarlem (27-07-2017)
Koster, mr. J.L.J.E., Maastricht (01-07-2017)
Kronenburg, mw. mr. I.A.M. van, Amsterdam (01-07-2017)
Kroon, mr. C.J., 's-Gravenhage (01-08-2017)
Leichsenring, mw. mr.

A.H., Amsterdam (01-07-2017)
Lenting, mw. mr. S.T., Amersfoort (17-06-2017)
Leopold, mw. mr. F., Amsterdam (01-08-2017)
Lessy, mw. mr. R., Waalwijk (01-07-2017)
Liempd, mw. mr. T.J.H. van, Eindhoven (30-06-2017)
Lina, mw. mr. N.J.H., Utrecht (01-06-2017)
Lindhout, mw. mr. P.E., Gouda (12-06-2017)
Lodder, mw. mr. D.E.E., Arnhem (01-07-2017)
Luthuli, mr. S., Eindhoven (10-06-2017)
Maas, mr. J.J.A., Rosmalen (11-08-2017)
Mare, mr. E.J. de, Groningen (01-06-2017)
Massink, mw. mr. Z., Amsterdam (01-06-2017)
Meijs, mw. mr. A.J.C.M., Amsterdam (01-06-2017)
Meulen, mw. mr. S.M.M. van der, Amsterdam (01-06-2017)
Molin, mr. S.C.H., Amsterdam (30-06-2017)
Monsma, mw. mr. C.S.C., Nijmegen (23-06-2017)
Moorselaar, mw. mr. L.J. van, Amsterdam (08-08-2017)
Noordeloos, mr. J.S.P., 's-Gravenhage (03-07-2017)
Oversier, mr. E., Hoofddorp (18-07-2017)
Peski, mw. mr. F.M. van, Rotterdam (01-08-2017)
Pichel, mw. mr. J.P., Amsterdam (11-08-2017)
Pluijm, mw. mr. M. van der, Amsterdam (13-07-2017)
Provó Kluit-van Minnen, mw. mr. M.H.J., Tilburg (01-08-2017)
Quirijnen, mw. mr. J.J.M., Best (01-07-2017)
Remmen, mr. M.A., Boxmeer (30-06-2017)
Riet, mw. mr. I.S.T.A. van, Apeldoorn (01-07-2017)
Robert, mw. mr. M.H.G., Delft (01-08-2017)
Roebroek, mw. mr. D.W.G., Oosterhout nb (01-08-2017)
Rookhuijzen, mw. mr. J.W. van, Rotterdam (01-06-2017)
Roos, mw. mr. F.F.M. de, Eindhoven (01-08-2017)
Saarloos, mr. K.J., Amsterdam (01-07-2017)
Schaafstra, mr. Th.R., Bloemendaal (02-06-2017)
Schaap, mw. mr. D.E., Almere (23-07-2017)
Schijven-Bours, mw. mr. E.H., Arnhem (16-06-2017)
Schoonderbeek, mr. G.A., Amersfoort (01-08-2017)
Schruer, mw. mr. H.D.L.M., Rotterdam (15-06-2017)
Seine, mr. C.J.J., Amsterdam (11-07-2017)
Sjoer, mr. G.J., Nieuwegein (30-06-2017)
Sliepenbeek, mw. mr. A.P.P.M., Amsterdam (18-07-2017)
Smeth, mw. mr. F.M. de, Amsterdam (16-06-2017)
Smits-Mureau, mw. mr. A.J.A.M., Breda (15-06-2017)
Spaendonck, mw. mr. F.J.F. van, Amsterdam (14-07-2017)
Span, mr. R.A.J., Rotterdam (01-06-2017)
Spanjaard, mw. mr. J., Den helder (01-07-2017)
Steenstraten, mw. mr. F. van der, Amsterdam (01-06-2017)
Stoop, mr. A.E., Rotterdam (10-08-2017)
Strijbosch, mr. M.J.M., Geldrop (01-06-2017)
Strous, mw. mr. L.H.G., Utrecht (01-07-2017)
Sturkenboom, mr. M.L., 's-Gravenhage (18-06-2017)
Tiesing, mr. J.A., Breda (02-07-2017)
Udo, mw. mr. J.G., Haarlem (07-08-2017)
Unsal, mr. M., Amsterdam (01-06-2017)
Valk, mw. mr. H. van der, Haarlem (05-06-2017)
Vedder, mw. mr. L.C.M., Oisterwijk (30-06-2017)
Veen-Brom, mw. mr. A.J.A.M., Culemborg (01-08-2017)
Veenman, mw. mr. M.J., Amsterdam (01-07-2017)
Velden, mr. J.H. van der, Utrecht (03-07-2017)
Veldhuis, mr. V.G.G., Roosendaal (01-07-2017)
Veldt, mr. U.J. van der, Amsterdam (28-06-2017)
Vendel, mw. mr. A. van de, Apeldoorn (12-06-2017)
Verdoold, mw. mr. D., Son en Breugel (14-07-2017)
Verheijen, mr. S.P.F., Nijmegen (10-07-2017)
Vliet, mw. mr. P.J. van, Utrecht (01-06-2017)
Vocht, mr. A.Th.J.M. de, Bergeijk (30-06-2017)
Vrancken, mr. J.J.M., Rozenburg zh (07-07-2017)
Vriends, mw. mr. J.E.C., Tilburg (01-07-2017)
Vries, mw. mr. F.M. de, Rotterdam (15-06-2017)
Wensink-Vergunst, mw. mr. S.P.A., Utrecht (01-06-2017)
Westerouen van Meeteren, mw. mr. F.M.T., Amsterdam (01-08-2017)
Wetering, mr. G.J. van de, Deventer (30-06-2017)
Wit, mw. mr. H.F.G. de, Veenendaal (01-08-2017)
Wulfften Palthe, mr. C.A.R. van, Rotterdam (09-06-2017)
Yahyaoui, mw. mr. L., Heerhugowaard (20-06-2017)
Yildiz, mw. mr. S., Amsterdam (10-08-2017)

OVERLEDEN

Emmelot, mw. mr. E.R., Nieuwegein (09-07-2017)

advertenties

MOOIE KANTOORRUIMTE TE HUUR

GAASBEEK EN GAASBEEK ADVOCATEN

In ons sfeervolle en monumentale grachtenpand te **Haarlem aan de Nieuwe Gracht 5A**

Is te huur een hele eerste verdieping. Dan wel zijn te huur losse kamers van die verdieping. Alle kamers zijn zeer mooi, stijlvol en hebben fantastisch uitzicht, op de gracht of op de mooie binnentuin.

De kantoorruimte is uitermate gunstig gelegen voor advocaten werkzaamheden.

Belt u voor nadere inlichtingen met Hans en Symone Gaasbeek-Wielinga op onze rechtstreekse mobiele nummers:

06 52 05 50 43
06 53 37 64 13

www.gaasbeekengaasbeek.nl

TOGA *atelier* Schout

Kwaliteit met oog voor detail

BIO-toga van lichtgewicht Cool Wool

Ons nieuwe adres per 1 september 2017 is:

Claes de Vrieselaan 82 A
3021 JS Rotterdam
Tel.: 010 245 07 66
di t/m vr 9:00 - 17:30
zaterdag op afspraak

www.toga-atelierschout.nl

info@toga-atelierschout.nl

Boomjuridisch
opleidingen

- webinars
- video's
- events

Voorheen Law At Web

KEI Masterreeks

In vier online cursussen nemen Menno Weij, Matthijs Ariëns, Hans Steenberghe en Steven Venhuizen u mee door het nieuwe procesrecht.

nieuw!

De Masterreeks start op 2 oktober, dus meld u snel aan voor € 600,- (excl. btw en inclusief 8 PO-punten).

Kijk op www.boomjuridischopleidingen.nl voor het complete cursusaanbod en meld u direct aan voor de KEI Masterreeks.

8 PUNTEN PO ADVOCATUUR

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

UITSPRAKEN VAN DE TUCHTRECHTER

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Carel Gaaf (voorzitter), Jan de Bie Leuveling Tjeenk, Tjitske Cieremans, Han Jahae, Robert Sanders en Paul Wilmink.

TOEPASSELIJKHEID GEDRAGSREGELS

- Hof van discipline 26 augustus 2016, nr. 160058, ECLI:NL: TAHVD:2016:166.
- Gedragsregel 18.
- Gedragsregel 18 geldt uitsluitend tussen advocaten onderling.

In de klacht staat de opvatting centraal dat gedragsregel 18 ook dient te gelden tegenover rechtshulpverleners die geen advocaat zijn. Het enkele feit dat deze rechtshulpverleners zelf niet gebonden zijn aan een dergelijke standaard zou (in beginsel) niet uit moeten maken, aldus klaagster. Dit geldt des te meer voor een beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar, omdat deze een eigen financieel belang heeft. Het hof oordeelt dat gedragsregel 18 niet analoog van toepassing is op de betrekking tussen een advocaat en een rechtshulpverlener die geen advocaat is. Als zodanig valt in dat verband ook een beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar als klaagster aan te merken. De gedragsregels gelden voor het verkeer tussen advocaten en zijn niet normgevend voor gedrag van advocaten jegens niet-advocaten. De andersluidende opvatting van klaagster zou bovendien leiden tot ongelijke verhoudingen tussen advocaten en andere rechtshulpverleners, nu laatstgenoemden immers tegenover advocaten niet gehouden zijn zich te gedragen overeenkomstig de gedragsregels.
De door klaagster aangevoerde wijziging in het juridisch landschap biedt hiervoor geen rechtvaardiging. Het hof bekrachtigt de beslissing van de raad.
Klacht ongegrond.

RECHTSTREEKS BENADEREN WEDERPARTIJ

- Raad van discipline Den Haag 28 november 2016, nr. 16-676/DH/RO, ECLI:NL:TADRSGR:2016:229.
- Gedragsregels 1 en 18, lid 2.
- Gedragsregel 18, lid 2 moet restrictief worden uitgelegd.

De klacht houdt in dat mr. X tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld omdat hij aan klagers, terwijl hij wist dat zij werden bijgestaan door een advocaat, rechtstreeks twee brieven heeft gestuurd. Mr. X stelt dat deze brieven vallen onder de uitzondering van gedragsregel 18, lid 2.
De raad overweegt dat dat een advocaat die zich in verbinding wil stellen met de wederpartij waarvan hij weet dat deze wordt bijgestaan door een advocaat, dit slechts doet door tussenkomst van die advocaat, tenzij deze hem toestemming geeft zich rechtstreeks tot diens cliënt te wenden. Vaststaat dat deze toestemming niet is gegeven. Het hof van discipline heeft bepaald dat een uitzondering op de in gedragsregel 18, lid 1 neergelegde regel kan worden aanvaard, wanneer het gaat om een aanzegging die, om het daarmee beoogde rechtsgevolg te kunnen bewerkstelligen, niet anders gedaan kan worden dan rechtstreeks aan de andere partij (zie ECLI:NL:TAHVD:2014: 362). Deze uitzondering moet echter restrictief worden uitgelegd. De raad is van oordeel dat de brieven van mr. X niet als zodanig kunnen worden aangemerkt. Beide brieven betreffen immers een sommatie aan klagers. Reeds daarom is de uitzondering van gedragsregel 18, lid 2 niet van toepassing. Voorts overweegt de raad dat, indien en voor zover de brieven van mr. X al waren gericht op enig rechtsgevolg, de raad niet is gebleken van enige noodzaak om de brieven rechtstreeks aan klagers te zenden. Ook van een andere rechtens aanvaardbare reden om klagers direct te benaderen, is niet gebleken. Mr. X heeft dan ook in strijd gehandeld met gedragsregel 18. Waarschuwing.

RAUWELIJKS FAILLISSEMENT AANVRAGEN

- Hof van discipline 19 december 2016, nr. 160217, ECLI:NL: TAHVD:2016:245.
- Gedragsregels 1 en 19.
- Wederpartij niet terstond op de hoogte brengen van een ingediend faillissementsverzoek is tuchtrechtelijk verwijtbaar.

Mr. X heeft namens zijn cliënten op 18 september 2014 een verzoek tot faillietverklaring van klaagster bij de rechtbank ingediend. Bij brief van 13 oktober 2014 heeft de rechtbank de advocaten van klaagster opgeroepen voor de behandeling van het faillissementsverzoek op 4 november 2014. Op 14 oktober 2014 heeft mr. X het faillissementsverzoek aan de deurwaarder gezonden met het verzoek dat met de oproep voor behandeling aan de advocaat van klaagster te betekenen.
De klacht houdt, voor zover in hoger beroep nog van belang, in dat mr. X klaagster noch haar advocaten terstond op de hoogte heeft gebracht van de faillissementsaanvraag.
De raad acht de klacht gegrond

en legt de maatregel van waarschuwing op.
Het hof overweegt dat het aanvragen van een faillissement een rechtsmaatregel is die onder het bereik van gedragsregel 19 valt.
Een advocaat handelt in beginsel niet zoals het een behoorlijk advocaat betaamt, indien hij van zijn voornemen om het faillissement van zijn wederpartij aan te vragen, aan de wederpartij of zijn advocaat niet tevoren kennis geeft.
Zoals in beginsel rauwelijks dagvaarden tuchtrechtelijk verwijtbaar is, is rauwelijks het faillissement van een wederpartij aanvragen dat ook. Onder omstandigheden kan er discussie zijn over de vraag of de aanvraag 'rauwelijks' was; indien er bijvoorbeeld al correspondentie heeft plaatsgevonden en in dat verband voor de mogelijkheid van een faillissementsaanvraag is gewaarschuwd, zou een voorwaarschuwing dat een faillissementsaanvraag ingediend gaat worden, achterwege kunnen blijven.
In dit geval is het hof uit het dossier niet gebleken dat voor 18 september 2014 gewaarschuwd is dat, bij uitblijven van betaling, faillissement zal worden aangevraagd. Daarmee oordeelt het hof dit klachtenonderdeel gegrond.
Anders dan de raad is het hof echter van oordeel dat met een gegrondverklaring zonder oplegging van een maatregel kan worden volstaan. Klaagster heeft immers ook bij deze late kennisgeving nog voldoende tijd gehad voor beraad en heeft dat ook benut. Mr. X wordt wel veroordeeld tot vergoeding van het griffierecht.

ZORGVULDIG HANDELEN BIJ FAILLISSEMENTSAANVRAAG

- Hof van discipline 16 januari 2017, nr. 160203, ECLI:NL:TAHVD:2017:11.
- Gedragsregel 1.
- Advocaat kan bij faillissementsverzoek niet zonder meer afgaan op door de cliënt verschafte informatie.

De klacht houdt in dat mr. X in het kader van het verzoek tot faillietverklaring van klaagster aan de rechtbank en het gerechtshof bewust onjuiste informatie heeft verstrekt door mee te delen dat hij zelf telefonisch heeft gesproken met de directeur van A, hetgeen onjuist is, en tevens mede te delen dat A een vordering heeft op klaagster, hetgeen eveneens onjuist is.
De directeur van A heeft schriftelijk verklaard dat hij mr. X nooit heeft gesproken en dat hij indertijd expliciet aan de cliënt van mr. X heeft gezegd dat A geen vorderingen heeft op klaagster.
Mr. Y, destijds advocaat van klaagster, heeft mr. X na de behandeling ter zitting van de rechtbank per e-mail op de hoogte gebracht van de uitdrukkelijke mededeling van A dat zij geen vordering heeft op klaagster.
De raad heeft de klacht gegrond verklaard en mr. X de maatregel van berisping opgelegd.
Het hof stelt als uitgangspunt voorop dat aan de advocaat in het algemeen een grote mate van vrijheid toekomt om de belangen van zijn cliënt te behartigen op de wijze die hem in overleg met zijn cliënt goeddunkt.
In het licht van het zwaarwegende belang van de wederpartij dat zij niet op rechtvaardige gronden in staat van faillissement wordt verklaard, kan de advocaat die namens zijn cliënt faillietverklaring verzoekt, anders dan bij de behandeling van veel andersoortige zaken, niet zonder meer afgaan op door de cliënt verschafte informatie.
De advocaat dient, om onnodige schade te voorkomen, de aanvraag tot faillietverklaring met grote zorg te onderbouwen en de behandeld rechter zo volledig en juist mogelijk in te lichten.
De advocaat die zich op een steunvordering beroept, dient na te gaan of er een reële kans bestaat dat deze nog zal worden opgeëist. Het hof overweegt dat voor zover mr. X zelf niet reeds voorafgaand aan de indiening van het faillissementsverzoek had moeten onderzoeken of sprake was van een vordering van A en, zo ja, of er een reële kans bestond dat deze zou worden opgeëist, het op de weg van mr. X had gelegen of in elk geval naar aanleiding van de e-mail van mr. Y actie te ondernemen, door zich hetzij bij mr. Y, hetzij bij A zelf te vergewissen van de feiten. Mr. X is in weerwil van duidelijke andersluidende signalen blijven afgaan op de mededeling van zijn cliënt en ten overstaan van het gerechtshof blijven stellen dat A een vordering op klaagster had. Aldus heeft mr. X de geldende zorgvuldigheidsnorm overtreden. Het hof acht de klacht gegrond. Omdat verweerder nooit eerder tuchtrechtelijk veroordeeld is, acht het hof in dit geval niet een berisping, maar een waarschuwing gepast.

TEN SLOTTE

RUTTE III EN DE RECHTSSTAAT

DOOR / BART VAN TONGEREN
ALGEMEEN DEKEN NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Als ik dit schrijf, begin september, zijn de formatieonderhandelingen tussen VVD, CDA, D66 en CU net weer hervat. Informateur Zalm heeft laten doorschemeren dat er voor Prinsjesdag geen nieuw kabinet zal zijn, maar witte rook zal waarschijnlijk niet lang meer op zich laten wachten. Hoewel het regeerakkoord (mij nu) nog niet bekend is, doe ik op het gebied van Veiligheid en Justitie alvast een rechtsstatelijk schot voor de boeg.

In de afgelopen jaren is de rechtsbescherming meer dan ooit onder druk komen te staan. Beginselen als het recht op een eerlijk proces en het recht op privacy worden niet zelden ondergeschikt gemaakt aan het streven naar meer veiligheid. Vanuit de advocatuur zijn eind 2012 al zorgen geuit over verontrustende voornemens in het regeerakkoord 'Bruggen slaan' van Rutte II, vooral als het ging om strafrecht en privacy. Terugkijkend waren die zorgen voor een groot deel terecht, en in een aantal gevallen nog steeds springlevend. De afgelopen jaren adviseerde de NOvA over vele wetsvoorstellen. Niet zelden was daarbij de conclusie dat het rechtsstatelijk gehalte ernstig te wensen overliet. De NOvA plaatste onder meer kritische kanttekeningen bij voorstellen als de Stelselvernieuwing rechtsbijstand, de Wet computercriminaliteit III, de eigen bijdrage veroordeelden, de Wet Zeggenschap Lichaamsmateriaal en de beoogde inperking van het professioneel verschoningsrecht. Ik roep het nieuwe kabinet met klem op nog eens kritisch te kijken naar deze voorstellen uit het vorige regeerakkoord. Komen deze wel tegemoet aan een zorgvuldige rechtspleging? Het is nog niet te laat: het parlement kan deze voorstellen nog – geheel of gedeeltelijk – tegenhouden of aanpassen. Daarnaast is het noodzakelijk het nieuwe regeerakkoord, en alle wet- en regelgeving die hier de komende jaren uit voortkomt, op hun rechtsstatelijke merites te beoordelen. Gezien de actualiteit van terroristische aanslagen blijft het nodig om onze veiligheid te versterken. Maar juist in tijden waarin onze democratische rechtsstaat ernstig wordt bedreigd, is het belangrijk dat wij de uitgangspunten van diezelfde rechtsstaat overeind houden. Om een zorgvuldige rechtspleging in de toekomst te kunnen garanderen, zijn flinke investeringen nodig. Niet alleen in veiligheid en politie, maar juist ook in justitie en de versterking van de rechtsstaat. Concreet mogen bijvoorbeeld de huidige capaciteitsproblemen bij de politie en de kabinetten van de rechters-commissarissen er niet toe leiden dat er minder eisen worden gesteld aan de noodzakelijke verantwoording door de opsporing of aan het niveau van rechtsbescherming. Dit betekent eveneens dat fors moet worden geïnvesteerd in de gefinancierde rechtsbijstand zodat de toegang tot het recht gewaarborgd blijft.

Dat de politiek het niet altijd even nauw neemt met rechtsstatelijke principes werd in aanloop naar de recente Tweede Kamerverkiezingen nog eens pijnlijk duidelijk uit de rechtsstatelijke doorlichting van de verkiezingsprogramma's door de NOvA. Flink wat voorstellen stonden op z'n zachtst gezegd op gespannen voet met de rechtsstaat; ook van partijen die de komende jaren samen het land gaan regeren. Welke van die plannen van nog maar een halfjaar geleden zien we terug in het regeerakkoord en welke blijken achteraf niet meer dan holle verkiezingsretoriek? Ik hoop dat het kabinet-Rutte III de juiste balans weet te vinden tussen veiligheid en rechtsstatelijkheid. Wat mij betreft ook organisatorisch, door het departement van Justitie weer in ere te herstellen. Hoe dan ook zal de NOvA de komende jaren de regering en het parlement van rechtsstatelijk advies blijven voorzien – en waar nodig als rechtsstatelijke luis in de veiligheidspels fungeren.

“Het duiden van arresten van de Hoge Raad in het bredere perspectief van Boek 6 BW is cruciaal”

Mr. Jaap Dammingh

UNIVERSITAIR HOOFDDOCENT BURGERLIJK RECHT EN BURGERLIJK PROCESRECHT, RADBOUD UNIVERSITEIT, SPECIALIST IN HET VASTGOED- EN CONTRACTENRECHT

Verder denken over burgerlijk recht

Mr. Jaap Dammingh verzorgt samen met mr. René Klomp voor het CPO de cursus ‘Actualiteiten Verbintenissenrecht’.
Deze cursus is bestemd voor juristen die zich in hun dagelijkse praktijk bezighouden met het overeenkomsten- en/of aansprakelijkheidsrecht. Aan de hand van recente jurisprudentie van (vooral) de Hoge Raad worden diverse leerstukken uit het verbintenissenrecht behandeld. Hierbij kan worden gedacht aan leerstukken als de totstandkoming van overeenkomsten (en de precontractuele fase), nakoming, niet-nakoming, algemene voorwaarden, ontbinding van een overeenkomst, schadevergoeding op grond van wanprestatie (en ook verzuim en ingebrekestelling), dwaling, nietigheid en vernietigbaarheid van overeenkomsten, vertegenwoordiging, alsmede aansprakelijkheid op grond van onrechtmatige daad, ongerechtvaardigde verrijking, onverschuldigde betaling en zaakwaarneming.

U kunt zich ook aanmelden voor onder meer de volgende cursussen:

- Procederen in civiel appèl
- Actualiteiten Burgerlijk procesrecht
- Leergang Burgerlijk procesrecht
- Stelplicht en bewijslast
- Effectief in kort geding
- Beslag- en executierecht

Kijk voor meer informatie en ons volledige cursusaanbod burgerlijk recht op www.cpo.nl. Voor scherpe denkers.

Verder denken • Scherper zijn

CPO

Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs

REDBREAST

LITIGATION FINANCE

Als de kosten van de zaak het probleem zijn.

Redbreast financiert omvangrijke procedures in commerciële geschillen in binnen- en buitenland. Indien u zich afvraagt of een zaak in aanmerking komt, neem contact op met Rein Philips op 020 891 2100 óf mail naar rein.philips@redbreast.com.

www.redbreast.com